

Godina VII

2005.

Broj 2-3.

YU ISSN 1450-7986

UDK 34: 061.1(4)

REVIJA ZA EVROPSKO PRAVO

periodični časopis Centra za pravo Evropske unije

Glavni i odgovorni urednik
prof. dr Radovan D. VUKADINOVIĆ

Centar za pravo Evropske unije, Kragujevac

Izdavač

Centar za pravo Evropske unije
34000 Kragujevac, J. Cvijića 1.
tel. 034 306 576

Uređivački odbor

Prof. dr Radovan D. Vukadinović, dr Gordana Ilić, prof. dr Stevan Lilić, dr Duško Lopandić, dr Miroslav Paunović, prof. dr Milena Petrović, prof. dr Maja Stanivuković i Vesna Živković

Glavni i odgovorni urednik

Prof. dr Radovan D. Vukadinović
Tel.: 034/306-576; E-mail: radevuk@jura.kg.ac.yu

Izdavački savet

Prof. dr Zoran Arsić, prof. dr Blagoje Babić, prof. dr Mirko Vasiljević, prof. dr Ivica Jankovec, prof. dr Dobrosav Mitrović (predsednik), prof. dr Dejan Popović, prof. dr Dragan Radonjić, prof. dr Oliver Remien (Würzburg) i prof. dr Aleksandar Ćirić

Časopis izlazi periodično

Tiraž: 500

Štampa: Beoštampa, Beograd.

Predlog za citiranje: REP., VI(2004) 2-3.

Na osnovu mišljenja Ministarstva za nauku i tehnologiju broj 413-00-435/99-01, od 13. 01. 2000. godine, Revija je oslobođena poreza na promet.

Izdavanje ovog broja finansijski pomogao *Fond za otvoreno društvo*, Beograd.

REVIJA ZA EVROPSKO PRAVO

periodični časopis Centra za pravo EU

Godina VII

2005.

Broj 2-3

SADRŽAJ

ČLANCI I RASPRAVE

Vladimir Medović	Konvencije između država članica Evropskih zajednica	5
Rajko Knez	Torpedo postupak na osnovu Uredbe broj 44/2001	17
Siniša Varga	Upravni postupka za primenu kartelnog prava Evropske unije	33
Snežana Soković	Kontrola kriminaliteta u sistemu prava EU	51
Momir Milojević	Evropski susreti	71
Borisav Knežević	Objedinjeni istraživački centar Evropske unije	79

PREVODI DOKUMENATA

	Uredba Saveta br. 1/2003 (EZ) od 16. decembra 2002. godine o sprovođenju pravila konkurencije sadržanih u članovima 81. i 82. Ugovora (tekst od značaja za EEP)	89
NOVOSTI IZ EVROPSKE UNIJE		127

REVIEW OF EUROPEAN LAW

Periodical Review of the Center for EU Law

Volume VII

2005

No. 2-3

CONTENTS

ČLANCI I RASPRAVE

Vladimir Medović	Convention between EC Member States	5
Rajko Knez	Torpedo litigations under Regulation 44/2001	17
Siniša Varga	The administrative procedure for the enforcement of the EU antitrust law	33
Snežana Soković	Criminality control within the bonds of EU legal system	51
Momir Milojević	Les contacts europeens	71
Borisav Knežević	European Research Area	79

PREVODI DOKUMENATA

Council Regulation (EC) No 1/2003, of 16 December 2002, on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty, (Text with EEA relevance)	89
--	----

NOVOSTI IZ EVROPSKE UNIJE	127
---------------------------	-----

ČLANCI I RASPRAVE

Vladimir MEDOVIĆ*

UDK: 341.922(4-672EU)

341.981(4-672EU)
str. 5-15
izvorni naučni rad

KONVENCIJE IZMEĐU DRŽAVA ČLANICA EVROPSKIH ZAJEDNICA

Ključne reči: konvencije, države članice, komunitarno pravo, međunarodno pravo.

Key words: *Conventions, Member states, Community Law, International Law.*

Uz ugovore o osnivanju Evropskih zajednica, države članice su zaključile niz konvencija koje delimično zalaze u oblasti koje spadaju u domen Evropskih zajednica, ili se graniče sa njima.

Na zaključivanje pojedinih konvencija upućuje sam Ugovor o osnivanju Evropske zajednice. Član 293. Ugovora poziva države članice da, ukoliko je to

*Advokat u Novom Sadu.

neophodno, uđu u međusobne pregovore radi obezbeđivanja određenih pogodnosti za svoje državljane, kao što su: zaštita lica i uživanje i zaštita prava pod istim uslovima koje svaka država predviđa za svoje državljane, zabrana dvostrukog oporezivanja unutar Zajednice, međusobno priznavanje preduzeća i firmi, zadržavanje pravnog subjektiviteta u slučaju premeštanja sedišta preduzeća iz jedne države u drugu, mogućnost spajanja preduzeća iz različitih država članica, pojednostavljenje formalnosti u pogledu recipročnog priznavanja i izvršenja sudskih i arbitražnih odluka.

U skladu sa članom 293. Ugovora države članica su zaključile Konvenciju o nadležnosti i izvršenju presuda u građanskim i trgovinskim stvarima iz 1968. godine¹, Konvenciju o međusobnom priznavanju preduzeća i pravnih lica iz 1968. godine i Konvenciju o eliminaciji dvostrukog oporezivanja iz 1990. godine². U pripremi ovih konvencija i pregovorima oko njihovog zaključenja aktivno su učestvovali organi Zajednice. Konvencije su objavljene u službenom glasilu Evropskih zajednica.

Osim pomenutih konvencija, države članice su zaključile veliki broj bilateralnih konvencija koje se odnose na oblasti iz člana 293. Ugovora.

Mogućnost zaključivanja konvencija između država članica može biti predviđena i drugim komunitarnim propisima. Uputstvom o primeni taksi na određena vozila za prevoz robe drumom i putarina od 25.10.1993.³ godine predviđeno je da dve ili više država članica mogu sarađivati radi uvođenja zajedničkog sistema dažbina na svojim teritorijama.⁴

Države članice su između sebe zaključile i više konvencija koje nisu pomenute u članu 293. Ugovora o osnivanju EZ, niti nekom drugom komunitarnom aktu. Neke od njih su po pitanjima koje regulišu bliske sa komunitarnim pravom, dok su druge potpuno izvan oblasti koje ono pokriva. Zbog velikog broja takvih konvencija ovde ćemo pomenuti samo: Rimsku konvenciju o merodavnom pravu za ugovorne obaveze iz 1980. godine, Šengenski sporazum o postepenom ukidanju kontrole na zajedničkim granicama iz 1985. godine i Šengensku konvenciju o primeni Šengenskog sporazuma iz 1990. godine.

¹ O.J. 1972 L 299/32.

² O.J. 1990 L 225/10.

³ O.J. 1993 L 279/32.

⁴ O.J. 1993 L 279/32.

Član 34. Ugovora o Evropskoj uniji predviđa mogućnost da države članice na preporuku Saveta zaključe konvencije u oblasti policijske i sudske saradnje. Između ostalih, države članice su na osnovu Ugovora o Evropskoj uniji zaključile Konvenciju o nadležnosti i priznanju i izvršenju odluka u porodičnim stvarima iz 1998. godine.⁵

1. STATUS KONVENCIJA IZMEĐU DRŽAVA ČLANICA U PRAVNOM PORETKU EVROPSKIH ZAJEDNICA

Postavlja se pitanje da li se konvencije između država članica mogu smatrati delom komunitarnog prava, sa svim posledicama koje to podrazumeva, ili pripadaju međunarodnom pravu. Radi se o značajnom pitanju od koga zavisi dejstvo ovih konvencija u državama članicama. U prvom slučaju njihovo dejstvo i primenu određivalo bi komunitarno pravo, dok bi u drugom slučaju ova pitanja bila regulisana međunarodnim i nacionalnim pravom. Takođe je bitno pitanje, da li takve konvencije mogu biti predmet kontrole Suda pravde. U vezi ovih pitanja postoje različita mišljenja u pravnoj teoriji.

Prema jednom gledištu, konvencije između država članica koje regulišu pitanja iz domena Evropskih zajednica predstavljaju integralni deo komunitarnog pravnog sistema. Kod autora koji zastupaju takvo gledište postoje razlike u odnosu na mesto koje konvencije zauzimaju u hijerarhiji komunitarnih pravnih akata. Pojedini autori svrstavaju konvencije između država članica u primarno komunitarno pravo i, shodno tome, pridaju im jaču pravnu snagu u odnosu na sekundarno pravo.⁶ Drugi, pak, smatraju da konvencije moraju biti u skladu sa sekundarnim pravom koje svoju pravnu snagu crpi direktno iz osnivačkih ugovora.⁷

Prema drugom gledištu, konvencije između država članica spadaju u domen međunarodnog prava. Zavisno od materije koje regulišu one su manje ili više povezane sa komunitarnim pravom ali ne i njegov deo.⁸

U rešavanju ovog problema potrebno je, po našem mišljenju, poći od smisla odredbe člana 293. Ugovora o osnivanju EZ koji upućuje na zaključivanje

⁵ O.J. 1998 C 221/2.

⁶ Videti R. Vukadinović, *Pravo Evropske unije*, Beograd, 2001, str. 63.

⁷ Videti T.C. Hartley, *Foundations of European Community Law*, Oxford, 1991, str. 95.

⁸ Videti K. Lenaerts, P.V. Nuffel, *Constitutional Law of The European Union*, London, 1999, str. 598-599.

konvencija između država članica. Sud pravde je u više navrata isticao da član 293. Ugovora nije predviđen da proizvodi direktno dejstvo. Iz člana 293. Ugovora ne proizilazi obaveza za države članice da zakluče odgovarajuće konvencije. Odredbama ovog člana samo se određuju pitanja u kojima države članice mogu ući u međusobne pregovore „ako je to neophodno“ u cilju proširenja određenih prava na državljane drugih država članica.⁹

Tako je u predmetu *Gilly* Sud pravde naveo da, u skladu sa članom 293. stav 2. Ugovora, ukidanje dvostrukog oporezivanja u okviru Evropske zajednice predstavlja samo cilj eventualnih pregovora između država članica, ako je to neophodno.¹⁰ „Iako je zabrana dvostrukog oporezivanja u okviru Zajednica uključena u ciljeve Ugovora, jasno je iz formulacije te odredbe da ona ne može sama po sebi preneti na pojedince bilo kakva prava na koja se oni mogu pozivati pred nacionalnim sudovima“. U istoj presudi Sud pravde se dotakao važnog pitanja raspodele nadležnosti između Zajednice i država članica. Naime, po mišljenju Suda pravde, u odsustvu jedinstvenih ili harmonizujućih mera donetih u komunitarnom kontekstu, države članice su ovlašćene da odrede uslove za oporezivanje prihoda i imovine u cilju eliminacije dvostrukog oporezivanja, između ostalog, zaključivanjem međunarodnih sporazuma.

Iz ove presude Suda pravde proizilaze dve stvari. Prvo, jasno je da ciljevi postavljeni u članu 293. predstavljaju ciljeve Zajednice radi čijih ostvarivanja Zajednica može doneti zajednička pravila. Drugo, sve do donošenja odgovarajućih komunitarnih mera države članice mogu samostalno, bilateralno ili kolektivno uređivati datu materiju. Drugim rečima, navedene oblasti su do preduzimanja akcija na nivou Zajednice prepuštene državama članicama. Onog momenta kada bude donet odgovarajući komunitarni propis države članice gube pravo da uređuju tu oblast.¹¹

⁹ Predmet 137/84, *Ministere public v. Mutsch* (1985) ECR 2681.

¹⁰ Predmet 336/96, *Gilly v. Directeur des Services Fiscaux du Bas-Rhin* (1998) ECR I-2793.

¹¹ U predmetu *Uberseering BV v. NCC* Sud pravde je bio još određeniji kada je naveo da član 293. Ugovora ne rezerveriše zakonodavna ovlašćenja u datim oblastima u korist država članica. „Iako član 293. daje državama članicama mogućnost da uđu u pregovore, između ostalog, radi lakšeg rešavanja problema koji nastaju iz razlika između nacionalnih prava u odnosu na međusobno priznavanje preduzeća i zadržavanja njihovog pravnog subjektiviteta u slučaju premeštaja njihovog sedišta iz jedne države članice u drugu, on to čini samo u meri u kojoj je to neophodno, odnosno ako odredbe Ugovora ne omogućavaju postizanje tih ciljeva“. U produžetku presude stoji da „nije neophodno da države članice zakluče konvencije da bi preduzeća koja ispunjavaju uslove iz člana 48. (Ugovora) ostvarila slobodu osnivanja prenetu na njih članom 43. i članom 48. (Ugovora) koji su direktno primenjivi po isteku prelaznog perioda“. U ovom predmetu Sud pravde je praktično prihvatio argument

O mestu konvencija iz člana 293. Ugovora o osnivanju EZ u komunitarnom pravnom sistemu, bilo je nešto više reči u predmetima *Mund & Fester* i *Hartmann*. U presudi u predmetu *Mund & Fester* se navodi da je svrha Konvencije o nadležnosti i izvršenju presuda u građanskim i trgovinskim stvarima iz 1968. godine da olakša funkcionisanje zajedničkog tržišta kroz usvajanje pravila o nadležnosti za sporove na koje se odnosi i kroz otklanjanje, koliko je to moguće, teškoća u pogledu priznavanja i izvršenja presuda na teritoriji država ugovornica.¹² „Shodno tome, odredbe konvencije koje se odnose na nadležnost i pojednostavljivanje formalnosti u pogledu priznanja i izvršenja presuda, kao i nacionalni propisi na koje Konvencija upućuje, povezani su sa Ugovorom o osnivanju Evropske ekonomske zajednice“.¹³

Međutim, ta veza sa Ugovorom ne ide tako daleko da bi se konvencije između država članica mogle smatrati delom komunitarnog prava. Na takav zaključak upućuje rešenje Suda pravde u predmetu *Hartmann* u kome je razmatrana priroda konvencije zaključene na osnovu Uputstva o primeni taksi na određena vozila za prevoz robe drumom i putarina od 25.10.1993. godine.¹⁴ „Sama činjenica da ova odredba (uputstva) ovlašćuje države članice da sarađuju na taj način, nije dovoljna da sporazum zaključen u tu svrhu čini integralni deo komunitarnog prava čije tumačenje spada u nadležnost Suda.“¹⁵ „Jedino činjenica da su odredbe takvog sporazuma usvojene zajednički razlikuje ih od drugih propisa koje države članice mogu doneti pojedinačno shodno uputstvu; tumačenje takvog propisa ne spada u nadležnost Suda na osnovu člana 177. Ugovora.“¹⁶

Iz ove odluke proističe da Sud pravde ne vidi konvencije između država članica kao instrument komunitarnog prava, već kao izraz kolektivne akcije država članica u oblastima u kojima inače one mogu delovati samostalno sve do donošenja zajedničkih pravila. Član 293. Ugovora, kao i navedeno uputstvo, samo upućuju države na međusobne pregovore o određenim pitanjima, a ne nužno na zaključenje konvencija. Prema tome, države članice mogu i bez konvencije samostalno izmeniti svoje zakonodavstvo i međusobno ga pril-

Komisije da razvoj sudske prakse u pogledu direktnog dejstva odredbi Ugovora predstavlja dovoljan razlog da učini izlišnim zaključenje konvencija. Predmet C-208/00, *Uberseering BV v. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)* (2002) ECR I-09919.

¹² Predmet C-398/92, *Mund & Fester v. Hatrex International Transport* (1994) ECR I-467.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Predmet C-162/98, *Hartmann* (1998) ECR I 07083,

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

goditi. U slučaju da odluče da stvar uredi konvencijom, tako zaključena konvencija predstavljala bi međunarodni sporazum zaključen u skladu sa međunarodnim pravom. Dejstvo takve konvencije određuju same države članice u skladu sa pravilima međunarodnog i nacionalnih prava. Sud pravde nije nadležan da daje tumačenje takvih konvencija u postupku za rešavanje prethodnog pitanja na osnovu člana 234. Ugovora. One ne mogu biti predmet tužbe za poništaj iz člana 230. Ugovora, jer nisu akti organa Zajednica, već država članica. Sud pravde, takođe, nije nadležan da osigura izvršavanje obaveza iz konvencija od strane država članica.

Sa druge strane, konvencije između država članica su značajne za ostvarivanje ciljeva postavljenih u osnivačkim ugovorima i kao takve povezane su sa komunitarnim pravom. Države članice stoga mogu u samim konvencijama, ili posebnim protokolima uz konvencije, ugovoriti nadležnost Suda pravde za tumačenje njihovih odredbi.

Bliskost konvencija između država članica sa ciljevima Zajednica odražava se na još jedan način. Sud pravde uzima u obzir ove konvencije prilikom tumačenja i primene komunitarnog prava. U predmetu *Mund & Fester* Sud pravde je u postupku iz čl. 177. (sada 234.) Ugovora razmatrao pitanje nacionalnog suda, da li član 7. Ugovora o osnivanju EEZ, u vezi sa članom 220. Ugovora i Briselskom konvencijom o nadležnosti i izvršenju presuda u građanskim i trgovinskim stvarima, zabranjuje primenu odgovarajuće odredbe nacionalnog prava o uslovima za određenje privremenih mera. U suštini nacionalni sud je želeo da zna da li odredba nemačkog zakona kojom je predviđeno izdavanje privremene mere u slučaju da izvršenje treba sprovesti u inostranstvu, u ovom slučaju u Holandiji, predstavlja povredu zabrane diskriminacije iz člana 7. Ugovora, s obzirom na postojanje Briselske konvencije čija je potpisnica i Holandija. Sud pravde je dao potvrđan odgovor na postavljeno pitanje smatrajući da teritorije država potpisnica Briselske konvencije čine jedan entitet i da su stoga uslovi za izvršenje i mogući rizici i teškoće isti u svim državama članicama. Shodno tome, Sud pravde je zaključio da je odredba nemačkog zakona u suprotnosti sa članom 7. Ugovora o osnivanju EZ o zabrani diskriminacije.

Iz svega izloženog proizilazi da konvencije između država članica imaju poseban status u komunitarnom pravnom sistemu. Mada, formalnopravno nisu deo komunitarnog prava, one predstavljaju deo *acquis communautaire*.¹⁷ Nove

¹⁷ Pri tome se *acquis communautaire* tumači šire od komunitarnog prava. Pod tim pojmom se podrazumeva celokupno komunitarno pravno nasleđe: formalni izvori komunitarnog prava,

države članice se ugovorom o pristupanju Evropskoj uniji obavezuju da pristupe postojećim konvencijama kao delu *acquis communautaire*.¹⁸ Druga posledica takvog statusa konvencija je da su države članice dužne da se u izvršavanju obaveza iz konvencija pridržavaju načela saradnje u dobroj veri iz člana 10. Ugovora o osnivanju EZ.¹⁹ To će posebno biti slučaj kada države članice uključe organe Zajednica u pojedine aspekte primene ovih konvencija.

2. ODNOS KONVENCIJA IZMEĐU DRŽAVA ČLANICA I IZVORA KOMUNITARNOG PRAVA

Na kraju, ostaje nam da razmotrimo pitanje odnosa konvencija između država članica i izvora komunitarnog prava u slučaju njihovog eventualnog sukoba. Posebno je značajan odnos konvencija i osnivačkih ugovora s obzirom da su zaključeni od strane istih subjekata. S tim u vezi postavlja se pitanje da li se konvencijama može vršiti izmena osnivačkih ugovora.

Kao što smo videli, Sud pravde stoji na stanovištu da su konvencije između država članica bliske sa komunitarnim pravom, ali da ipak nisu deo komunitarnog pravnog poretka. One pripadaju domenu međunarodnog prava. S obzirom da je komunitarni pravni poredak autonoman u odnosu na međunarodno i nacionalna prava to znači da konvencije ne mogu menjati pravila koja pripadaju tom poretku. Ugovori i osnivanju Evropskih zajednica i Ugovor o Evropskoj uniji imaju status ustavne povelje. Izmena osnivačkih ugovora može se izvršiti samo pod uslovima i po postupku predviđenim tim ugovorima. Osim toga, podsećamo na stav Suda pravde po kojem je komunitarni pravni poredak nastao ograničenjem suvereniteta država članica i prenošenjem suverenih ovlašćenja na Evropske zajednice.²⁰ Iz toga proizilazi da su države članice, bar što se tiče komunitarnog prava, nepovratno izgubile ovlašćenja da samostalno ili kolektivno uređuju odnose u oblastima koje su prenete u nadležnost Evropskih zajednica. Sasvim je izvesno da Sud pravde ne bi priznao dejstvo konvencije koja bi bila suprotna odredbama Ugovora. Na takav zaključak upućuju odredbe iz Konvencije o evropskom patentu za zajedničko tržište iz 1975. godine. U članu 93. Konvencije izričito se navodi da ni-

praksa organa Evropskih zajednica i nacionalnih organa u njihovom tumačenju i primeni, kao i propisi koje su države članice samostalno ili kolektivno donele u vezi sa ciljevima Evropskih zajednica. Isto K. Lenaerts, P.V. Nuffel, op. cit., str. 599.

¹⁸ Član 3. i član 4. Ugovora o pristupanju Švedske, Finske i Austrije iz 1994.

¹⁹ K. Lenaerts, P.V. Nuffel, op. cit., str. 599.

²⁰ Predmet 26/62, *Van Gend & Loos v. Netherlands Fiscal Administration* (1963) ECR 1.

jedna odredba Konvencije ne može iskorišćena kao razlog protiv primene bilo koje odredbe Ugovora o osnivanju EEZ. Slično pravilo sadrži i Šengenska konvencija iz 1990. godine koje predviđa da su odredbe konvencije primenjive samo ukoliko su u skladu sa komunitarnim pravom (član 134. Konvencije).

U već pominjanom predmetu *Gilly* Sud pravde je u postupku za rešavanje prethodnog pitanja iz člana 234. Ugovora o osnivanju EZ razmatrao pitanje francuskog suda, da li član 48. Ugovora o osnivanju EZ zabranjuje primenu odredbi Konvencije o izbegavanju dvostrukog oporezivanja između Nemačke i Francuske od 1959. godine, sa izmenama iz 1969. i 1989. godine. Sama činjenica da je Sud pravde razmatrao ovo pitanje dovoljno govori o odnosu između konvencija i osnivačkih ugovora. Sadržaj pitanja koje je postavio francuski sud ne razlikuje se od pitanja o primeni nacionalnih propisa u komunitarnom kontekstu. U oba slučaja predmetni akt, bilo da se radi o konvenciji ili nacionalnom propisu, ne bi bio primenjen u slučaju da je suprotan Osnivačkom ugovoru.

Štaviše, zaključenje konvencije koja je suprotna odredbama osnivačkih ugovora i primena takve konvencije, mogli bi se smatrati povredom obaveze o uzdržavanju od svake mere koja može ugroziti postizanje ciljeva iz Ugovora.²¹ U tom slučaju Komisija bi imala na raspolaganju mogućnost podnošenja tužbe za povredu ugovornih obaveza iz člana 226. Ugovora o osnivanju EZ.

Kada je reč o eventualnom sukobu konvencija i sekundarnog komunitarnog prava trebalo bi da važi isto pravilo. Sekundarno pravo crpi svoju pravnu snagu direktno iz osnivačkih ugovora. Ako konvencije ne mogu menjati osnivačke ugovore onda ne mogu uticati ni na zakonodavna ovlašćenja koja iz njih proizilaze. Samim tim, akti doneti na osnovu zakonodavnih ovlašćenja iz osnivačkih ugovora ne mogu biti izmenjeni niti njihova primena može biti ograničena konvencijama između država članica.

Posebno je zanimljiv odnos između međunarodnih sporazuma Zajednice i konvencija zaključenih između država članica. I jedni i drugi nastaju po pravilima međunarodnog prava, s tim što je njihovo mesto u komunitarnom pravnom sistemu različito. Konvencije između država članica su „povezane sa Ugovorom o osnivanju Evropske zajednice”²², ali se ne smatraju delom komunitarnog prava. Za razliku od konvencija između država članica, međunarodni sporazumi Zajednice imaju tretman akata organa Zajednice i predstavljaju „integralni deo pravnog sistema Zajednice”. Samim tim, pravila

²¹ Član 10. stav 2. Ugovora o osnivanju EZ.

²² Predmet C-398/92, *Mund & Fester v. Hatrex International Transport* (1994) ECR I-467.

sadržana u međunarodnom sporazumu Zajednice bi zbog svog komunitarnog karaktera imala primat u primeni nad aktima država članica, uključujući i konvencije koje su te države međusobno zaključile. Naravno, ovaj primat međunarodnih sporazuma Zajednice nad konvencijama država članica bio bi ograničen samo na komunitarni pravni sistem. Osim toga, u skladu sa „ERTA načelom“, države članice ne mogu zaključivati konvencije koje bi bile suprotne postojećim međunarodnim sporazumima Zajednice ili bi na drugi način mogle ugroziti ispunjavanje međunarodnih obaveza Zajednice.²³

ZAKLJUČAK

Iz svega izloženog proizilazi da su konvencije između država članica povezane sa ugovorima o osnivanju Evropskih zajednica, ali ta veza ne ide toliko daleko da one budu deo komunitarnog pravnog poretka. One predstavljaju kolektivne akte država članica i neposredno su podvrgnute pravilima međunarodnog prava. Samim tim, države članice ne mogu zaključivanjem konvencija preuzimati prava i obaveze koja bi bila suprotna osnivačkim ugovorima ili pravilima donetim na osnovu tih ugovora. Sud pravde nije nadležan da daje tumačenje ovih konvencija na osnovu člana 234. Ugovora. Takva nadležnost Suda pravde mora biti posebno ugovorena.

Mada formalnopravno nisu deo komunitarnog prava, one predstavljaju deo *acquis communautaire*.²⁴ Nove države članice se ugovorom o pristupanju Evropskoj uniji obavezuju da pristupe postojećim konvencijama kao delu *acquis communautaire*.²⁵ Druga posledica takvog statusa konvencija je da su države članice dužne da se u izvršavanju obaveza iz konvencija pridržavaju načela saradnje u dobroj veri iz člana 10. Ugovora o osnivanju EZ. To će posebno biti slučaj kada države članice uključe organe Zajednica u pojedine aspekte primene ovih konvencija.

²³ Videti predmet 22/70, *Commission v. Council* (1971) ECR 263, i predmet 104/81, *Hauptzollamt Mainz v. C.A. Kupferberg & Cie Kg a.A.* *op. cit.*

²⁴ Pri tome se *acquis communautaire* tumači šire od komunitarnog prava. Pod tim pojmom se podrazumeva celokupno komunitarno pravno nasleđe: formalni izvori komunitarnog prava, praksa organa Evropskih zajednica i nacionalnih organa u njihovom tumačenju i primeni, kao i propisi koje su države članice samostalno ili kolektivno donele u vezi sa ciljevima Evropskih zajednica.

²⁵ Član 3. i član 4. Ugovora o pristupanju Švedske, Finske i Austrije iz 1994.

Vladimir Medović

KONVENCIJE IZMEĐU DRŽAVA ČLANICA EVROPSKIH ZAJEDNICA

Summary:

In this paper the author has dealt with issues relating to legal effect and status of conventions between member states in the Community legal status. The Treaty establishing European Community authorises member states, so far as is necessary, to enter into negotiations with each other with a view to securing for the certain benefits of their nationals. On the basis of the Treaty provisions member states concluded several conventions concerning the abolition of double taxation, the mutual recognition of companies, the retention of legal personality in the event of transfer of their seat from one country to another and the simplification of formalities governing the recognition and enforcement of judgments of courts and of arbitration awards. Conventions concluded in this way are agreements governed by the international law. The Court of Justice considers that the mere fact that the Treaty authorises Member States to cooperate is not enough to justify the view that an agreement concluded for that purpose forms an integral part of Community law whose interpretation falls within the jurisdiction of the Court. However, the conventions between member states are significant for the attainment of the objectives of the E.C. Treaty and, by that reason, linked to the Community law. The member states may provide for in the convention itself or a protocol thereto for the Court of Justice to have jurisdiction to interpret its provisions. Such status of conventions concluded between member states determinates their relations with the sources of Community law. They must be in accordance with the E.C. Treaty and the acts of the Community institutions which were adopted pursuant to its provisions.

Sažetak

U ovom radu autor obrađuje pitanja vezana za pravno dejstvo i status konvencija između država članica u pravnom sistemu Evropskih zajednica. Ugovor o osnivanju Evropske zajednice ovlašćuje države članice da, ukoliko je to neophodno, uđu u međusobne pregovore radi obezbeđivanja određenih pogodnosti za svoje državljane. Države članice su iskoristile ovo ovlašćenje i

zaključile više konvencija koje se odnose na eliminaciju dvostrukog oporezivanja, međusobno priznavanje preduzeža, zadržavanje pravnog subjektiviteta u slučaju premeštanja sedišta iz jedne u drugu državu članicu i pojednostavljenje formalnosti u pogledu priznavanja i izvršenja sudskih i arbitražnih odluka. Tako zaključene konvencije predstavljaju međunarodne sporazume na koje se primenjuju pravila međunarodnog prava. U svojim presudama Sud presude smatra da sama okolnost da su države članice ovlašćenje da međusobno sarađuju radi regulisanja određenih pitanja nije dovoljna da konvencije zaključene u tu svrhu čine integralni deo komunitarnog prava čije tumačenje spada u nadležnost Suda pravde. Međutim, konvencije između država su značajne za ostvarivanje ciljeva postavljenih u Ugovoru i kao takve povezane su sa komunitarnim pravom. Države članice mogu u samim konvencijama ili posebnim protokolima predvideti nadležnost Suda pravde za tumačenje njihovih odredbi. Takav status konvencija opredeljuje i njihov odnos sa izvorima komunitarnog prava. One moraju biti u saglasnosti sa Ugovorom o osnivanju Evropske zajednice i aktima koji na osnovu njega donose organi Zajednice.

Rajko KNEZ *

UDK: 347.921.6

str. 17-32
Izvorni naučni rad

TORPEDO LITIGATIONS UNDER REGULATION 44/2001

Abstract

Regulation 44/2001 deals with the *lis pendens* rule strictly. The first-come, first serve rule is among most basic rules of Regulation. It enables parties to foresee the developments of the court procedure and to avoid the irreconcilable judgements. However, the *lis pendens* rule can also be misused with an action for negative declaration filed before the overloaded court (heavy docket) where procedure is slow. This enables party to buy some time while the other party cannot seek parallel court protection. This innovation by advocates blocks further proceedings and has been named "torpedo litigations". The torpedoing can be indeed bitterly for the party who thinks that the other party violates the contract, but the latter rushes to the court first (race to the courts) and ask the court to decide the case. Article is analysing one such case as dealt with the ECJ. It focuses on issues how to deal once the torpedo litigation is launched. It is indeed not on the court to take into account interests of the parties (*iudex non calculate*), but it is the defendant before the court first seised who is without appropriate court protection and

* Vanredni profesor Pravnog fakulteta u Mariboru

basically faced with a sort of a denial of justice (*déni de justice*). Some national courts are fighting against such actions. In comparative law different approaches exist; like lack of same cause of action, priority of the positive claims, application of specific summary proceedings to enforce cross-border injunctions, etc. However, no uniform approach exists. It looks like that the only exception to the *lis pendens* is possible in case of the exclusive jurisdiction as proposed in the theory. EU is still lacking the common solution to this phenomenon. Solutions are likely to be found in the general legal principles applying to bad faith and misuse of rights. In order to derogate from the *lis pendens* rule an abusive torpedo action shall be proved. However, abusive torpedo intention is, as always, hard to prove.

Ključne reči: *Regulativa 44/2001, parnični postupak, jednaki razlozi tužbe, torpedo parnice, litispendenca, princip first-come-first-served (prvi došao, prvi zaštiten), ne dvaput o jednom (ne bis in idem), nespojive sudske odluke, negativne deklaratorne tužbe.*

Key words: *Regulation 44/2001, civil procedure, same cause of action, torpedo litigation, the lis pendens, first-come-first-served, ne bis in idem, irreconcilable judgements, actions for positive declarations.*

I. INTRODUCTION

Torpedo litigations refer to lawsuits conducted by the plaintiff, who expects (more or less for sure) that the other part (defendant) will file court proceedings against him/her (due to different reasons, like non-performance of the contract, infringement of the patent etc). The plaintiff, i.e. the defaulting party, is rushing to the court asking it to give negative declaratory judgement (action for negative declaration), whether the contract is validly performed or whether the patent is respected etc. However, this is not really the first objective of the plaintiff. Above all the time is at stake. By filling the lawsuit the *lis pendens* begins and no other litigation shall, under normal circumstances, be possible. This is why such actions are also called "*race to the courts*" or "*torpedo actions*". This is also the consequence of the strict rule "*first-come, first served*", which usually serves as base for the *lis pendens* rule in the

national procedural laws, also in the law of the European Union (hereinafter: EU).¹ Such lawsuits are normally filed before courts overloaded with cases and with limited human resources.² It is therefore likely that the process will not begin shortly or/and that proceeding will be slow. Therefore, the aim is to block the second court to begin the litigation. The terms used have some logic; the "torpedoing" court because money is made from its workload; the "torpedoed" court because it is paralyzed by a mere manoeuvre by the defendant who has been quick enough to "shoot first". Such a system is unfair to the no-defaulting party and almost insulting to the courts involved. Such actions posed several questions *inter alia* why rules on international jurisdiction allow such unfair actions. We shall stick with the EU rules and European Court of Justice (hereinafter: ECJ) decisions which are faced with related issues.

II. THE TORPEDO ACTIONS UNDER REGULATION 44/2001

A. Introduction

Regulation 44/2001³ is the main legal source under which torpedo actions are initiated. Since it is the act of unification the same rules apply across the EU Member States. Apart from Regulation 44/2001 also Regulation 2201/2003⁴ defines rules on international jurisdiction including the *lis pendens* rule. However, this special regulation, concerning matrimonial matters is not so interesting in terms of torpedo actions, although it might raise the same

¹ To be precise, it is the law of the European Communities; like Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, *OJ L 12, 16.1.2001, p. 1-23*.

² *Pierre Véron*, ECJ Restores Torpedo Power: Usually the patentee would prefer to bring a European infringement case before the Dutch, English, French and German Courts (in alphabetical order!), which are known at various degrees for their swift and efficient infringement proceedings (including granting preliminary injunctions pending the proceedings on the merits and/or expedited proceedings on the merits).

http://www.veron.com/files/publications/ECJ_Restores_Torpedo_Power.htm

³ *Supra*, op. cit. 1.

⁴ Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000, *OJ L 338, 23.12.2003, p. 1-29*.

issues. It is only that torpedo actions are usually linked to commercial and not often to personal disputes.

Regulation 44/2001 is based on important principle, that an action with the same cause between the same parties cannot be judged twice (*ne bis in idem* principle). Even more, when two identical litigations (same cause of action) are pending only one shall proceed (the *lis pendens* rule). It is Article 27 of Regulation 44/2001 which defines these principles:

Lis pendens

Article 27

"1. Where proceedings involving the same cause of action and between the same parties are brought in the courts of different Member States, any court other than the court first seised shall of its own motion stay its proceedings until such time as the jurisdiction of the court first seised is established.

2. Where the jurisdiction of the court first seised is established, any court other than the court first seised shall decline jurisdiction in favour of that court."

This provision reflects strict *first-come, first-served rule*. It means that after the lawsuit is once logged, any other court than first seised stay its proceeding. Usually, when lawsuit is lodged in order to torpedo the second court proceeding, the first court seised will be the court with overloaded work. If such court needs considerable time to decide on its jurisdiction, the plaintiff will buy some time, although he might be in infringement of the contract or under any other kind of violation of the law. When the claims concern patent litigation (which is often), the plaintiff who rushed to the court first, can *in fraudem* use invention and the defendant is blocked without appropriate legal remedies.

B. The effect of the *lis pendens* rule – analysis of the case Gasser

How shall the second seised court act? This question requires some analysis. Case *Gasser* can help analysing.⁵ Some important issues of the torpedo litigations are observed by the ECJ in this case. It also offers some explanation on Regulation 44/2001, especially its rules concerning torpedo litigations. In this case *Gasser*, company from Dornbirn in Austria, soled for several years

⁵ Case C-116/02, *Erich Gasser GmbH v MISAT Srl.*, ECR 2003, I-14693.

kids confection goods to Italy, to company named MISAT. The former resisted to pay some invoices and filed the lawsuit in Rome. MISAT seek a ruling that the contract between them had terminated *ipso jure* or, in the alternative, that the contract had been terminated following a disagreement between the two companies. MISAT also asked the court to find that it had not failed to perform the contract and to order Gasser to pay it damages for failure to fulfil the obligations of fairness, diligence and good faith and to reimburse certain costs. The law suit was lodged on 19 April 2000. On 4 December 2000, i.e. approximately eight months latter, Gasser also brought an action against MISAT before the Landesgericht (Regional Court) Feldkirch, Austria, to obtain payment of outstanding invoices. In support of the jurisdiction of that court, the claimant submitted that it was not only the court for the place of performance of the contract, but was also the court designated by a choice-of-court clause which had appeared on all invoices sent by Gasser to MISAT, without the latter having raised any objection in that regard.

MISAT contended that the Landesgericht Feldkirch had no jurisdiction, on the ground that the court of competent jurisdiction was the court for the place where it was established, under the general rule laid down in Article 2 of the Brussels Convention (now Regulation 44/2001, the general rule *actor sequitor forum rei*). It also contested the very existence of an agreement conferring jurisdiction and stated that, before the action was brought by Gasser before the Landesgericht Feldkirch, it had commenced proceedings before the Tribunale Civile e Penale di Roma in respect of the same business relationship. Therefore, only the Rome court can continue with the proceeding.

On 21 December 2001, the Landesgericht Feldkirch decided of its own motion to stay proceedings, pursuant to Article 21 of the Brussels Convention (now Article 27 of Regulation 44/2001), until the jurisdiction of the Tribunale Civile e Penale di Roma had been established. It confirmed its own jurisdiction as the court for the place of performance of the contract, but did not rule on the existence or otherwise of an agreement conferring jurisdiction, observing that although the invoices issued by the claimant systematically included a reference to the courts of Dornbirn under the heading Competent Courts, the orders, on the other hand, did not record any choice of court. Gasser appealed against that decision to the Oberlandesgericht Innsbruck, contending that the Landesgericht Feldkirch should be declared to have jurisdiction and that proceedings should not be stayed. The national court considers, first, that this

is a case of the *lis pendens* since the parties are the same and the claims made before the Austrian and Italian courts have the *same cause of action* within the meaning of Article 21 of the Brussels Convention (now Article 27 of Regulation 44/2001).⁶ It was in those circumstances that the Oberlandesgericht Innsbruck stayed proceedings and referred questions to the Court for a preliminary ruling. *Inter alia* the national court had asked to what extent the excessive and generalised slowness of legal proceedings in the Contracting State where the court first seised is established, is liable to affect the application of the *lis pendens* rule.⁷ This question in essence seeks from the court to give judgement whether the *lis pendens* can be disregarded due to the slowness of the court first seised and whether the court second seised is competent to rule alone on this. The court begun to analyse who can decide on jurisdiction of the court first seised.

1. Who decides which court has jurisdiction – the first or the second seised court?

One of the issues was whether the second seised court can give judgement which court has jurisdiction. Namely, if the answer is positive, it can alleviate problems raised by torpedo litigations; second seised court (usually faster with the judgement making process) would resolve the issue and (most probably) continue with the case. Plaintiff from the first seised court action will be unable to buy time. This question is not resolved by Regulation 44/2001.⁸ And it is even more important when dealing with an agreement

⁶ As interpreted by the Court of Justice (see, to that effect, Case 144/86, *Gubisch Maschinenfabrik* ECR 1987, p. 4861).

⁷ The case was even more complex than described above. Namely the ECJ does not take into consideration any kind of preliminary questions but only those which are genuine. The procedure before the national court cannot be improvised. In addition the questions referred to the ECJ must enable (once answered) the national court to decide on a case. This means that the national court must resolve the case in detail, being left only with the question how to apply EC law or how to interpret national law in consistency with the EC law. In this case the questions referred have also linked to the merits of which it has not yet assessed – i.e. the national court referred to the fact not yet confirmed by the trial judge, that an agreement conferring jurisdiction within the meaning of Article 17 of the Brussels Convention (now Article 23 of Regulation 44/2001) designates the court within whose jurisdiction Dornbirn is located as the court having jurisdiction to settle the dispute in the main proceedings. The ECJ concluded that the proposition of the national court is not purely hypothetical and accepted the case.

⁸ See in particular Article 27 of Regulation 44/2001.

conferring jurisdiction (prorogation of jurisdiction). Its need to be distinguished whether or not the second seised court has exclusive jurisdiction. If yes, than no other court shall give judgement on jurisdiction issue.⁹ Judgements of such courts will no be recognized or enforced in other Member States.¹⁰ The ECJ was faced with question of the nature of the choice-of-law clauses. Regulation 44/2001 explicitly defines that the court agreed between the parties has *exclusive* jurisdiction.¹¹ However, Article 35 of Regulation 44/2001 (it defines reasons for non-recognition of the judgement from grounds of jurisdiction) does not apply to the infringement of Article 23, which forms part of Section 7 of Title II. A decision given in breach of the exclusive jurisdiction which the court second seised derives from a choice-of-court clause should be recognised and enforced in all the Contracting States. Therefore there is a clear difference between exclusive jurisdiction based directly on Regulation 44/2001 (i.e. Article 22) and the one agreed with the choice-of-court clause between the parties. The former is only expression of the parties' will and its validity need to be checked under the law of derogated and under the law of prorogated court. The latter bases directly on the Regulation 44/2001 and no such checking is needed. Only the latter enjoys full effects of the exclusive jurisdiction.

The continuation with the answer to the above question is now possible; which court shall decide on the jurisdiction issue of the court first seised? The rule of the *lis pendens* shall be broadly interpreted since it prevents watering the *ne bis in idem* principle. It is an obstacle for irreconcilable judgements.¹² The *lis pendens* shall be considered *ex officio* (on own motion of the court).¹³ However, the court second seised in principle cannot give a judgement

⁹ Article 25 of Regulation 44/2001.

¹⁰ Article 35 of Regulation 44/2001.

¹¹ Article 23 of Regulation 44/2001 provides *inter alia*:

1. If the parties, one or more of whom is domiciled in a Member State, have agreed that a court or the courts of a Member State are to have jurisdiction to settle any disputes which have arisen or which may arise in connection with a particular legal relationship, that court or those courts shall have jurisdiction. Such jurisdiction *shall be exclusive* unless the parties have agreed otherwise.[...]

¹² Case C-351/89, Overseas Union Insurance Ltd and Deutsche Ruck Uk Reinsurance Ltd and Pine Top Insurance Company Ltd v New Hampshire Insurance Company, ECR 1991, I-3317, par. 16.

¹³ Article 27 of Regulation 44/2001.

whether the court first seised has jurisdiction.¹⁴ This would be grave interference to the competences of the Member States of the court first seised. The court second seised is also in no better position to assess the jurisdiction than the court first seised. Both courts are in the same position to establish whether it has jurisdiction under Regulation 44/2001.¹⁵

At the same time, it flows from Article 27 of Regulation 44/2001, indeed not so clearly, that the first seised court shall establish its own jurisdiction. Moreover, the interpretation of Article 27 is confirmed by Article 25 of Regulation 44/2001 which requires a court of a Contracting State to declare of its own motion that it has no jurisdiction only where it is seised of a claim which is principally concerned with a matter over which the courts of another contracting State have exclusive jurisdiction (by virtue of Article 22).¹⁶ Article 23 (choice-of-court clause) is not affected by Article 25. Even more, since the choice-of-court clause effects are even not the same as are effects of the exclusive jurisdiction provision (Article 22), the choice-of-court clause can also not render a right to the court second seised to declare jurisdiction of the court first seised. Having alleged that the court second seised shall stay the proceeding and wait until the court first seised give a judgement on its jurisdiction.

2. Does excessively long court procedure derogate rules on the *lis pendens*?

The essence of the torpedoing is that the court first seised gives judgement on its jurisdiction or on the (declaratory) claim itself as much as possible late. For the plaintiff is not so important what will the court judge in the operative part of the judgement. In most cases the plaintiff will even expect judgement in favour of the defendant. Rather the time is of essence. The plaintiff will gain at least so much time as much as necessary for the court to decide on its

¹⁴ Case C-351/89, *Overseas Union Insurance Ltd and Deutsche Ruck Uk Reinsurance Ltd and Pine Top Insurance Company Ltd v New Hampshire Insurance Company*, ECR 1991, I-3317, par. 26.

¹⁵ Case C-116/02, *Erich Gasser GmbH v MISAT Srl.*, ECR 2003, I-14693, par. 39. Also case C-351/89, *Overseas Union Insurance Ltd and Deutsche Ruck Uk Reinsurance Ltd and Pine Top Insurance Company Ltd v New Hampshire Insurance Company*, ECR 1991, I-3317, par. 26.

¹⁶ Article 25.

“Where a court of a Member State is seised of a claim which is principally concerned with a matter over which the courts of another Member State have exclusive jurisdiction by virtue of Article 22, it shall declare of its own motion that it has no jurisdiction.”

jurisdiction. If the plaintiff uses legal remedies further on, additional time can also be gained. Namely, the *lis pendens* lasts until the finality (*res judicata*, *Rechtskräftigkeit*, *pravosnažnost*) of the courts' judgement.¹⁷ Therefore, the plaintiff can use the effect of the *lis pendens* rule several years. If the court decides to apply the preliminary ruling procedure (under Article 234 EC Treaty) the whole procedure will last approximately additional two years. During all the time the plaintiff can (despite the likelihood of a contract violation or improper use of patent etc) wield the rights from the relationship or even non-contractual obligations. The defendant even when lodging the new lawsuit will not be successful. The *lis pendens* rule hinders his efforts. Even more, his legal protection is possible only before the court first seised. However, it is likely that the court first seised focuses only to the question of jurisdiction, for which the defendant knows it is immaterial, since the plaintiff lodge the lawsuit only to gain time.

It can be therefore ascertained that torpedo litigation causes severe problems to defendants. Bearing in mind this one can ask whether it would not be appropriate for the court second seised to omit the strict *lis pendens* rule. Would not be perhaps possible to find appropriate legal reasoning to continue with the litigation despite the proceeding of the court first seised? Namely, also Article 6 of the European Convention on Human Rights (hereinafter: ECHR) determines right to a fair trial.¹⁸ Since the ECHR is forming part of all legal Member States' legal systems and since under Article 6 of the EU Treaty the EU shall respect fundamental rights as recognized by the ECHR there is perhaps enough space for more extensive interpretation of the *lis pendens* and *first-come, first-served* rules. But, without entering into more detailed analysis, how can we be sure, that the court second seised could ascertain that the proceeding before the court first seised was triggered in bad faith (*in fraudem*) or that the court first seised will need unreasonable time to give judgement on its jurisdiction? Would not such case also conflict with the *legal predictability* principle? For instance, if the plaintiff could had lodged lawsuit before the court which is not agreed by the parties, this could not have been sufficient reason for the court second seised to continue with the litigation; perhaps the plaintiff had only found out that there can be problems with the recognition and he decided not to follow the choice-of-court

¹⁷ Jože Juhart, *Civilno procesno pravo FLR Jugoslavije*, Univerzitetna založba, Ljubljana 1961, p. 281.

¹⁸ "In the determination of his civil rights [...] everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time[...]"

agreement. Instead, the lawsuit is lodged before the court in the country where no recognition is needed. Or, the plaintiff could file lawsuit in the country of the performance of the contract, wishing to benefit of its procedural or applied substantive law (like transfer of *onus probandi* to the defendant etc). In other words, when the law requires proof of the intention (*dolus*) to act in bad faith (*in fraudem*), it is far from easy to prove that. A presumption of bad faith in case where the lawsuit is lodged before the Italian and not before the Austrian court is not justified. Therefore, Article 27 of Regulation 44/2001 (the *lis pendens* rule) shall not be interpreted in the light of Article 6 of the ECHR. ECJ is also not fully accepting such interpretation.¹⁹ Its viewpoint is not as clear as above discussion. The ECJ namely only alleging that the *lis pendens* rule cannot be interpreted in a way where it can not be compatible with the philosophy and the objectives of Regulation; i.e. national courts cannot be under an obligation to respect rules on the *lis pendens* only if they consider that the court first seised will give judgment within a reasonable period. Nowhere does Regulation provide that courts may use the pretext of delays in procedure in other contracting States to excuse themselves from applying its provisions.²⁰ Moreover, also European Commission alleges (and the ECJ basically agrees), the point from which the duration of proceedings becomes excessively long, to such an extent that the interests of a party may be seriously affected, can be determined only on the basis of an appraisal taking account of all the circumstances of the case. That is an issue which cannot be settled in the context of Regulation. It is for the European Court of Human Rights to examine the issue and the national courts cannot substitute themselves for it by recourse to Article 27 of Regulation.²¹ Pragmatically the ECJ is also alleging that Regulation contains no provision under which its articles, and in particular Article 27, cease to apply because of the length of proceedings before the courts of the Contracting State concerned.²² Moreover, the ECJ reminds, that it must be borne in mind that Regulation 44/2001 is necessarily based on the trust which the Contracting States accord to each other's legal systems and judicial institutions. It is that *mutual trust* which has enabled a compulsory system of

¹⁹ ECJ has in fact always applied strict interpretation of *lis pendens* rule. See Julia Eisengraeber, *Lis alibi pendens* under the Brussels I Regulation - How to minimise 'Torpedo Litigation' and other unwanted effects of the 'first-come, first-served' rule, Exeter Papers in European Law No. 16, Centre for European Legal Studies, University of Exeter 2004, p. 6.

²⁰ Case C-116/02, Erich Gasser GmbH v MISAT Srl., ECR 2003, I-14693, par. 68.

²¹ *Ibidem*, par. 69.

²² *Ibidem*, par. 71.

jurisdiction to be established, which all the courts within the purview of Regulation 44/2001 are required to respect, and as a corollary the waiver by those States of the right to apply their internal rules on recognition and enforcement of foreign judgments in favour of a simplified mechanism for the recognition and enforcement of judgments. It is also common ground that Regulation 44/2001 thereby seeks to ensure legal certainty by allowing individuals to foresee with sufficient certainty which court will have jurisdiction.²³

Such interpretation of the ECJ is at least from the outset incomplete. Reasons listed for interpretation of the *lis pendens* rule has little in common with torpedo litigations. Torpedo actions are only slightly touched. The interpretation namely touches only the long duration of the litigations and it is true that the sole duration of the litigation cannot be a reason to deviate from the *lis pendens* rule. There are also other means and legal solutions to avoid long duration proceedings: choice-of-court is possible in favour of fast decisionmaking courts, choice of whichever criteria under Regulation 44/2001 for jurisdiction, etc. Since all criteria under Regulation 44/2001 are uniform they indeed raise the legal protection level for all parties involved. However, the ECJ had stopped with its reasoning where it should have begun; what to do in case where these heterogeneous jurisdiction criteria are misused or where the choice-of-court agreement is not respected in bad faith. Namely, in such cases the real problems begin. An answer to this question by the ECJ is rather mean. The sole argument the ECJ took into account is this issue concerning the limitation of its reasoning that the long duration of the proceeding cannot derogate the *lis pendens* rule. Namely, the ECJ expressed the limitation to such viewpoint. It is expressed with the words "*in general*". I would say, this means that regularly derogation cannot be the case, but there might be case where the outcome could be different.²⁴ This leaves the national courts with the open doors. I would understand this way out that the national court can disregard the *lis pendens* rule, when the national court establishes bad faith in the plaintiff's action. The plaintiff acting in bad faith cannot request legal protection and a right to court remedies. There are at least some basic legal principles that are respected when the court protection is not

²³ Ibidem, par. 72.

²⁴ Article 21 of the Brussels Convention (now Article 27 of Regulation 44/2001) must be interpreted as meaning that it cannot be derogated from where, in general, the duration of proceedings before the courts of the Contracting State in which the court first seised is established is excessively long. Case C-116/02, Erich Gasser GmbH v MISAT Srl., ECR 2003, I-14693, par. 73.

granted: *volenti non fit iniuria*,²⁵ *venire contra factum proprium*,²⁶ *estoppel*,²⁷ *omnia sunt incerta, cum a iure discesseris*²⁸ etc. Should the national courts be courageous enough in cases with sufficient certainty that there is a misuse of the *lis pendens* rule, Article 27 shall not be used and the court second seized shall continue with the proceeding. Could in such case continuance leads to negative effects, like irreconcilability²⁹ of judgements? Let us continue with the analysis in the conclusions.

III. THE ANALYSIS WITH THE CONCLUSIONS

A. The analysis

It was ascertained that torpedoing can be indeed bitterly for the party who thinks that the other party violates the contract, but the latter rushes to the court first and ask the court to decide the case. The plaintiff in such proceeding chooses the court that is slow due to overload or from other reasons. Once the defendant decided to look for court protection itself, the problem arises. The court second seized cannot proceed due to the *lis pendens* rule. Also different objections before the court first seized will be of no use; they will be discussed late... the court is overloaded. Could the defendant acting as a plaintiff before the court second seized persuade the court that the first proceeding is torpedoing the later started procedure in bad faith and that the *lis pendens* rule shall not be fully respected? The purpose of the *lis pendens* rule is to avoid irreconcilable judgements and to respect *ne bis in idem*

²⁵ Usually loosely translated as *If you consent you cannot complain...*, See more about the principle in Gregor Bachmann, "Volenti non fit iniuria " - How to make principle work, v: German Law journal, Vol. 4, No. 10, p. 1033.

²⁶ No one may set himself in contradiction to his own previous conduct.

²⁷ Estoppel means that a party is prevented by his own acts from claiming a right to detriment of other party who was entitled to rely on such conduct and has acted accordingly.

²⁸ Once stepped away from the law everything becomes insecure.

²⁹ In order to ascertain whether two judgments are irreconcilable, it must be determined whether they entail legal consequences which are mutually exclusive. See in particular case 145/86, Hoffman, ECR 1988, 645, par. 22 and C-539/03, Roche Nederland BV and Others, v Frederick Primus, Milton Goldenberg. Not yet published. There AG proposed in point 113 that in order that decisions may be regarded as contradictory it is not sufficient that there be a divergence in the outcome of the dispute, but that divergence must also arise in the context of the same situation of law and fact. The ECJ upheld this opinion.

principle.³⁰ Such judgements can also not be recognized.³¹ This is basically rule that aims to make good if the *lis pendens* rule do not work or if *ne bis in idem* principle is not respected. The *lis pendens* tried not to duplicate litigations but if such case arises Article 34 (conditions for recognition) applies and precludes effects in the state where other judgement with the same cause of action produces effects already. This solution is not a problem even when the court second seised continues with the procedure despite the *lis pendens* (in case of torpedo litigation) and rules on the case; since the court first seised is slow, the court second seised can overtake the decision of the first seised court. The defendant before the court first seised should also use appropriate legal remedies in order to prevent *res judicata* of the judgement.³² Namely the *lis pendens* lasts until the finality of the judgement. If the judgement of the second sized court was issued first, the plaintiff can use the judgement for recognition (or even better, for the enforcement) at once.³³

By chance, if recognition is needed in the state where the court first seised is still adjudging, the judgement will most probably be recognized since the court first seised has not finished yet with the litigation.³⁴ For the enforcement (i.e. to obtain declaration of enforceability) itself the enforceability is needed in the country of origin of the judgement.³⁵ Recognition in the state of the court first seised (and also in general) can be disputable. It is true that the judgements will most probably not be irreconcilable, but there might be problem with the public policy reason (Article 34.1). If the recognizing court believes that disrespect of the *lis pendens* rule contravene the public policy, no

³⁰ Dietmar Czernich, Stefan Tiefenthaler, Georg E. Kodek, Kurzkomentar Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht, EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 2., aktualisierte Auflage, Wien 2003, p. 234.

³¹ Article 34 of Regulation 44/2001.

³² It is true that Regulation 44/2001 does not require finality of the judgement for its recognition. However, this might prevent confirmation of enforceability in the state of origin.

³³ Also in such case it is important that recognition is not conditioned with the finality of the judgement. See comment to Article 33 in Dietmar Czernich, Stefan Tiefenthaler, Georg E. Kodek, Kurzkomentar Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht, EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 2., aktualisierte Auflage, Wien 2003, p. 252. Also Jan Kropholler, Europäisches Zivilprozeßrecht, 7. Auflage, Verlag Recht und Wirtschaft, GmbH, Heilderberg 2002, p. 375

³⁴ This might not be the case under national legislation, but Regulation 44/2001 forbids only reconcilability with judgement (i.e. already issued) and not with the future judgement (i.e. it is not relevant that proceeding before the court first seised is still ongoing).

³⁵ Aleš Galič, Pristojnost ter priznanje in izvršitev sodb v civilnih in gospodarskih zadevah, Podjetje in delo, Nr. 6–7/2005, p. 1128.

recognition will be gained. On the contrary, once recognition is obtained in the country of the court first seised, the plaintiff will lost interest to continue with the litigation.

The public policy condition shall be interpreted uniformly. If the bad faith in torpedo action is recognized as not manifestly contrary to the public policy (and it should), the plaintiff before the court second sized (party who is acting in good faith) shall succeed.

The risk of the plaintiff before the court second seised is not seen during the litigation but at the recognition stage. This risk is trivial if the country of the court second seised is also a country of the enforcement, since no recognition is necessary.

B. Conclusions

The *lis pendens* as a strict rule of the principle *first-come, first-served* enables parties to foresee the developments of the court procedure and to avoid the irreconcilable judgements. However, the *lis pendens* can also be misused with an *action for negative declaration*. Such action shall be regarded as any other action.³⁶ Even if plaintiff was filed the lawsuit before the most remote court with the apparent object to prevent action of the defendant in a new court proceeding. The *lis pendens* rule does not allow any derogation in such a case. Some titled such misuse of the *lis pendens* as a spider in the web.³⁷ Comparatively some courts are fighting against such actions. Approaches are different: lack of same cause of action,³⁸ priority is given to the positive actions, application of specific summary proceedings to enforce cross-border injunctions,³⁹ etc. However, no uniform approach exists.

³⁶ Julia Eisengraeber, *Lis alibi pendens* under the Brussels I Regulation - How to minimise 'Torpedo Litigation' and other unwanted effects of the 'first-come, first-served' rule, Exeter Papers in European Law No. 16, Centre for European Legal Studies, University of Exeter 2004, p. 53.

³⁷ *Ibidem*, p. 33.

³⁸ *Ibidem*, p. 35.

³⁹ *Ibidem*, p. 35.

It looks like, however, that currently the only exception to the *lis pendens* is possible in case of the exclusive jurisdiction as proposed in the theory.⁴⁰ Namely, exclusive jurisdiction in the EU under Regulation 44/2001 shall be interpreted differently as exclusive jurisdiction under the national systems; under Regulation 44/2001 exclusive jurisdiction prevents any other court than the court of exclusive jurisdiction to adjudicate.⁴¹ This is not the case with the choice-of-court agreement (although exclusive in nature)⁴² and with the national exclusive jurisdiction rules. The latter do allow courts to adjudicate even if courts of other state would have exclusive jurisdiction. It is only likely that the court judgement in such a case will not be recognized in country which courts have exclusive jurisdiction. This is consequence of the uniform approach of Regulation 44/2001. It forms a unique system of international jurisdiction and this is a main peculiarity in relation towards national legal system of international jurisdiction.

However, apart from exclusive jurisdiction derogation, EU is still lacking any other common solution to this phenomenon. And there are number of cases where no exclusive jurisdiction exists and torpedo litigations are possible. A solution should perhaps be close to what has been suggested to the ECJ by different parties involved: the court second seised shall be entitled to ascertain the misuse (bad faith) of the *lis pendens* rule in the procedure first commenced. The court first seised shall also decide on its jurisdiction as soon as possible. Both courts shall cooperate and exchange information. Finally, it is also in the interests of the court first seised to resolve case where one plaintiff uses it to buy some time.

⁴⁰ Ibidem, p. 37. Compare in this regard also case C-4/03, Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG (GAT) v Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG (LuK), not yet published.

⁴¹ Article 25 of Regulation 44/2001 determines that where a court of a Member State is seised of a claim which is principally concerned with a matter over which the courts of another Member State have exclusive jurisdiction by virtue of Article 22, it shall declare of its own motion that it has no jurisdiction.

⁴² As explained above under B.1.

Dr. Rajko Knez

TORPEDO PARNICE PREMA UREDBI BROJ 44/2001

Sažetak

Torpedo parnice koje se pokreću sa tužbom o kojoj se najčešće traži deklaratorna sudska odluka; naime da tužitelj nije povredio pravni odnos odnosno, neka sud ustanovi, kako je sve u redu. Takve tužbe mogu teško pasti tuženiku. Naime, takva se parnica najčešće pokreće kod suda, koji je preopterećen sudskim primjerima, a pokreće je tužitelj, da bi pridobio na vremenu. Tako će je najčešće pokrenut samo iz razloga, da tuženik to ne bi učinio prvi. Znači tužitelj požuri na sud, za kojeg zna da će doneti odluku tek posle izvesnog vremena, a tuženik zbog litispendencije neće moći uspješno pokrenuti nove parnice kod suda, koji bi bio nadležan (a verovatno i brži). Na taj način žurba na sud u kombinaciji sa pravilom u litispendenciji omogućava tužitelju, da „kupi vreme“. Usko tumačenje pravila o litispendenciji po Regulativi 44/2001 ne dozvoljava izuzetke. Pravilom o litispendenciji želi se postići efikasna zaštita za nespojive sudske odluke. Ipak, autor pokušava otkriti, da je moguć izuzetak kod isključivih nadležnosti a dapostoji i još jedan način borbe protiv ove invencije advokata. Putem interpretacije koja poštuje principe venire contra factum proprium, volenti non fit iniuria, estoppel itd može se doći do zaključka, da zloupotreba sudske zaštite može opravdati neprimenjivanje litispendencije.

Siniša VARGA, LL.D.*

UDK: 35.077.3:343.533.6(4-672EU)

str. 33-50
Pregledni naučni rad

THE ADMINISTRATIVE PROCEDURE FOR THE ENFORCEMENT OF THE EU ANTI-TRUST LAW

Key words: *Legal procedure, antitrust law, European union.*

Ključne reči: *Pravni postupak, antimonopolsko pravo, Evropska unija.*

The legal procedure for enforcement of the EU substantial anti-trust provisions is basically set in two levels (administrative and judicial). The legal procedure at the stage of first level taken by the European Commission or by national anti-trust commissions is an administrative by its legal nature although there are similarities to criminal procedure because of some legal authors allege it is a "quasi judicial" procedure. Decisions taken in the legal procedure on the first level are subjects of judicial control. The Commission decision can be charged by suit before the Court of First Instance and against the Court of First Instance judgement is allowed to submit a complaint to the Court of Justice, limited on legal reasons. Since proceedings pursued by the courts in control of first stage decisions given in the area of the competition law are not particularly prescribed but those are applied procedural rules

* Assistant professor on the Faculty for legal and business studies in Novi Sad, Republic of Serbia.

the courts already proceed, this article is devoted to an analysis of the first leveled i.e. administrative legal procedure in the field of the EU anti-trust law.

INTRODUCTION

The EU anti-trust law procedure is regulated by the Council Regulation No 1/2003¹. In pursuance of Article 45 of the Council Regulation No 1/2003 the Regulation has been applied since 1st May 2004 when stopped the application of the Council Regulation No 17. The Council Regulation No 17 was adopted 06th February 1962. Besides of its very significance in the sphere of the EU competition procedural law DG COMP² started internal works on the reform of it in February 1997. The starting point of these works was a threefold finding: 1) enlargement of the European Union; 2) the notification system is no longer an effective tool for enforcing competition rules and 3) the development of the Community competition law allows companies to assess themselves the legality of their agreements and practices. It quickly became obvious that a simple improvement of the existing administrative procedure would not suffice to face the upcoming challenges competition law was facing and a profound change was required to ensure an efficient protection of the rules of the Treaty in an enlarged Community. This conclusion was led by the publication of the White Paper on modernisation of the rules implementing Articles 81 and 82 of the EC Treaty³ on April 1999. It was followed by an intense public debate in which not only Community institutions but also industry, lawyers and academics took part. After public debate the Commission drew up a draft which was adopted without major changes by the Council.

Consideration of the EU anti-trust procedure law will include: investigation, hearing, Commission decisions, penalties and limitation periods.

¹ Council Regulation No 1/2003 of 16th December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty, OJ L 1, 04/01/2003, p. 001-025.

² The Competition Department of the EC Commission, formerly called DG IV.

³ Articles III-161 and III-162 of the *Treaty Establishing a Constitution for Europe*, OJ C 310 of 16th December 2004.

INVESTIGATION

Investigation is the first phase of the EU anti-trust procedure where the Commission and the competition authorities of Member States, acting on their own initiative or on a complaint submitted by Member States or those natural or legal persons who can show a legitimate interest, have a power to apply articles 81 and 82 of the EC Treaty. Powers of investigation include: investigation into sectors of the economy and into types of agreements, requests for information, power to take statements and inspection.

Investigation into sectors of the economy and into types of agreements

Where the trend of trade between Member States, the rigidity of prices or other circumstances suggest that competition may be distorted within the common market, the Commission may conduct its inquiry into particular sector of the economy or into a particular type of agreements across various sectors. In the course of that inquiry, the Commission may request the undertakings or associations of undertakings concerned to supply the information necessary for giving effect to Articles 81 and 82 of the EC Treaty and may carry out any inspections necessary for that purpose.

The Commission may in particular request the undertakings or association of undertakings concerned to communicate to all agreements, decisions and concerted practices.

The Commission may publish a report on the results of its inquiry into particular sectors of the economy or particular types of agreements across various sectors and invite comments from interested parties.

Requests for information and power to take statements

The Commission may, by simple request or by decision, require undertaking or associations of undertakings to provide all necessary information.

When the Commission requires information it shall state the legal basis and the purpose of the request, specify what information is required, fix the time-limit within which the information is to be provided and indicate penalties for supplying incorrect or misleading information. Apart from that if providing information acquired by decision the Commission may impose periodic penalty payments in order to compel the undertaking to supply

complete and correct information and it shall further indicate the right to have the decision reviewed by the Court.

The Commission may interview any natural or legal person who consents to be interviewed for the purpose of collecting information relating to the subject-matter of an investigation. Where the interview conducted in the premises of an undertaking, the Commission shall inform the Competition authority of the Member State in whose territory the interview takes place. If so requested by the competition authority of that Member States, its officials may assist the officials and other accompanying authorised by the Commission to conduct the interview.

What is the scope of the Commission's powers in requirement of information and taking of statements was the subject-matter of judgements as in case T 112/98 *Mannesmannröhren Werke*. Namely, pursuant to § 37 of the Council Regulation No 1/2003 the Commission is charged to respect the fundamental rights and observe the principles recognized in particular by the Charter of Fundamental Rights of the European Union. In case C 374/87 *Orkem*, plaintiffs considered that no one is charged to accuse itself and that human rights of them are breached by the Commission's request for information. The Court of Justice took a stance that legal principle plaintiffs cited on is more of criminal but business nature and concerns natural but not legal persons that means that undertakings have to provide the Commission all required documents and information with some kind of restriction that the Commission is not allowed to compel undertakings to supply replies by which they confess infringements because its task is to find out and prove infringements.

Inspection

The Commission may conduct all necessary inspections of undertakings and associations of undertakings. The officials and other accompanying persons authorised by the Commission to conduct an inspection are empowered:

- a) to enter any premises, land and means of transport of undertakings,
- b) to examine the books and other records related to the business, irrespective of the medium on which they are stored,
- c) to take or obtain in any form copies of or extracts from such books or records,
- d) to seal any business premises and books or records for the period and to the extent necessary for the inspection,

- e) to ask any representative or member staff of the undertakings for explanations on facts or documents relating to the subject-matter and purpose of the inspection and to record the answers.

The officials and other accompanying persons authorised by the Commission to conduct an inspection shall exercise their powers upon production of a written authorisation specifying the subject-matter and purpose of the inspection and penalties provided in cases that the production of the required books or other records related to the business is incomplete or where the answers are incorrect or misleading.

In good time before inspection, the Commission shall give notice of the inspection to the competition authority of the Member State in whose territory it is to be conducted.

Officials of as well as those authorised or appointed by the competition authority of the Member State in whose territory the inspection is to be conducted shall, at the request of that authority or of the Commission, actively assist the officials and other accompanying persons authorised by the Commission.

If the undertaking opposes the inspection, the Member State concerned shall afford the necessary assistance of the police or of an equivalent enforcement authority, so as enable conduct of the inspection.

Special case is an inspection of private premises. Namely, in a global economy where infringements become more and more sophisticated, it is of paramount importance that the Commission is properly equipped with investigative powers that allow it to effectively detect infringements of the Community competition rules. "In our experience it is increasingly the case that incriminating documents are stored in private homes. In a recent case, where an undertaking choose to cooperate, it handed over documents some of which were marked 'for home archives'. One document stressed that all incriminating material had to be either destroyed or taken home and that all such material should be deleted from the computer system. To ensure that the Commission remains in a position to enforce the rules effectively it is essential that it be given the power to search private homes, when it can be suspected that professional documents are kept there"⁴.

⁴ Mario Monti, *Fighting Cartels Why and How? Why Should We Be Concerned with Cartels and Collusive Behaviour?*, (Speech/00/295, 3rd Nordic Competition Policy Conference Stockholm 11-12 September 2000).

“If a reasonable suspicion exists that books or other records related to the business and to the subject-matter of inspection, which may be relevant to prove a serious violation of Article 81 or Article 82 of the Treaty, are being kept in any other premises, land and means of transport, including the homes of directors, managers and other members of staff of the undertakings and associations of undertakings concerned, the Commission can by decision order an inspection to be conducted in such other premises, land and means of transport”⁵.

The decision on inspection the private premises shall specify the subject-matter and purpose of the inspection, appoint the date or which it is to begin and indicate the right to have the decision reviewed by the Court of Justice. It in particular states the reasons that have led the Commission to conclude that a reasonable suspicion exists. The Commission takes such decisions after consulting the competition authority of the Member State in whose territory the inspection is to be conducted. The decision can not be executed without prior authorisation from the national judicial authority of the Member State concerned. However the national judicial authority may not call into question the necessity for the inspection nor demand that it be provided with information in the Commission’s file.

In connection with the Commission inspection powers and described investigative procedure three important aspects are worth being mentioned. Firstly, the officials authorised by the Commission are empowered to seal premises for the period and to extent necessary for the inspection. This improves the effectiveness of the inspections, in particular when they are being carried out during several days. Secondly, the power to ask oral questions during an inspection has been dislinked from documents: the limit is the scope of the investigation as defined in the decision or in mandate. Thirdly, the officials authorised by the Commission are empowered to enter non-business premises when there is a reasonable suspicion that books and other records relevant for the inspection are being kept there. This power will be exercised only where the suspected violation is serious and it will be exercised under the control of national courts. Both for inspections at

⁵ Article 21(1) of the *Council Regulation No 1/2003*.

business and at non-business premises, the case-law of the Court of Justice (C 94/2000 *Roquette Frere*) has been codified in the Regulation No 1/2003⁶.

HEARING

Hearing is a phase of the EU anti-trust procedure law that is conducted for the sake of an oral and direct explanation of all disputed facts and other circumstances in presence of parties and other participants. Before taking decisions the Commission has to give the undertakings or associations of undertakings which are the subject of the proceedings the opportunity of being heard on the matters to which the Commission has taken objection.

“The right to be heard is an established principle of the Community law”⁷. The principle has been restated in the EU Charter of Fundamental Rights, as part of the right of every person “to have his or her affairs handled impartially, fairly and within a reasonable time”. Safeguarding that right during the Commission’s competition proceedings is a special responsibility of the Hearing officer.

The position of the hearing officer was created in 1982. His initial responsibility was limited to the organisation, chairing and conduct of the oral hearing in anti-trust proceedings (and later in merger proceedings). Subsequently, this remit was updated and widened in 1994 to ensure adequate protection of the rights of parties, with particular regard to confidentiality of documents and business secrets and adequate access to the case files of the Commission. In compliance with Article 2(2) of the Commission Decision C 1461/2001 of 23rd May 2001 on the terms of reference of hearing officers in certain competition proceedings OJ L 162, 19/06/2001 p. 021-024, the hearing officer no longer belongs to the Directorate General for competition but he is directly attached to the office of the Commissioner charged for the competition policy to further reinforce his independence and to enhance the objectivity and quality of the Commission’s competition proceedings and the resulting decisions. All the Commission decisions on the appointment,

⁶ Celine Gauer & Dorothe Dalheimer & Lars Kjolbye & Eddy De Smijter, *Regulation 1/2003: A Modernised Application of EC Competition Rules*, “EC Competition Policy Newsletter” No 1/2003, p. 5.

⁷ *European Commission Strengthens the Role of the Hearing Officer in Competition Proceedings*, (IP/01/736, Brussels 23rd May 2001).

termination of appointment or transfer of Hearing Officers are being published in the Official Journal (OJ) of the European Communities.

The hearing officer is charged for organisation and conducts the hearings. After consulting the director responsible, the hearing officer determines the date, the duration and the place of hearing. Where appropriate the hearing officer may, after consulting the director responsible, supply in advance to the parties invited to the hearing a list of the questions on which he wishes them to make known their views. The hearing officer decides whether fresh documents should be admitted during the hearing, what persons should be heard separately or in the presence of other persons attending the hearing. The hearing officer may, after consulting the Director responsible, afford persons, undertakings and associations of undertakings of submitting further written comments after oral hearing.

After an oral hearing had been completed the hearing officer reports to the competent member of the Commission on the hearing and the conclusions he drew from it. The observations in this report should concern procedural issues, including disclosure of documents and access to the file, time limits for replying to the statement of objections and the proper conduct of the oral hearing. A copy of the report is being given to the Director-General for competition and to the director responsible. On the basis of the draft decision to be submitted to the Advisory Committee in the case in question the hearing officer prepares final report. The hearing officer's final report is being attached to the draft decision submitted to the Commission in order to ensure that, when it reaches a decision on an individual case, the Commission is fully apprised of all relevant information as regards the course of the procedure and respect of the right to be heard.

Except the right to be heard the rights of defense include having access to the Commission's file and protection the parties' business secrets. The right of access to the file is not extent to confidential information and internal documents of the Commission or the competition authorities of the Member States. As for protection of business secrets the Commission and the competition authorities of the Member States, their officials, servants and other persons working under the supervision of these authorities as well as officials and civil servants of other authorities of the Member States must not disclose information acquired or exchanged by them covered by the obligation of professional secrecy. This obligation also applies to all representatives and experts of Member States attending meetings of the Advisory Committee.

COMMISSION DECISIONS

Where the Commission finds that there is an infringement of Article 81 and 82 of the EC Treaty it may by decision require the undertakings and associations of undertakings concerned to bring such infringement to an end. If that decision is reached national authorities of Member States are not allowed to take decisions running counter to the decision adopted by the Commission. For the purpose of bringing the infringement to an end, the Commission may impose on them any behavioral or structural remedies, which are proportionate to the infringement committed and necessary to bring the infringement effectively to an end. Structural remedies can only be imposed either where there is no equally effective behavioral remedy or where any equally effective behavioral remedy would be more burdensome for the undertaking concerned than the structural one.

If the Commission has a legitimate interest it may also find that an infringement has been committed in the past. Legitimate interest there is when there is a risk of repetition of infringement or in other cases when it's needed to ensure a consistent enforcement of the competition rules or consequent enforcement of the competition rules. By the way, as it'll be explained later, duration of the infringement is an element for setting the amount of the fine.

In cases of urgency due to the risk of serious and irreparable damage to competition, the Commission, acting on its own initiative, may by decision, on the basis of a *prima facie* finding of infringement, order interim measures, always for a specified period of time with the possibility of being renewed in so far this is necessary and appropriate.

Where the Commission intends to adopt a decision requiring that an infringement be brought to an end and the undertaking concerned offer commitments to meet the concerns expressed to them by the Commission in its preliminary assessment, the Commission may by decision make those commitments binding on undertakings. If that decision is reached the proceedings are deemed concluded without determination of the infringement and without imposing fines. However, the Commission may, upon request or on its own initiative reopen the proceedings where:

- a) there has been a material change in any of facts on which the decision was based,
- b) the undertakings concerned act contrary to their commitments,
- c) the decision was based on incomplete, incorrect or misleading information provided by the parties.

Where the Community public interest relating to the application of Articles 81 and 82 of the Treaty so requires, the Commission acting on its own initiative, may by decision find that Article 81 of the EC Treaty is not applicable to an agreement, a decision by association of undertakings or a concerted practice, either because the conditions of Article 81(1) of the EC Treaty are not fulfilled or because the conditions of Article 81(3) of the EC Treaty are satisfied. The Commission may likewise make such a finding with reference to Article 82 of the Treaty. Power to make these decisions belongs to the Commission only to ensure uniform application of the EC competition law. This decision is not a substitution for notification system and exemption decisions because it may be brought when the Commission acting on its own initiative that excluded private interest. On the contrary, where cases give rise to genuine uncertainty because they present novel or unresolved questions for the application of the anti-trust rules, individual undertakings may wish to seek informal guidance from the Commission.

PENALTIES (FINES AND PERIODIC PENALTY PAYMENTS)

The Commission is authorised to impose penalties on undertakings and associations of undertakings. It may impose fines that occurring once and periodic penalty payments.

Fines may be imposed concerning the two groups of legal bases. First group of legal bases for imposing fines is regard to the Commission's investigation powers and second group of them is regard to established infringements of Articles 81 or 82 of the EC Treaty.

The Commission may by decision impose on undertakings and association of undertakings fines not exceeding 1% of the total turnover in the preceding business year where, intentionally or negligently,

- a) during investigations into sectors of the economy or into types of agreements and on requests for information supply incorrect, incomplete or misleading information or do not supply information within the required time-limit;
- b) during inspections produce the required books or other records related to the business in incomplete form or refuse to submit them;
- c) in response to a question asked to any representative or member staff of undertaking or association of undertaking
 - they give an incorrect or misleading answer,

- they fail to rectify within a time-limit set by the Commission an incorrect, incomplete or misleading answer or
 - they fail or refuse to provide a complete answer on facts relating to subject-matter and purpose of the inspection;
- d) seals affixed during inspections of premises have been broken.

Second group the legal bases authorises the Commission to impose fines up to 10% of total turnover of the undertaking in the preceding business year where they, either intentionally or negligently:

- a) infringed Article 81 or 82 of the EC Treaty,
- b) contravened a decision ordering interim measures,
- c) failed to comply with a commitment made binding by a decision.

When a fine is imposed on an association of undertaking that is not solvent, the association is obliged to call for contributions from its members to cover the amount of fine. Where such contributions have not been made to the association within a time-limit fixed by the Commission, the Commission may require payment of the fine directly by any of the undertakings whose representatives were members of the decision-making bodies concerned of the association but no more of its own total turnover in the preceding business year and no from undertakings which show that they have not implemented the infringing decision of the association and either were not aware of its existence or have actively distanced themselves from it before the Commission started investigating the case.

“In fixing the amount of the fine, regard shall be had both to the gravity and to the duration of the infringement”⁸.

In assessing the gravity of the infringement, account must be taken of its nature, its actual impact on the market, where this can be measured, and the size of the relevant geographic market. Infringements are thus put into one of three categories: minor infringements, serious infringements and very serious infringements. Minor infringements might be trade restrictions, usually of a vertical nature, but with a limited market impact and affecting only a substantial but relatively limited part of the Community market. Likely fines are from EUR 1000 to EUR 1 million. Serious infringements will more often than not be horizontal or vertical restrictions the same type as minor ones but more rigorously applied, with a wider market impact and with effects in extensive areas of the common market. There might also be abuse of

⁸ Article 23(3) of the *Council Regulation No 1/2003*.

dominant position (refusals to supply, discrimination, exclusion, loyalty discounts made by dominant firms in order to shut competitors out of the market, etc). Likely fines are from EUR 1 million to EUR 20 million. Very serious infringements are generally horizontal restrictions such as price cartels and market-sharing quotas, or other practices which jeopardize the proper functioning of the single market, such as the partitioning of national markets and clear-cut abuse of a dominant position by undertakings holding a virtual monopolies. Likely fines are above 20 million Euros.

As for duration the infringement a distinction should be made between the following,

- infringements of short duration (in general less than 1 year): no increase in amount of fine,
- infringements of medium duration (in general, from one to five years): increase of up to 50% in the amount determined for gravity and
- infringements of long duration (in general, more than five years): increase of up to 10% per year in the amount determined for gravity.

According to the gravity and duration of the infringement is being determined the basic amount of the fine. The basic amount may be increased or decreased in dependence of existence of aggravating or attenuating circumstances.

The basic amount will be increased where there are aggravating circumstances such as:

- repeated infringement of the same type by the same undertaking(s),
- refusal to co-operate with or attempts to obstruct the Commission in carrying out its investigations,
- role of leader in, or instigator of the infringement,
- retaliatory measures against other undertakings with a view to enforcing practices which constitute an infringement,
- need to increase the penalty in order to exceed the amount of gains improperly made as a result of the infringement when it is objectively possible to estimate that amount,
- other.

The basic amount will be reduced where there are attenuating circumstances:

- an exclusively passive or 'follow-my-leader' role in the infringement,
- non-implementation in practice of the offending agreements or practices,
- termination of the infringement as soon as the Commission intervenes (in particular when it carries out checks),

- existence of reasonable doubt on the part of the undertaking as to whether the restrictive conduct does indeed constitute an infringement,
- infringements committed as a result of negligence or unintentionally,
- effective cooperation by the undertaking in the proceedings, outside the scope of the Notice on the non-imposition or reduction of fines in cartel cases,
- other⁹.

The Commission reserves the right, in certain cases, to impose a symbolic fine of EUR 1000, which would not involve any calculation based on the duration of the infringement or any aggravating or attenuating circumstances.

The Commission may, by decision, impose on undertakings or association of undertakings periodic penalty payments not exceeding 5% of the average daily turnover in the preceding business year per day and calculated from the date appointed by the decision, in order to compel them:

- a) to put an end to an infringement of Article 81 or 82 of the EC Treaty,
- b) to comply with a decision ordering interim measures,
- c) to comply with a commitment made binding by a decision,
- d) to supply complete and correct information and
- e) to submit to an inspection.

Where the undertakings or associations of undertakings have satisfied the obligation, which the periodic penalty payment was intended to enforce, the Commission may fix the definitive amount of the periodic penalty payment at a figure lower than that which would arise under the original decision.

Statistically, from 1969, when the first decision in a cartel case was adopted to 2001, the Commission has adopted 57 decisions against secret cartels. The fines imposed totaled EUR 3,3 billion. In 2001 alone the fines imposed exceeded EUR 1,8 billion. This was more than the total of the fines imposed by the Commission in the whole of the preceding period, from the establishment of the European Community to the year 2000. The year 2001 also saw the heaviest fines yet imposed on individual companies: *Hoffman – La Roche* was fined EUR 462 million for its role in the eight vitamins cartels, and *Arjo Wiggins Appleton* was fined EUR 184 million in the *carbonless paper*¹⁰

⁹ Lists of aggravating and attenuating circumstances are not exhaustive.

¹⁰ Eleven firms, including two from France, three from Germany, one from South Africa, three from Spain and two from United Kingdom, participated in a six-year conspiracy to raise prices and allocate markets for carbonless (self copying) paper. In the last year of conspiracy

case, which was the heaviest fine ever imposed for a single infringement. "These figures show that the Commission has a policy of stepping up its activity against cartels, and at the same time increasing the level of fines in order to achieve a genuine dissuasive effect on firms. The purpose of substantial fines of this kind is to ensure that firms have an incentive to avoid joining any kind of unlawful agreement or concerted practice"¹¹.

In 1996 the Commission began to carry out a leniency programme¹². The leniency scheme has proved a formidable tool for encouraging firms to cooperate with the Commission. Not only does it allow specific cartels to be uncovered but more generally the mere apprehension that a member of a cartel might go to the authorities and secure immunity tends to destabilise the activity of the cartel itself.

At the one side the collaboration of an undertaking in the detection of the existence of a cartel has an intrinsic if no decisive significance. At the other side certain undertakings involved in this type of illegal agreements are willing to put an end to their participation in a cartel and inform the Commission of the existence of such agreements but they are dissuaded from doing so by the high fines to which they are potentially exposed. It is in Community interest to grant favorable treatment to undertakings, which cooperate with the Commission in detection of existence of restrictive agreements or concerted practices. This favorable treatment is provided by the leniency programme that means that companies which provide information on a secret cartel before the Commission has opened an investigation can benefit even from total immunity from fines and companies

the size of the European market in this product was approximately EUR 850 million. In implementing the agreement the conspirators participated in at least 25 secret meetings over period. Five of these meetings were at a European level and were attended by the chief executives of other high level executives of the firms. There were at least 20 meetings held at national levels and attended by lower level executives. As with other cartels of this kind, the agreement was facilitated by a trade or professional organisation, in this case, the Association of European Carbonless Paper Manufacturers (AEMCP). Participating companies, except the South African firm, were fined a total of EUR 313,69 million. The South African firm received total immunity from fines by participating in the leniency programme (it will be more said in next passages about).

¹¹ Mario Monti, *The Fight Against Cartels*, (Speech/02/384, EMAC Brussels 11th September 2002).

¹² "The United States was the first country to introduce a leniency programme, doing so in 1978" (*Hard Core Cartels – Recent Progress and Challenges Ahead*, (OECD 2003), p. 20).

which co-operate with the Commission in the course of a pending investigation can benefit from a substantial reduction of their fines¹³.

Although the concept has been confirmed in practice, gained experience showed that its effectiveness would be improved by an increase in the transparency and certainty of the conditions on which any reduction of fines will be granted. That's why the Commission adopted new Notice on the leniency programme¹⁴ providing higher level of legal certainty.

In pursuance of the Notice, the Commission will grant immunity from any fine which would otherwise have been imposed if undertakings voluntary and before receiving of any request or decision by the Commission, provide it by evidence that, in the Commission's view, a) may enable it to adopt a decision to carry out an investigation or b) may enable it to find an infringement of Article 81 of the EC Treaty and in both cases under condition that the Commission did not have, at the time of the submission, sufficient evidence to adopt mentioned decisions. In addition to the mentioned conditions, the following cumulative conditions must be met in any case to qualify for any immunity from a fine:

- a) the undertaking must co-operate fully, on a continuous basis and expeditiously throughout the Commission's administrative procedure and provides the Commission with all evidence that comes into its possession or is available to it relating to the suspected infringement,
- b) the undertaking must end its involvement in the suspected infringement no later than the time at which it submits evidences,
- c) the undertaking did not take steps to coerce other undertakings to participate in the infringement.

As for reduction of fine an undertaking must provide the Commission with the evidence of the suspected infringement which represents significant added value with respect to the evidence already in the Commission's possession and must terminate its involvement in the suspected infringement no later than the time at which it submits the evidence. The concept of 'added value' refers to the extent to which the evidence provided strengthens, by its very nature and/or its level of detail, the Commission's ability to prove the

¹³ Mario Monti, *Fighting Cartels Why and How? Why Should We Be Concerned with Cartels and Collusive Behaviour?*, (Speech/00/295, 3rd Nordic Competition Policy Conference Stockholm 11-12 September 2000).

¹⁴ *Commission Notice on immunity from fines and reduction of fines in cartel cases* C 45, 19/02/2002, p. 003-005.

facts in question. In this assessment, the Commission generally considers written evidence originating from the period of time to which the facts pertain to have a greater value than evidence subsequently established. Similarly, evidence directly relevant to the facts in question is generally considered to have a greater value than that with only indirect relevance.

If the evidence provided by an undertaking represents significant added value with respect to the evidence in the Commission's possession at that same time, the level of reduction an undertaking will benefit from, relative to the fine which would otherwise have been imposed, would be as follows:

- for the first undertaking from cartel that begins to co-operate with the Commission a reduction would be 30-50% as in *Lisine* case,
- for the second undertaking from cartel to accept to participate in leniency programme a reduction would be of 20-30% and
- for subsequent undertakings up to 20%.

The Commission may reduce a fine to the undertaking that is not met conditions for total immunity from fines.

From 1996, following the first Leniency Notice, up to and including 2001, the Commission adopted 24 decisions imposing fines concerning almost 160 firms where more than 80 companies co-operated with the Commission under the leniency scheme in 17 cases and where the Commission imposed a total of EUR 2,8 million in fines¹⁵.

"The fact that immunity or reduction in respect of fines is granted cannot protect an undertaking from the civil law consequences of its participation in an infringement of Article 81 EC"¹⁶.

LIMITATION PERIODS

It should discern limitation periods for the imposition of fines or periodic penalty payments and limitation periods for enforcement of the decision on imposition of fines or periodic penalty payments.

Limitation periods for imposition of fines are:

¹⁵ Mario Monti, *The Fight Against Cartels*, (Speech/02/384, EMAC Brussels 11th September 2002).

¹⁶ § 31 of the *Commission Notice on immunity from fines and reduction of fines in cartel cases* C 45, 19/02/2002, p. 003-005.

- a) three years in the case of infringements of provisions concerning requests for information or the conduct of inspections,
- b) five years in the case of all other infringements.

Time begins to run on the day on which the infringement is committed. However, in case of continuing or repeated infringements, time begins to run on the day on which the infringement ceases.

Any action taken by the Commission or by the competition authority of a Member State for the purpose of the investigation or proceedings in respect of an infringement interrupts the limitation periods. Each interruption starts time running afresh.

The period for the imposition of fines shall be suspended for as long as the decision of the Commission is the subject of proceedings pending before the Court of Justice.

Anyway the limitation period expires at the latest on the day on which a period equal to twice the limitation period has elapsed without the Commission having imposed a fine.

Limitation period for the Commission to enforce decisions on imposition fines is five years.

Time begins to run on the day on which the decision becomes final. The limitation period for the enforcement of fines interrupts a) by notification of a decision varying the original amount of the fine or refusing an application for variation or b) by any action of the Commission or of the Member State, acting at the request of the Commission, designed to enforce payments of the fine. Each interruption starts time running afresh. The limitation period is suspended for as long as time to pay is allowed or enforcement of payment is suspended pursuant to a decision of the Court of Justice.

REVIEW BY THE COURT OF JUSTICE

The Court of Justice has unlimited jurisdiction to review decisions whereby the Commission has fixed a fine or periodic penalty payment. It may cancel, reduce or increase the fine or periodic penalty payment imposed.

Summary

Council Regulation No 1/2003 allows more efficient enforcement of the EU anti-trust law by abandoning of the notification system and a direct application of the legal exemption system, focussing the action of the Commission on the serious violations of the anti-trust rules and by more involving of national authorities and courts in the enforcement of European Community antitrust law.

Siniša Varga

Fakultet za pravne i poslovne studije u Novom Sadu

UPRAVNI POSTUPAK ZA PRIMENU ANTIMONOPOLSKOG PRAVA EVROPSKE UNIJE

Administrativni postupak za primenu antimonopolskog prava Evropske unije je uređen Pravilom Saveta No 1/2003 o primeni pravila konkurencije propisanih čl. 81. i 82. Ugovora o osnivanju Evropske Zajednice (*Council Regulation No 1/2003 of 16th December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty, L 1, 04/01/2003, p. 001-025*). Njegova primena je počela od 01. maja 2004. godine kada je prestalo da važi Pravilo br. 17 kojim je do tada ova materija bila regulisana. Pravilo br. 17. je donešeno 06. februara 1962. godine. I pored izuzetnog značaja koje je ovo Pravilo imalo u sferi procesnog prava konkurencije, Generalni Direktorat Komisije zadužen za konkurenciju (DG IV ili DG COMP.) je u februaru 1997. godine počeo sa internim radom na reformi Pravila br. 17. Polazna tačka rada na reformisanju Pravila br. 17 bila je svest o značajnom proširenju Evropske unije nakon čega sistem notifikacije kakav je ustrojen za šest zemalja članica više ne bi mogao biti efikasan pravni instrument za sprovođenje komunitarnog prava konkurencije. Zbog toga se i navodi da su centralne karakteristike Pravila br. 1 napuštanje sistema notifikacije i direktna primena čl. 81 (3) Ugovora o osnivanju EZ. Tokom pomenutog internog rada na reformi Pravila br. 17 došlo se do zaključka da sitna poboljšanja postojećih administrativnih procedura nisu dovoljna da bi se savladali nadolazeći izazovi sa kojima se organi koji primenjuju pravo konkurencije imaju suočiti i da su neophodne duboke i korenite reforme kako bi se osigurala efikasna zaštita pravila o privrednom takmičenju u proširenoj Zajednici. Ovakav zaključak je aprila 1999. pratilo izdavanje Bele knjige o modernizaciji Pravila o primeni čl. 81. i 82. Ugovora. Sledila je javna debata u kojoj su osim komunitarnih institucija učestvovali industrijalci, advokati, profesori. Nakon javne rasprave Komisija je sačinila nacrt novog pravila koje je Savet kao Pravilo br. 1 usvojio 16. XII 2002. godine bez većih izmena. Pravilo br. 1 je

usvojeno da bi se obezbedila efikasnija primena materijalnog prava konkurencije Evropske Unije čemu u najvećoj meri osim napuštanja sistema notifikacije treba da doprinese decentralizacija u primeni Pravila pod kojom se podrazumeva veće uključivanje nacionalnih antimonopolskih vlasti i nacionalnih sudova što će Komisiji ostaviti dovoljno prostora da se fokusira na najteže povrede pravila konkurencije.

Snežana SOKOVIĆ *

UDK: 343.9(4-672EU)
str. 51-69
Izvorni naučni rad

KONTROLA KRIMINALITETA U SISTEMU PRAVA EU

I. SISTEM PRAVA EU I KONTROLA KRIMINALITETA

Evropska međudržavna saradnja u krivičnim stvarima počinje osnivanjem Saveta Evrope 1949. godine, koji kao cilj, između ostalog, ima i traženje rešenja za probleme sa kojima se suočava Evropa, kao što su diskriminacija manjina, ksenofobija, netolerancija, zaštita životne sredine, droga, organizovani kriminalitet, a u novije vreme i kloniranje ljudi i sida.¹ U početku se ovaj proces odvija putem konvencija, sporazuma i preporuka. Najvažniji inicijalni koraci ove saradnje jesu Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine, zatim Evropska konvencija o ekstradiciji iz 1957 (sa dopunskim protokolima iz 1975. i 1978.), Evropska konvencija o uzajamnoj sudskoj pomoći u krivičnim stvarima iz 1959. Vremenom se saradnja širi na nova područja borbe protiv kriminaliteta a broj relevantnih pravnih akata se umnožava. Period posle osnivanja Evropske unije karakteriše posebno značajna i intenzivna saradnja na ovom polju zasnovana na ideji o razvijanju jedinstvenog evropskog kazneno-sudskog prostora.

Novinu Ugovora iz Matrihta u odnosu na EZ predstavljaju odredbe o zajedničkoj spoljnoj i bezbedonosnoj politici i odredbe o saradnji u oblasti pravo-

* Redovni profesor Pravnog fakulteta u Kragujevcu.

¹R. Vukadinović: *Pravo Evropske unije*, Beograd, 2001. str. 47; Z. Stefanović: *Pravo evropske unije*, Beograd, 2003. str. 21.

suđa i unutrašnjih poslova.² Osim ekonomske i monetarne unije, zasnovano je i građanstvo (ne i državljanstvo) Unije sa aktivnim i pasivnim biračkim pravom na nivou lokalnih organa vlasti, pravo aktivnog i pasivnog učešća na izborima za Evropski parlament u državi prebivališta, kao i pravo na evropsku peticiju. Pravo EU odnosi se na komunitarne propise koji se primenjuju u državama članicama, ali koji ne zamenjuju njihova nacionalna prava, nego postoje paralelno sa njima i regulišu odnose između komunitarnih subjekata. U poređenju sa nacionalnim pravnim sistemima država članica, komunitarni pravni sistem ne predstavlja potpun i zaokružen pravni sistem, već se sistem u stalnoj dogradnji.³ Strukturalno se Unija slikovito predstavlja kao građevina koja počiva na tzv. tri stuba (the pillar structure). Prvi stub čine postojeće tri Evropske zajednice, drugi se odnosi na saradnju u oblasti spoljne i bezbedonosne politike, a treći na saradnju u oblasti unutrašnjih poslova i pravosuđa država članica.⁴ Pitanje kontrole kriminaliteta tiče se aktivnosti koje su se odvijale i odvijaju se u okviru prvog i trećeg stuba, i njihovi rezultati imaju svoj institucionalni i legislativni aspekt. Za razliku od evropskog tržišta i mehanizma koje ono podrazumeva i koji funkcionišu u već ustaljenim tokovima, stvaranje sistema kontrole kriminaliteta u okvirima "prostora slobode, bezbednosti i pravde", kako je Amsterdamskim ugovorom definisana EU, počinje kasnije, početkom devedesetih i razvija se posebno posle Amsterdamskog ugovora (1999.) i Ugovora iz Nice (2001). Za razvoj saradnje policije i pravosudnih organa u krivičnim predmetima posebno je značajan Akcioni plan koji je Evropski savet doneo na zasedanju u Beču 1998. godine, a koji je razrađen na zasedanju Saveta održanom u Tampereu 1999. godine.

Sa stanovišta EU relevantni oblici kriminaliteta su krivična dela, najčešće sa klasičnim kriminološkim karakteristikama organizovane kriminalne aktivnosti, koja ugrožavaju funkcionisanje EU kao "prostora slobode, bezbednosti i pravde". U dokumentima EU najčešće se, pojedinačno ili u okviru termina organizovani kriminalitet, pominju: rasizam i ksenofobija, narkokriminalitet, terorizam, high-tech kriminalitet, trafiking, seks-trafiking, finansijski kriminalitet (pranje novca, korupcija, krivotvorenje eura), poreske prevare, sek-

² Ugovorom iz Maastrichta se institucionalizuje neformalna međuvladina saradnja koja je postojala pre svega kao reakcija na terorizam sedamdesetih godina, naročito u okviru TREV-grupe (Terrorism, racism, Extremism, Violence Internationale) u periodu 1975-1992, i Komiteta CELAD (Comite Europeen de la Lutte Antidrogue, 1989), čije su aktivnosti bile usmerene na borbu protiv terorizma i trgovine drogom.

³ Vidi: R. Vukadinović: *Pravo Evropske unije*, Beograd, 2001. str. 47,48; Z. Stefanović: *Pravo Evropske unije*, Beograd, 2003. str. 149.

⁴ Vidi: M. Janjević: *"Treći stub" Evropske Unije*, Beograd, 2003.

sualna zlupotreba dece, ekološki kriminalitet. Obzirom na specifičnost entiteta EU, ova dela nužno imaju transnacionalnu dimenziju.⁵ Kako se nasuprot slobodnom prometu robe, slobodnom kretanju lica, slobodi nastanjivanja i osnivanja preduzeća, slobodi vršenja usluga i slobodi kretanja kapitala, krivično pravo još uvek nalazi isključivo u nacionalnim okvirima, ova specifičnost predstavlja i centralni problem kontrole kriminaliteta u okvirima Unije.

II. PRAVNI OKVIRI KONTROLE KRIMINALITETA U OKVIRIMA EU

Pravni osnov za aktivnosti EU u oblasti kontrole kriminaliteta jesu odredbe o policijskoj i pravosudnoj saradnji, Naslov VI Ugovora o evropskoj uniji iz Maastrichta (odredbe K. do K.9) iz 1992. godine, Naslov IV (čl. 29.- 42) Ugovora o evropskoj uniji iz Amsterdama iz 1999. godine⁶, odnosno čl. 7. Ugovora iz Nice iz 2001. godine.⁷

Osnovni strateški cilj pravosudne i policijske saradnje, normativno zasnovane u navedenim dokumentima, jeste obezbeđivanje visokog nivoa zaštite građana u okviru prostora slobode, bezbednosti i pravde razvojem zajedničkih aktivnosti država članica u oblasti policijskih i pravosudnih poslova u krivičnim stvarima i sprečavanjem rasizma i ksenofobije. Ovaj cilj podrazumeva sprečavanje i borbu protiv organizovanog i drugog kriminala, posebno terorizma, sprečavanje i borbu protiv trgovanja belim robljem, suzbijanja krivičnih dela protiv dece, borbu protiv krijumčarenja droga i oružja, korupcije i krivotvorenja.

Ugovor o evropskoj uniji u tom smislu kao osnovne aktivnosti navodi saradnju nadležnih organa, pre svega pravosudnih i policijskih, država članica i usklađivanje, u meri u kojoj je to potrebno, krivičnog zakonodavstva država članica.

⁵ U skladu sa UN Konvencijom o suzbijanju transnacionalnog organizovanog kriminaliteta (čl.3. st. 2.) krivično delo ima karakteristike transnacionalne prirode ukoliko je počinjeno na teritoriji više od jedne države, ili ako je izvršeno u jednoj državi, ali se značajan deo pripreme, planiranja, uputstava i kontrole odvijao u drugoj državi, ili je izvršeno u jednoj državi, ali uključuje organizovanu zločinačku grupu koja se bavi zločinačkim delovanjem u više od jedne države. ili ako je delo počinjeno u jednoj državi ali ima značajne posledice u drugoj državi.

⁶ Ugovor o Evropskoj uniji (prečišćena verzija teksta), Vidi: D. Lopandić: Osnivački ugovori Evropske Unije, Beograd, 2003. str. 7.

⁷ Ugovor iz Nice o izmeni Ugovora o Evropskoj uniji, Ugovora o osnivanju Evropskih zajednica i nekih pratećih akata, D. Lopandić: *op. cit.*, str. 295.

Policijska saradnja obuhvata zajedničku delatnost policijskih, carinskih i drugih specijalizovanih organa represije, bilo direktnom saradnjom država članica ili posredstvom Europolu. Saradnja se odnosi na preduzimanje operativnih aktivnosti u cilju sprečavanja, otkrivanja i istraživanja krivičnih dela, na skupljanje, čuvanje, obradu, analizu i razmenu relevantnih informacija u vezi sa sumnjivim finansijskim transakcijama, na zajedničku inicijativu u pogledu obuke, razmene službenika, korišćenja opreme i određenih kriminalističkih istraživanja, kao i na zajedničku procenu specifičnih istražnih tehnika primenljivih u otkrivanju ozbiljnih oblika organizovanog kriminaliteta.

Saradnja pravosudnih organa u krivičnim stvarima je usmerena na olakšavanje i ubrzavanje saradnje između nadležnih ministarstava, pravosudnih i drugih organa država članica, direktno ili posredstvom Erodžasta, u vezi sa postupcima i sprovođenjem odluka, na olakšavanje ekstradicije između država članica, osiguravanje usklađenosti propisa kada je to potrebno radi unapređivanja ove saradnje, na predupređenje sukoba nadležnosti između država članica. Navedene zajedničke aktivnosti pravosudnih organa nikako ne utiču na nadležnost koju države članice imaju u pogledu održavanja javnog reda i osiguranja unutrašnje bezbednosti. Uslove i granice u okviru kojih nadležni organi u ovim aktivnostima mogu da intervenišu na teritoriji druge države članice, uvek u vezi sa organima te države i uz njihovu saglasnost, utvrđuje Savet.

Od zajedničke saradnje država članica takođe se očekuje i usklađivanje propisa u krivičnim stvarima. *Harmonizacija krivičnog zakonodavstva*, u skladu sa normativnim okvirima datim Ugovorom o evropskoj uniji, usmerena je na postepeno usvajanje mera kojima se uvode minimalna pravila u pogledu konstitutivnih elemenata krivičnih dela i sankcija u oblasti organizovanog kriminaliteta, terorizma i organizovanog krijumčarenja droga (čl. 31. st. 3).

III. INSTITUCIONALNI ASPEKT

Institucionalni aspekt policijske i pravosudne saradnje u krivičnim stvarima odnosi se na stvaranje i razvijanje određenih specijalizovanih institucija, značajnih za uspešnu kontrolu kriminaliteta u okviru EU. Najznačajnije, nastale kao rezultat dosadašnjih aktivnosti jesu: Evropska policijska mreža (Europol)⁸, Evropska sudska mreža (European Judicial Network)⁹, Evropsko odeljenje

⁸ Europol je osnovan Konvencijom o Europolu 1995. godine.

⁹ Osnovana Zajedničkom akcijom (Joint Action) juna 1998. godine.

za sudsku saradnju (Eurojust)¹⁰ i Evropsko odeljenje za suzbijanje prevara (OLAF - European Anti-Fraud Office).¹¹

Osnovne aktivnosti Europolu su usmerene upravo na suzbijanje i borbu protiv teških oblika kriminaliteta, na razvijanje policijske saradnje u okviru EU i razmenu informacija radi omogućavanja uspešnije borbe nacionalnih policija protiv transnacionalnog kriminaliteta.¹² Savet posebno podstiče saradnju putem Europolu. Ugovor iz Amsterdama predviđa da posle pet godina od dana stupanja na snagu ovog ugovora Savet omogućava Europolu intenzivnije učešće u pripremi, koordinaciji i realizaciji određenih istražnih aktivnosti vođenih od strane nadležnih organa država članica, uključujući i učešće u operativnim akcijama zajedničkih ekipa, ustanovljava mrežu istraživanja, dokumentacije i statistike o prekograničnom kriminalu. U okviru borbe protiv organizovanog kriminaliteta Savet u istom periodu usvaja mere sa ciljem da omogući Europolu da u konkretnim slučajevima zatraži od država članica da pokrenu i koordiniraju istragu, kao i da razvija specijalizovane stručne usluge koje može da ponudi državama članicama radi pomoći u istragama protiv organizovanog kriminaliteta, zatim podstiče, uz blisku saradnju sa Eurpolom, uspostavljanje kontakata između organa istrage, istražnih sudija i organa tužilaštava specijalizovanih u brbi protiv ove vrste kriminaliteta.

Ugovor iz Nice posebno naglašava ulogu Evropskog odeljenja za sudsku saradnju, Eurodžasta, u unapređivanju zajedničkih policijskih i pravosudnih aktivnosti. Uz pomoć Saveta, Eurodžast treba da olakša pravu koordinaciju između organa tužilaštva država članica, da, uz naročito uvažavanje analiza sprovedenih od strane Europolu, učestvuje u sprovođenju istraga u teškim slučajevima prekograničnog kriminaliteta, kao i da ostvari blisku saradnju sa Evropskom sudskom mrežom (European Judicial Network) radi olakšavanja izvršenja zakona i sprovođenja zahteva za ekstradiciju.

¹⁰ Osnovana na sastanku Evropskog saveta u Tampereu 1999. godine, normirana Ugovorom iz Nice 2001. godine, s tim što su detalji organizacije finalizirani odlukom Saveta iz februara 2002. godine.

¹¹ Osnovana pre donošenja ugovora iz Matrihta kao UCLAF od strane Evropske komisije 1988, rekonstruisana 1999. godine kao OLAF sa većom nezavisnošću, proširenom nadležnošću i većim brojem osoblja, delom i kao odgovor na finansijski skandal u okviru Komisije koji je rezultirao ostavkom Žaka Santera i ostalih članova Komisije u martu 1999. godine.

¹² B. Babović, *Policija u svetskom poretku*, Beograd, 1997. str. 115.

IV. MERE KOJIMA SE PODSTIČU I OSTVARUJU AKTIVNOSTI KONTROLE KRIMINALITETA

Aktivnosti putem kojih se države članice međusobno obaveštavaju i konsultuju i u oblasti kontrole kriminaliteta, kako bi koordinisale svoje delatnosti i organizovale saradnju svojih nadležnih službi, odvijaju se u okviru Saveta. Jednoglasiom odlučivanjem, na inicijativu neke države članice ili Komisije, Savet može da usvoji odluke, zajedničke stavove, okvirne odluke i da utvrdi tekst konvencija.

Zajedničkim stavovima (common positions) se utvrđuje pristup Unije pojedinim pitanjima.

Okvirne odluke (framework decisions) imaju za cilj približavanje zakona i propisa država članica. Ove odluke nisu direktno primenjive i obavezuju države članice u pogledu ciljeva koji bi trebalo da budu postignuti, ostavljajući pri tome nacionalnim organima izbor konkretnog oblika i načina ostvarivanja ciljeva.

Odluke (decisions) Savet usvaja radi ostvarenja bilo kog cilja koji je u skladu sa odredbama o policijskoj i pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima, izuzimajući približavanje zakona i propisa država članica (koje se regulišu okvirnim odlukama). Ove odluke su obavezujuće i nisu direktno primenjive, već su predmet nacionalnih mera implementacije. Kvalifikovanom većinom Savet usvaja mere kojima se ove odluke sprovode na nivou Unije.

Tekst konvencija (conventions) koji je utvrđen od strane Saveta dalje se preporučuje državama članicama na usvajanje u skladu sa postojećim ustavnim pravilima. Savet utvrđuje i rokove u kojima države članice započinju postupak usvajanja. Konvencije stupaju na snagu kada su ratifikovane od strane polovine država članica sa važenjem za te države. Mere za sprovođenje odredbi iz konvencija utvrđuju se dvotrećinskom većinom glasova ugovornih strana.

Pored instrumenata tzv. trećeg stuba, oblast krivično-sudske saradnje se usmerava i regulišu merama prvog stuba, *odlukama Saveta o zajedničkim akcijama (Joint Action Decision)* Ove odluke (čl. 14. Ugovora o Evropskoj Uniji) obavezuju države članice u pogledu zauzimanja stavova i delovanja i odnose se na specifične situacije kada se operativna akcija Unije smatra neophodnom, a to mogu da budu pitanja bezbedonosne politike, ali i pitanja kontrole kriminaliteta. Njima se utvrđuju ciljevi, domašaj, sredstva koja se stavljaju na raspolaganje Uniji, uslovi njihove primene i, kada je to neophodno, njihovo trajanje. Ukoliko se promene okolnosti u vezi sa predmetom zajedničke akcije, Savet ponovo razmatra načela i ciljeve koji se odnose na tu akciju i usvaja neophodne odluke. Zajednička akcija se nastavlja sve dok Savet ne donese

odluku o njenom prestanku. Zajednički poduhvati obavezuju države članice u pogledu zauzimanja stavova u sopstvenom delovanju.

Dakle, osnovne aktivnosti koje se preduzimaju u okvirima EU u cilju "obežbeđivanja visokog nivoa zaštite građana u okviru prostora slobode, bezbednosti i pravde", odnosno u cilju sprečavanja transnacionalnog kriminaliteta, jesu saradnja pravosudnih i policijskih organa država članica, u sve većoj meri uz pomoć Eurobola, Eurodžasta, Evropske sudske mreže i OLAFa i harmonizacija krivičnog zakonodavstva. Harmonizacija krivičnog zakonodavstva se odnosi na usklađivanje i približavanje propisa u smislu uvođenja minimalnih pravila u pogledu konstitutivnih elemenata krivičnih dela i sankcija najtežih oblika kriminaliteta, organizovanog kriminaliteta, terorizma i organizovanog krijumčarenja droge, kao i na usklađivanje propisa vezanih za ekstradiciju, pravnu pomoć i priznavanje odluka. Savet podstiče saradnju usvajanjem okvirnih odluka, zajedničkih stavova, odluka, odluka o zajedničkoj akciji i utvrđivanjem teksta konvencija koji se preporučuje državama članicama na usvajanje. EU nameće obavezu državama članicama da, najčešće sopstvenim merama implementacije, određeno ponašanje kontrolišu i sankcionišu, postavljajući pri tome samo okvire, kako u pogledu radnji na koje se mere odnose, tako i u pogledu širine i oštine primenjene krivičnopravne represije.

Praktično to znači da se u EU kontrola kriminaliteta odvijala u okvirima petnaest, odnosno sa najnovijim proširenjem Unije¹³, odvija se u okvirima dvadeset pet odvojenih krivičnopravnih sistema, saradnjom nadležnih organa i usklađivanjem relevantnih propisa. Policijsku i sudsku saradnju u tom smislu usporavaju koliko različita pravna rešenja, koja uprkos sistemskoj sličnosti osnovnih instituta savremenog krivičnog i krivičnog procesnog prava i dalje postoje¹⁴, toliko i sama činjenica formalno-pravne odvojenosti i jasne prostorone

¹³U okviru aktivnosti usmerenih na kontrolu kriminaliteta EU posebnu pažnju posvećuje zemljama kandidatima za prijem u Uniju. Sve novoprimljene države učestvovala su u studiji "Penal and administrative sancions, settlement, whistleblowing and Corpus Juris in the candidate countries" koja treba da ukaže na nivo pripremljenosti nacionalnih krivičnopravnih sistema za saradnju na planu borbe protiv finansijskog kriminaliteta, posebno obzirom na CJ projekat.

¹⁴Jedna od značajnih karakteristika razvoja savremenog krivičnog i krivično procesnog prava jeste da, osim ustavne utemeljenosti, po prvi put postoje i drugi izvori "višeg prava" relevantni za nacionalna krivična prava, evropsko komunitarno pravo i Evropska konvencija o ljudskim pravima. U ovom trenutku za praksu je značajnija Evropska konvencija, mada je evropsko pravo potencijalno snažnije, zavisno od mere u kojoj stiče primat nad nacionalnim pravom. Vidi: A. Ashwort, *Principles of Criminal Law*, third ed. Oxford, 2000. str. 62, 63; J. R. Spencer, *Introduction to European Criminal Procedures, European Criminal Procedures*, ed. by M.

ograničenosti nacionalnih krivično-pravnih sistema. Za razliku od kriminaliteta koji se u ovim prostorima kreće lakim korakom i brzom orijentacijom, tužioc i sudije gube korak i najčešće, uz sva približavanja i saradnju, ostaju i prostorno i pravno isključivo u nacionalnim okvirima. Granice članica EU ostaju otvorene za kretanje kriminaliteta a zatvorene za nacionalne organe krivičnog gonjenja.

V. PROBLEMI HARMONIZACIJE KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA

U poređenju sa drugim oblastima, usklađivanje zakonodavstava država članica kao da zastaje, ili se znatno usporava, pred vratima krivičnog prava.

Sušтина harmonizacije propisa u okviru EU jeste razvijanje sloboda na kojima zajednica počiva, slobodnog kretanja lica, slobodnog prometa robe, slobodnog nastanjivanja i osnivanja preduzeća, slobodi vršenja usluga i slobodi kretanja kapitala. Za razliku od drugih oblasti prava koje harmonizacijom razvijaju slobodne tokove Unije, krivično pravo je u cilju kontrole kriminaliteta usmereno na stvaranje pravila za njihovo ograničavanje u određenim situacijama, što opravdava uzdržanost u pogledu očekivanja da se pravila na kojima se temelji razvijanje zajedničkog tržišta mogu uspešno primeniti na razvijanje zajedničkog sistema kontrole kriminaliteta.

Sa druge strane, krivično pravo kao "sistem konzistentnih kondicionalnih programa"¹⁵ ne ostavlja prostor za diskreciju, ni u definisanju pravila, ni u njihovoj primeni. Ono što je predmet inkriminacije u jednoj državi članici ne može da predstavlja individualnu slobodu u dugoj državi članici. Pravila nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (ili pravilo lex certa u čl. 6. Evropske konvencije) sužavaju prostore harmonizacije krivičnih propisa u toj meri da se postavlja pitanje njene prirode,¹⁶ odnosno pitanje da li je harmonizacija u oblasti krivičnog prava zapravo unifikacija.¹⁷ Uz sve to,

Delmas-Marty, J. R. Spencer, Cambridge, 2002. str. 46 i dalje; C. J. M. Safferling, *Towards an International Criminal Procedure*, Oxford, 2003. str. 366.

¹⁵ U. Nelles, *Definitions of harmonisation, Definitions of harmonisation, Harmonisation und Harmonising Measures in Criminal Law*, ed. A. Klip, H. van der Wilt, Amsterdam, 2002, str. 36.

¹⁶ F. M. Tadić: How harmonius can harmonisaton be? A theoretical approach towards harmonisation of (criminal) law, *Definitions of harmonisation, Harmonisation und Harmonising Measures in Criminal Law*, ed. A. Klip, H. van der Wilt, Amsterdam, 2002, str. 17.

¹⁷ A. Klip, *Definitions of harmonisation, Harmonisation und Harmonising Measures in Criminal Law*, ed. A. Klip, H. van der Wilt, Amsterdam, 2002, str. 25.

činjenica da je krivično pravo zatvoren sistem, hijerarhijski strukturiran i bez prostora za diskreciju, otežava parcijalno harmonizovanje i nosi opasnost da modifikovanje dela sistema putem "domino efekta" automatski izaziva neželjene promene u drugim delovima, što na planu kontrole kriminaliteta daje potpuno suprotne efekte od onih koji se očekuju. Ne treba zanemariti ni činjenicu da poželjna efikasnost na terenu krivičnih stvari može da dovede u pitanje standarde osnovnih ljudskih prava i sloboda i da je ravnotežu u tom smislu teže ostvariti i održati na terenu kontrole kriminaliteta nego u drugim oblastima od zajedničkog interesa.

Trenutno stanje ujednačavanja i približavanja krivičnopравnih propisa u cilju zaštite EU od kriminaliteta pokazuje određene rezultate, ali istovremeno odražava i teškoće uslovljene specifičnostima harmonizacije u krivičnim stvarima. Potreba zajedničkog i usaglašenog delovanja policijskih i pravosudnih organa, kao i ujednačavanja propisa u ovoj oblasti je nesporna.

Prvi utisak u pogledu dokumenata relevantnih za pitanje kontrole kriminaliteta u okvirima EU svedoči o velikoj i intenzivnoj aktivnosti nadležnih institucija.¹⁸ Naime, broj donetih akata je izuzetno veliki, gotovo da predstavlja pravi lavirint u kome je teško snaći se.¹⁹ Primetno je da harmonizacija nema generalni karakter, ujednačavanje propisa je uglavnom fragmentarnog karaktera, "haotičan proces koji se odvija na nekoliko nivoa u različitim pravcima"²⁰, diktiran pre svega konkretnim pragmatičnim razlozima, a ne zajedničkim sistemski postavljenim standardima. Ima tvrdnji da je upravo oblast transnacionalnog organizovanog kriminaliteta primer harmonizacije bez prethodne analize.²¹ Generalna neefikasnost na ovom terenu je uglavnom tumačena kao rezultat razlika nacionalnih krivično-pravnih sistema, pa je i harmonizacija uglavnom zasnovana na ovoj osnovi. Osim činjenice da su savremena evropska krivična zakonodavstva u velikoj meri već ujednačena procesom usvajanja međunarodnih konvencija i implementacijom odgovarajućih pravila u nacionalnom krivičnom pravu²², zanemarena i je prethodna ozbiljna analiza drugih mogućih uzroka neefikasnosti: jezička barijera, nedo-

¹⁸ Vidi: H. Radtke: Ruhrgas-Colloquium "The Harmonization of Criminal Law in Europe", *Zeitschrift fuer gesamte Rechtswissenschaft*, 117 (2005), Heft 2, str. 475- 483.

¹⁹ J. R. Spencer: *Why is the harmonisation of penal law necessary? Harmonisation und Harmonising Measures in Criminal Law*, ed. A. Klip, H. van der Wilt, Amsterdam, 2002, str. 48

²⁰ U. Nells: *op. cit.* str. 38.

²¹ F. M. Tadić: *op. cit.* str. 20.

²² *Ibidem*, str. 41.

statak sredstava, nedovoljna obučenost, nedostatak jasnih pravila za neposredno angažovane nacionalne službe.

Dosadašnja iskustva harmonizacije prati i prigovor neadekvatnih institucionalnih okvira, nedostatak transparentnosti i deficit sudske kontrole. Klasična podela vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu nije uvek jasna na supranacionalnom nivou²³, i u tim okvirima najčešće primenjavani instrumenti harmonizacije ne podrazumevaju parlamentarnu kontrolu i nadzor. Okvirne odluke (framework decisions) usvaja Savet EU, pri čemu Evropski parlament ima konsultativnu ulogu (čl. 39. Ugovora o EU), mada se okvirne odluke mogu doneti i bez mišljenja parlamenta. Evropski sud pravde u ovom postupku jeste nadležan za davanje prethodnih mišljenja o valjanosti i tumačenju okvirnih odluka ukoliko je takav zahtev uz ispunjenje propisanih uslova uložen od strane ovlašćenih subjekata, i za izjašnjavanje o njihovoj zakonitosti u tužbama podnesenim od strane države članice ili Komisije (čl. 35. Ugovora o EU).²⁴ Okvirne odluke ne zahtevaju ni mere nacionalne legislativne nadležnosti, jer za razliku od konvencija ne zahtevaju ratifikacionu proceduru u nacionalnom parlamentu.²⁵ Konvencije su gotovo potpuno izgubile ulogu u savremenim aktivnostima harmonizacije krivičnih propisa - poslednja konvencija u ovoj oblasti jeste Konvencija o Europolu iz 1995. godine.²⁶ Istovremeno, okvirne odluke zasnovane na širokom i "otvorenom konceptu" organizovanog kriminaliteta postaju sve restriktivnije, specifičnije, ostavljaju sve manje prostora za izbor najpogodnijeg načina za nacionalnu implementaciju i prevazilaze pravne okvire definisane Ugovorom o EU (policajska i sudska saradnja, usklađivanje popisa uvođenjem minimalnih pravila u pogledu konstitutivnih elemenata krivičnih dela i sankcija najtežih oblika kriminaliteta, kao i propisa vezanih za ekstradiciju, pravnu pomoć i međusobno priznavanje odluka). Evidentan je problem integracije okvirnih odluka u nacionalno

²³ A. Klip, *Definitions of harmonisation, Harmonisation und Harmonising Measures in Criminal Law*, ed. A. Klip, H. van der Wilt, Amsterdam, 2002, str. 25.

²⁴ U raspoloživim, inače veoma brojnim, informacijama o radu ovih organa koje se mogu dobiti putem Interneta ima veoma malo podataka o primeni ovih ovlašćenja Evropskog parlamenta i Suda pravde, što opravdava zaključak da u praksi aktivnost ovih organa u procesu donošenja i primene okvirnih odluka zaista predstavlja izuzetak.

²⁵ J. Vogel, *op. cit.*, str. 60.

²⁶ G. Vermeulen, *Where do we currently stand with harmonisation in Europe? Harmonisation und Harmonising Measures in Criminal Law*, ed. A. Klip, H. van der Wilt, Amsterdam, 2002, str. 70.

pravo²⁷, zbog čega neka pravila koja na papiru menjaju standarde, u praksi ne proizvode nikakve posledice.

Primetno je da na nivo EU u okviru mera jačanja policijske i sudske saradnje i u okvirima harmonizacije krivičnog zakonodavstva nema odredbi kojima se reguliše položaj okrivljenih lica i postavljaju standardi u pogledu ostvarivanja prava na odbranu. Obzirom da materija regulisana Evropskom konvencijom o ljudskim pravima nije u nadležnosti zajednica, a sama konvencija omogućava pristup samo državama a ne i međunarodnim organizacijama (a praksa ECJ ne dopušta prenošenje ovlašćenja i obaveza sa država potpisnica na međunarodne organizacije), ne postoji korpus osnovnih prava koja bi po tom osnovu bila zajednička za sve države članice EU. U tom smislu i Evropski sud pravde u sporovima povodom zaštite osnovnih prava nije pružao zaštitu u slučaju povrede ovih prava izricanjem određenih sankcija, odnosno mera zbog nepoštovanja, nego je samo konstatovao propuštanje pojedinih država članica unije da ispune neku od svojih obaveza da na odgovarajući način urede ovu materiju. Međutim, usvajanjem Povelje osnovnih prava Evropske Unije (The Charter of Fundamental Rights of the European Union) krajem 2000. godine situacija se u pogledu zaštite osnovnih prava bitno menja.²⁸ Povelja normira šest posebnih grupa prava i sloboda: ljudsko dostojanstvo, slobode, jednakost, solidarnost, građanska prava i pravdu. Za oblast krivičnog i krivičnog procesnog prava posebno je značajno poglavlje o pravdi koje predviđa i garantuje sledeća prava: pravo na efikasnu zaštitu i fer postupak, pretpostavku nevinosti i pravo na odbranu, pravo na legalitet i proporcionalnost između krivičnog dela i kazne, zabranu dvostrukog postupka ili dvostrukog kažnjavanja za isto krivično delo. Mada je u trenutku donošenja Povelje imala jaču političku nego pravnu konotaciju²⁹, Evropski sud pravde sada u Povelji, koja predstavlja akt EU, ima jasan pravni osnov za zaštitu pojedinačnih osnovnih prava. Obzirom na praksu koju kreira svojim odlukama, ovaj sud ima mogućnost da obezbedi jedinstvenu primenu ovih propisa na teritoriji čitave EU, zbog čega su i očekivanja u pogledu značajnije harmonizacije krivičnog i krivičnog procesnog prava po ovom osnovu sasvim realna. Sadržaj Povelje upućuje na to da će se, u slučaju da Povelja i Evropska konvencija predviđaju zaštitu istog prava, za određenje značenja i cilja zaštite tog

²⁷ H. van der Wilt, Some critical reflection on the process of harmonisation of criminal law within the European Union, *Harmonisation und Harmonising Measures in Criminal Law*, ed. A. Klip, H. van der Wilt, Amsterdam, 2002, str. 82. 83. A. Klip, Strafrecht in der Europäischen Union, *Zeitschrift fuer gesamte Strafrechtswissenschaft*, 117 (2005) Heft 4, str. 916.

²⁸ Vidi: Z. Stefanović, *Pravo evropske unije*, Beograd, 2003. str. 41.

²⁹ J. R. Spencer, *op. cit.*, str. 65.

prava primeniti Evropska konvencija o ljudskim pravima, osim u slučaju da Povelja pruža veći stepen zaštite.³⁰

VI. "MILENIJUMSKA STRATEGIJA" EU U BORBI PROTIV KRIMINALITETA

Odgovor EU na izazove transnacionalnog kriminaliteta zabrinjavajućeg obima, i dinamike i fleksibilnosti koja prevazilazi ograničenost više ili manje usklađenih nacionalnih sistema prevencije i kontrole kriminaliteta, predstavlja "*Strategija Evropske unije u prevenciji i kontroli organizovanog kriminaliteta na početku novog milenijuma*" usvojen od strane Saveta marta 2000. godine.³¹

"Milenijumska strategija" predstavlja jasan, pregledan i koherentan dokument koji sadrži 39 detaljnih preporuka³² vezanih za različita pitanja sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminaliteta. Uz svaku preporuku su naznačena tela koja se smatraju odgovornim za njeno sprovođenje, određen stepen prioriteta preporuke i vremenski rok za preduzimanje navedenih aktivnosti. Preporuke za preduzimanje konkretnih aktivnosti odnose se na sledećih deset oblasti: prikupljanje i analizu podataka o organizovanom kriminalitetu, sprečavanje uključivanja organizovanog kriminaliteta u legalne aktivnosti javnog i privatnog sektora, jačanje prevencije organizovanog kriminaliteta i intenziviranje saradnje između sistema krivičnog pravosuđa i civilnog društva, reviziju i unapređenje pravnih osnova kontrole kriminaliteta, unapređivanje istrage u slučajevima organizovanog kriminaliteta, jačanje Europolu, praćenje, zamrzavanje, oduzimanje i konfiskaciju sredstava stečenih krivičnim delima organizovanog kriminaliteta, jačanje saradnje policijskih i sudskih organa u nacionalnim okvirima i na nivou Unije, jačanje saradnje

³⁰ U smislu daljeg jačanja koncepta zaštite osnovnih ljudskih prava posebno u oblasti saradnje u krivičnim stvarima: Proposal for a Council framework decision on certain procedural rights in criminal proceedings throughout the European Union, 28/04/2004. COM/2004/0328 final

³¹ Council of the European Union, The Prevention and Control of Organized Crime: A European Union Strategy for the beginning of the new Millennium, O.J. 3. March 2000, No. C 124/1.

³² Treba imati u vidu da preporuke (recomendatios) predstavljaju pre svega instrumente usmeravanja nacionalnih zakonodavstava koji nisu pravno obavezujući, po čemu se suštinski razlikuju od okvirnih odluka, ali da ih nacionalni subjekti moraju uzeti u obzir u postupku tumačenja i primene nacionalnog prava u vezi sa propisima koji su doneti u cilju njihovog sprovođenja.

sa državama kandidatima za članstvo EU, praćenje implementacije mera prevencije i kontrole organizovanog kriminaliteta unutar EU.

Obzirom da je za zaključivanje svih aktivnosti definisanih preporukama Milenijumske strategije bilo predviđeno do kraja 2003. godine, dok je u toku 2004. godine Komisija sumirala rezultate sa obavezom podnošenja konačnog generalnog izveštaja o implementaciji EU strategije u borbi protiv organizovanog kriminaliteta do 30. juna 2005. godine, Milenijumska strategija je već generisala stvaranje čitavog niza pojedinačnih dokumenata značajnih za usaglašeno delovanje na planu suzbijanja različitih oblika organizovanog kriminaliteta.

Iako formalno nije deo tzv. Milenijumske strategije, u najbitnija strateška pitanja kontrole kriminaliteta u okvirima EU svakako spada i problem terorizma. Neke države članice EU se decenijama bore sa "domaćim terorizmom" (ETA, IRA), a posle terorističkih napada u Njujorku, Madridu, Londonu strah od terorizma je postao deo evropske svakodnevnice. Aktivnosti sprečavanja i borbe protiv terorizma definisane EU aktima usmerene su na jedinstveno definisanje radnji elemenata krivičnog dela terorizma, ujednačavanje visine sankcija, jačanje uloge Europolu i Eurodžasta, maksimalno olakšavanje ekstradicije. Procedura izdavanja između država članica bitno je pojednostavljena posebnom okvirnom odlukom (framework decision iz 2001, "European arrest warrant")³³, koja predviđa mogućnost lišavanja slobode i transfer između država članica bez formalne ekstradicije za posebno navedena 32 krivična dela koja se odnose na terorizam, ubistva, prevare, trafikovanje i rasizam. Mada neke države članice zadržavaju određene rezerve u pogledu primene³⁴, ovaj akt se smatra ključnim za dalje razvijanje principa međusobnog priznanja u krivičnim stvarima i oslikava visok nivo poverenja među državama članicama u pogledu standarda i procedure njihovih sudskih sistema.³⁵

Neposredno nakon terorističkog napada u Madridu lideri EU su usvojili "deklaraciju solidarnosti", akt koji je prevashodno političkog karaktera, kojom se zalažu da se teroristički napad protiv jedne države članice smatra napadom na sve druge i da napadnuta država u tom slučaju može računati na sve vrste vojne i svake druge pomoć (istu sadržinu ima i čl. 42. Evropskog ustava). Implementacija normi o prikupljanju biometrijskih podataka, njihovom

³³ Council Framework decision on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, 2002/584/JHA, 13/06/2002.

³⁴ Z. Deen-Racsmany, J. R. Blekxtoon, The Decline of the Nationality Exception in European Extradition? *ECCLCJ*, 2005, 13/3, str. 317-363.

³⁵ J. Monar, Justice and Home Affairs, *JCMS* 2002, Volume 40. Annual Review, str. 133.

čuvanju u okviru druge generacije Šengenskog informativnog sistema (SIS II), kao i uključivanje biometrijskih podataka u identifikacione dokumente (pasoši i vize) koji će se kompjuterski očitavati završena je početkom 2005. godine.³⁶ Elektronska baza podataka o fizičkim i pravnim licima čija su sredstva bila blokirana usled sumnje da se radi o sredstvima pribavljenim kriminalnim radnjama operativna je od kraja 2004. godine. U cilju uspješnije prevencije terorizma predložen je i čitav niz mera, koje su sa stanovišta garntovanih ljudskih prava i sloboda ocenjene kao vrlo kontroverzne. Sa posebnim osporavanjem je dočekano pravilo o zadržavanju do tri godine podataka o komunikaciji od strane operatera mobilne telefonije (poslati i primljeni pozivi, geografska lokacija) i internet provajdera (elektronska pošta i posećeni websajtovi) i njihovo činjenje dostupnim policijskim i obaveštajnim službama, koje bi trebalo da bude implementirano do kraja 2005. godine.

VII. KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA FINANSIJSKIH INTERESA EVROPSKE UNIJE

Oficijelni podaci ukazuju da se oko 1,4% godišnjeg budžeta EU izgubi putem najrazličitijih oblika prevara i ponevera, dok je stvarna procena da ovaj iznos treba uvećati najmanje za tri puta i najviše za deset puta, što znači da realni gubitak iznosi blizu 10% godišnjeg budžeta EU. Pored klasičnih obeležja teškog kriminaliteta, transnacionalnih karakteristika sa elementima organizovane kriminalne aktivnosti, kriminalitet na štetu budžeta EU ima i "nacionalnu dimenziju" koja dodatno otežava njegovo sprečavanje. Naime, po principu da ono što pripada svakome, ne pripada nikome, velika prevara na štetu budžeta EU predstavlja malu prevaru na štetu nacionalnog budžeta, zbog čega nacionalni organi kontrole kriminaliteta ne pristupaju ozbiljno suzbijanju prevara na štetu finansijskih interesa Unije. Sa druge strane i sama priroda EU kao aparata sa jačim birokratskim nego demokratskim obeležjima ne obezbeđuje efikasnu kontrolu i gotovo da poseduje poseban unutrašnji potencijal za razvijanje prevara u okvirima sopstvenog funkcionisanja. Očigledno je da usled navedenih specifičnosti, postojeći mehanizmi kontrole kriminaliteta u okvirima EU (nacionalni krivično-pravni sistemi plus saradnja policijskih sudskih organa i harmonizacija propisa na nivou EU) ne predstavljaju adekvatan odgovor na izazov kriminaliteta na štetu finansijskih interesa Unije.

³⁶ J. Lodge, Justice, Security and Biometrics: the EU's Proximity Paradox, *EJCLCJ*, 2005, 13/4, str. 531-564.

Corpus juris krivično-pravne zaštite finansijskih interesa EU predstavlja projekat grupe stručnjaka³⁷ iniciran od strane Evropske komisije 1995. godine sa ciljem utvrđivanja i formulacije bazičnih principa krivičnopravne zaštite finansijskih interesa Evropske unije unutar jedinstvenog evropskog sudskog prostora (European Singl Judicial Space). Mada cilj radne grupe nije bio usmeren na profilisanje modela evropskog krivičnog zakona i zakona o krivičnom postupku, *Corpus Juris* projekat evropska pravnička javnost vidi, sa više ili manje kritike, kao temelj evropskog krivičnog prava³⁸. Prvi nacrt ovog dokumenta objavljen je 1997. godine i suštinski predstavlja kombinovanje elemenata nacionalnog i komunitarnog prava na takav načina da države članice, a ne Evropska unija, mogu da primenjuju predviđene mere krivičnog prava.

Corpus Juris predlog iz 1995. godine izazvao je veliko interesovanje širom Evrope i naišao na veoma kontroverzan prijem.³⁹ 1997. godine Evropski parlament i Evropska komisija pokrenuli su stvaranje izveštaja o problemima implementacije CJ, koji je publikovan 2000. godine sa ocenom da je CJ projekat potreban i ostvariv. U istom izveštaju je objavljena i revidirana verzija teksta CJ, *Corpus II*, sa izvesnim novinama, od kojih je najznačajnija ona koja u suđenjima za dela predviđena u CJ isključuje porotno suđenje i predviđa da za ova dela sudi veće sastavljeno isključivo od sudija profesionalaca.

Corpus Juris sadrži 35 članova i sastoji se iz dva dela. Prvi deo reguliše materijalno pravna pitanja, a drugi deo postupak i organizaciju. U cilju zaštite finansijskih interesa Unije, CJ predviđa osam krivičnih dela sa odgovarajućim sankcijama: prevaru na štetu budžeta EU, prevaru u poslovanju vrednosnim papirima, pranje (i primanje) novca, zločinačko udruživanje, korupciju (aktivnu i pasivnu), zloupotrebu sredstava, zloupotrebu dužnosti, otkrivanje službene tajne. Izvršilac prva četiri dela može da bude bilo ko, dok su ostala dela predviđena kao dela čiji je izvršilac "evropsko ili nacionalno službeno lice". U vezi ovih krivičnih dela CJ reguliše pitanja vinsti, zablude, saizvršilaštva, pokušaja, krivične odgovornosti odgovornih lica za dela učinjena od strane podređenih službenika, normira krivičnu odgovornost pravnih lica, i okolnosti

³⁷ Grupu su činili profesori: E. Bacigalupo (Španija), G. Grasso (Italija), K. Tiedemann (Nemačka), N. Jareborg (Švedska), D. Spinellis (Grčka), C. Van de Wyngaert (Belgija), M. Delmas-Marty (Francuska) i J. R. Spencer (Velika Britanija).

³⁸ Vidi: G. Ruegenberg, "Das Corpus Juris als Grundlage eines Eurpaeischen Strafrechts", 4-6. Maerz 1999. Trier, ZStW, 2000/1, str. 37; C. Prittwitz: Nachgeholte Prolegomena zu einem kuenftigen Corpus Juris Criminalis fuer Europa, ZStW, 2001/4 str. 774.

³⁹ M. Delmas-Marty, J.R. Spencer: *Op. cit.*, str. 63

bitne za odmeravanje kazne. Kao glavne kazne predviđene su za fizička lica CJ predviđa kaznu lišenja slobode do pet godina (u slučaju postojanja otežavajućih okolnosti do sedam godina) i novčanu kaznu, a za pravna lica novčanu kaznu do deset miliona eura, odnosno maksimalno do petnaest miliona eura. Fizičkim licima novčana kazna se određuje po principu "dani - novčana kazna" tako što iznos po danu ne može preći 3 000 eura, a ukupan iznos novčane kazne ne može da bude veći od 365 maksimalnih dnevnih iznosa, odnosno usled otežavajućih okolnosti do 540 maksimalnih dnevnih iznosa. Kao sporedne kazne CJ predviđa zavisno od dela, javno objavljivanje presude, zabranu vršenja određenih javnih poslova u trajanju do pet godina, oduzimanje sredstava i predmeta krivičnog dela i koristi stečene krivičnim delom. U slučaju krivičnih dela izvršenih u sticaju predviđa se izricanje jedinstvene kazna sistemom asperacije, na bazi maksimalne kazne uvećane za polovinu kod idealnog sticaja, odnosno uvećane dva puta kod realnog sticaja, s tim što tako određena kazna ne može da pređe zbir kazni koje bi se utvrđivale za svako pojedinačno delo.

Corpus juris (čl. 18) na teritoriji država članica uspostavlja jedinstven pravni prostor, što znači da se za krivična dela predviđena CJ u okvirima Unije se ne postavlja problem teritorijalnosti. Primera radi, građanin UK koji neko od ovih krivičnih dela učini u Grčkoj, za to delo može da odgovara pred sudom u Parizu.

Najkontroverzniji elemenat CJ jeste uvođenje Evropskog javnog tužioca (European Public Prosecutor) nadležnog za krivično gonjenje u vezi predviđenih krivičnih dela na teritoriji bilo koje države članice Unije. Zapravo, EPP podrazumeva postojanje Direktora evropskog javnog tužilaštva (EDPP) sa sedištem u Briselu i delegirane evropske javne tužioce (European Delegated Public Prosecutors, EDelPPs) u svakoj državi članici. Nadležnost generalnog evropskog tužioca i delegiranih tužioca se zasniva na načelu nedeljivosti i solidarnosti. Svaki tužilac može da postupa u bilo kojoj državi članici i da koristi pomoć delegiranog domicilnog tužioca. Za pokretanje krivičnog postupka važi princip legaliteta sa određenim izuzecima. Pripremni, prethodni postupak počinje prvom radnjom tužioca i završava se predajom predmeta sudu. Po pravilu je tajan, a mere ograničavanja prava i sloboda preduzimaju se po načelu nužnosti i srazmernosti u skladu sa Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. U toku prethodnog postupka tužilac ima pravo da ispituje okrivljenog, prikuplja relevantne informacije, zahteva veštačenje, zahteva određivanje pritvora, saslušava svedoke, po odobrenju sudije naređuje pretres i snimanje telefonskih razgovora, obaveštava okrivljenog o optužbi. Za lišavanje slobode i izdavanje važe pravila European arrest warrant. Sudsku kontrolu prethodnog krivičnog postupka vrši nezavisni "

sudija slobode" (judge of freedoms), koga prema svojim propisima imenuje nacionalna država obzirom na sedište delegiranog tužioca.

CJ takođe predviđa procesna i dokazna pravila koja omogućuju da se dokazi relevantni za ova krivična dela prikupljaju na teritoriji svih država članica i da se sudsko-procesna validnost tako prikupljenih dokaza ceni primenom istih pravila. Za krivična dela predviđena u CJ sudi nacionalni sud u mestu delegiranog tužioca određen po principu *ratione materiae* u čijem su sastavu profesionalne sudije za koje se preporučuje poznavanje ekonomske i finansijske materije. Prava optuženog su definisana u skladu sa čl. 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, odnosno sa čl. 10 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Važi presumpcija nevinosti, a teret dokazivanja leži na tužiocu. Predviđena je mogućnost žalbe na prvostepenu odluku u skladu sa nacionalnim propisima uz važenje principa zabrane *reformatio in peius*. Predviđena je i posebna instanciona nadležnost Evropskog suda pravde, ECJ, u vezi tumačenja odredbi Corpus Juris i rešavanja sukoba nadležnosti.

Obzirom da je za sada, pre svega ideja o Evropskom javnom tužiocu previše radikalna za najveći broj država članica Unije, saradnja putem Eurojust-a i dokumenti koji regulišu uzajamnu pravnu pomoć predstavljaju najintenzivniji oblik međusobne krivično-sudske saradnje. Kako i nacrt evropskog ustava (čl. III-274) predviđa osnivanje Evropskog javnog tužilaštva, ovaj projekat i dalje izaziva veliko interesovanje pre svega stručne javnosti i nailazi na vrlo kontradiktorne ocene.

Ekstremna engleska javna kritika čitav projekat je okarakterisala kao "name-tanje Napoleonskog sistema kontinentalno-evropskog prava", a isključivanje porotnog suđenja u predlogu iz 2000. godine kao "čin opozivanja Magna karte".⁴⁰ Sa druge strane, ističe se da usvajanje CJ izaziva manje problema nego harmonizacija i usaglašavanje pojedinih delova istog nacionalnog sistema, da predstavlja sistem koji nudi daleko usaglašeniji pristup kontroli određenih oblika kriminaliteta nego što su to konvencionalni putevi harmonizacije.⁴¹ Lakše i jednostavnije je primeniti jednu grupu pravila kao CJ u dvadesetpet država članica nego, i samo grubo usaglasiti isto toliko različitih

⁴⁰ M. Delmas-Marty, J.R. Spencer: *Op. cit.*, str. 64.

⁴¹ U istom smislu je i predlog novijeg datuma u pogledu jasno razdvojene nacionalne i evropske nadležnosti u krivičnim stvarima koji harmonizaciju čini nepotrebnom: A. Klip: *Strafrecht in der Europaeischen Union, Zeitschrift fuer gesamte Strafrechtswiswnschaft*, 117 (2005) Heft 4, str. 906. Uporedi: T. Walter: *Inwieweit erlaubt die Europaeische Verfassung ein europaeisches Strafgesetz? Zeitschrift fuer gesamte Strafrechtswiswnschaft*, 117 (2005) Heft 4, str. 912- 937.

sistema. Konačno, iako podrazumeva određeni gubitak nacionalnog suvereniteta, CJ se odnosi na samo jedan jasno izdvojen, poseban skup pravila primenjiv samo na određene jasno definisane situacije, i ne podrazumeva generalno menjanje nacionalnog prava, nego se primenjuje uporedo sa njim.⁴²

U nameri da stimuliše dalju javnu diskusiju o načinima zaštite komunitarnih finansijskih interesa i o eventualnom uspostavljanju Evropskog javnog tužioca, Komisija je krajem 2001. godine publikovala "*Green Paper*" o krivičnopravnoj zaštiti finansijskih interesa unije i o osnivanju Evropskog tužioca (Green Paper on criminal law protection of the financial interests of the Community and the establishment of a European prosecutor).⁴³

Obzirom na to da i Nacrt evropskog ustava predviđa mogućnost osnivanja evropskog tužilaštva, očigledno je da se postojeći koncept "horizontalne kooperacije", zasnovan na međusobnoj saradnji i usklađivanju propisa država članica, menja i da se zasniva tzv. "vertikalni model" saradnje u okviru koga se potencijalno izdvajaju oblasti isključive evropske nadležnosti u krivičnim stvarima, za sada samo u oblasti finansijskih interesa Unije.

⁴² J.R. Spencer: Why is the harmonisation of peal law necessary? *Harmonisation und Harmonising Measures in Criminal Law*, ed. A. Klip, H. van der Wilt, Amsterdam, 2002, str. 51. Vidi: D. Spinellis, harmonisation und harmonising measures in criminal law: Objections to harmonisation and future perspectives; str. 87.

⁴³ "Green Paper" je uobičajeni izraz u engleskom jeziku i u javnom životu Velike Britanije za dokument koji, pre donošenja bilo kakve odluke, vlada publikuje radi prethodne diskusije. Collins Cobuild English Language Dictionary, London & Glasgow, 1991. str. 637. O tome i : Follow-up Report on the Green Paper on the criminal-law protection of the financial interests of the Community and the establishment of a European Prosecutor, Brussels, 2003, COM(2003) 128 fin.

Snezana Sokovic,
full-time professor

CRIMINALITY CONTROL WITHIN THE BOUNDS OF EU LEGAL SISTEM

Rezime

Essay treats the legal framework and basic strategic goal of criminality control system, within the bounds of EU legal system. As basic activities police cooperation, judicial cooperation in criminal matters and harmonization of criminal legislation are analyzed. Europol, European Judicial Network, Eurojust and OLAF represent basic institutional framework for police and judicial cooperation in criminal matters. Author also analyzes previous experiences and achievements of regulations harmonization in criminal matters, and points out common problems noticed in the area. Common positions, framework decisions, decisions, conventions and Joint Action Decisions are being evaluated as basic measures intended at realization of police and judicial cooperation in the area of criminality control in EU legal system. EU Millennium strategy for battling the criminality was also analyzed, with special attention payed to the project analysis of Corpus Juris financial interest protection plan, regarded by European legal public, with more or less criticism, as the foundation of European criminal law.

Revija za evropsko pravo: VII (2005) 2-3.
©Centar za pravo EU, Kragujevac

Momir MILOJEVIĆ*

UDK:

str. 71-78
Naučni rad

LES CONTACTS EUROPEENS

Mots-clés: Contact(s) - Acte final de la Conférence d'Helsinki - contacts entre Etats - contacts d'affaires - contacts entre personnes privées

Ključne reči: Susret(i) - završni akt Helsinsske konferencije - susreti između država - poslovni susreti - susreti između privatnih lica.

NOTES PRÉLIMINAIRES

1. La coopération est, avec la notion de la sécurité, unie des deux composantes du titre officiel de la Conférence d' Helsinki et de son Acte final.¹ Elle se réalise par des instruments très divers parmi lesquels figurent souvent les *contacts*. C'est la raison de s'en occuper.

* Professeur à la Faculté de Droit de l'Université de Belgrade.

¹ V. à cet égard B. Tadic, *L'analyse conceptuelle, des termes de sécurité et coopération*, "L'analyse sémantique dans la recherche comparative - Le vocabulaire des relations internationales", Occasional Paper, No 3, Vienna 1986, p. 148.

2. Le titre: "Les contacts européens" n'est pas tout à fait précis car il peut indiquer aux moins deux choses bien différentes: a) il peut porter sur la signification et l'essence de ce terme, b) il peut concerner son importance en vertu de l'analyse de la fréquence de son usage. La première exige une analyse conceptuelle. Mais, c'est le second sens qu'il a activé cet essai de voir comment ce terme est utilisé.

3. C'est dans ce contexte qu'elles sont prises en considération uniquement les phrases dans lesquelles le mot "contact" figure. Autrement dit, il est consciemment écarté tout le reste même s'il peut, par l'usage des synonymes, avoir la même ou semblable signification. L'analyse minutieuse du texte de l'Acte final donnera peut-être des découvertes de cette nature.

4. Dans l'Acte final de la Conférence sur la sécurité et la coopération en Europe le mot "contact" signifie d'abord une forme de l'établissement des rapports entre diverses personnes, tant physiques que morales, y compris les Etats. D'autre part, il signifie une forme des rapports préétablis. Il s'est habitué de penser ou de parler que les contacts concernent uniquement les rapports entre les personnes privées en tant qu'individus et par là de les encercler dans la fameuse "troisième corbeille". Si une telle approche a sa justification dans la pratique il est non moins vrai que l'Acte final parle des contacts plus larges, compris les contacts entre Etats et entre diverses institutions et associations professionnelles. C'est pourquoi le mot "contact" est utilisé partout dans l'Acte final.

5. Cela explique pourquoi nous rencontrons ce terme 40 fois dans le texte de l'Acte final. Il va de soi qu'il est le plus souvent utilisé dans le chapitre consacré à la coopération dans les domaines humanitaires et autres - 28 fois. Mais il sera intéressant à noter que ce mot figura 5 fois dans le titre ou les sous-titres, dont 4 fois dans le chapitre portant sur la coopération dans les domaines humanitaires et autres. Le bref parcours à travers le texte de l'Acte final permet de classer les contacts en trois groupes:

- 1) contacts entre Etats,
- 2) contacts d'affaires et professionnels, et
- 3) contacts entre personnes privées.

II - CONTACTS ENTRE ETATS

Contacts entre Etats ou entre représentants des Etats sont prévus dans les chapitres relatifs aux questions politiques et militaires et à la sécurité et la coopération en Méditerranée.

C'est en premier lieu que l'Acte final mentionne les contacts politiques entre Etats ("*contacts* politiques entre eux"². Les Etats déclarent leur intention de développer les "*contacts* et la coopération avec les Etats méditerranéens non participants.³ Ils déclarent aussi leur intention de maintenir et d'amplifier les "*contacts* et le dialogue avec les Etats méditerranéens non participants".⁴

Les contacts entre Etats représente également "l'échange d'observateurs à des manoeuvres militaires" qui "aidera à favoriser les *contacts*" et la compréhension mutuelle,⁵ bien entendu entre Etats.

III - CONTACTS D'AFFAIRES ET PROFESSIONNELS

Pourtant, les véritables contacts sont envisagés entre personnes d'affaires et dans certaines professions. C'est dans ce contexte que les Etats prendront les mesures propres à améliorer les conditions permettant le développement des "*contacts*__entre représentants d'organismes officiels, des diverses organisations, entreprises, firmes et banques intéressées au commerce extérieure, en particulier, lorsque cela est utile, entre vendeurs et utilisateurs de produits et de services en vue d'étudier les possibilités commerciales, de conclure des de veiller à leur exécution et d'assurer les services après-vente".⁶ Les Etats estiment souhaitable de faciliter et de multiplier, sous toutes leurs formes, les "contacts d'affaires entre organismes, entreprises et firmes compétents et entre leur personnels qualifiés respectifs".⁷ L'Acte final prévoit aussi les "*contacts* et coramunications directs entre les hommes de science et les experts en technologie",⁸ ainsi que les "contacts et rencontres" entre représentants des cultes, institutions et organisations religieuses.⁹

Dans le domaine de l'information les Etats encourageront "les rencontres et les contacts aussi bien entre organisations de journalistes qu'entre journalistes

² *Gonference sur la sécurité et la coopération en Europe, Acte final, Helsinki 1975, p. 211, al. 1.*

³ *Op. cit.*, p. 240, al. 3.

⁴ *Op. cit.*, p. 240, al. 4.

⁵ *Op. cit.*, p. 213, al. 6.

⁶ *Op. cit.*, p. 219, al. 6.

⁷ *Op. cit.*, p. 223, al. 1.

⁸ *Op. cit.*, p. 229, al. 5.

⁹ *Op. cit.*, p. 244, al. 1.

des Etats participants".¹⁰ Dans le domaine de la culture les Etats se fixent de "développer les *contacts* et la coopération entre personnes exerçant une activité culturelle".¹¹ Ils expriment leur intention d'étendre et améliorer la coopération et les liens dans ce domaine "en encourageant entre les personnes qui travaillent dans le domaine de la culture les communications et les contacts directs"¹² Dans la même direction les Etats expriment leur intention de "faciliter... les *contacta* et les communications internationaux entre auteurs et maisons d'édition ainsi que d'autres institutions culturelles",¹³ de "stiisuler les *contacts* plus réguliers entre les maisons d'édition intéressées"¹⁴ et de "faciliter le développement des *contacts* entre organisations, institutions et personnes qui exercent une activité éducative ou scientifique".¹⁵

Les Etats expriment aussi leur intention d'accroître et améliorer la coopération et les liens dans les domaines de l'éducation et de la science "en encourageant les *contacts* et les communications directs entre les personnes qui travaillent" dans les domaines de l'éducation et de la science".¹⁶ Dans le domaine de la science les Etats expriment l'intention de "faciliter l'élargissement das communications et des *contacts* directs entre les universités, les institutions et les associations scientifiques de même qu' entre les scientifiques et les chercheurs."¹⁷

Dans cet ordre d'idées il faut noter qu'un "Forum scientifique" est envisagé afin de "favoriser l'accroissement des *contacts*, les communications et l'échange d'informations entre institutions scientifiques et parmi les scientifiques".¹⁸

De façon générale les Etats expriment leur intention de développer "les diverses fotmes de *contacts* et de coopération"¹⁹ dans les différents domaines de la science pédagogique".

¹⁰ *Op. cit.*, p. 247, al. 6.

¹¹ *Op.cit.*, p. 249, al. 4, point d).

¹² *Op. cit.*, p. 250, al. 1.

¹³ *Op. cit.* p. 251, al. 9.

¹⁴ *Op. cit.*, p. 252, al. 4.

¹⁵ *Op. cit.*, p. 255, al. 6.

¹⁶ *Op. cit.*, p. 256, al. 2.

¹⁷ *Op. cit.*, p. 257, al. 7.

¹⁸ *Op. cit.*, p. 257, al. 11.

¹⁹ *Op. cit.*, p. 259, al. 9.

Dans ces cas il s'agit plutôt des contacts entre institutions compétentes, même si ces contacts se réalisent par le» contacts individuels, compte tenu que les individus travaillent dans les institutions concernées. Cela vaut également pour les contacts entre institutions religieuses et autres. Les contacts sont nécessairement présumés même s'ils ne sont pas mentionnés expressément.

IV - CONTACTS ENTRE PERSONNES PRIVÉES

Comme il était à espérer les contacts les plus fréquents sont prévus dans le cīaa pitre relatif à la coopération dans les domaines humanitaires et autres. Son préambule constate la conscience des Etats participant à la Conférence sur la sécurité et la coopération en Europe que l'extension des contacts entre les personnes contribuera au renforcement de la paix et de la compréhension entre les peuples ainsi qu'à l'enrichissement spirituel de la personnalité humaine.²⁰ De même les Etats considèrent le développement des contacts comme un élément important du renforcement des relations amicales et de la confiance entre les peuples.²¹ Pour cette raison ils se fixent comme objectif de faciliter des "contacts plus libres entre les personnes, institutions et organisations des Etats participants".²² Cela explique l'introduction dans ce chapitre d'un titre²³ et trois sous-titres²⁴ dans lesquels le mot "contact" figure au pluriel, ce que témoigne le concept très large des contacts.

Les Etats participants disent que les "contacts entre les personnes" englobent: a) contacts et rencontres régulières sur la base des liens de famille, b) réunion des familles, c) mariages entre citoyens d'Etats différents, d) déplacements pour raisons personnelles ou professionnelles, e) amélioration des conditions du tourisme à titre individuel ou collectif, f) rencontres entre jeunes, g) mandes rencontres sportives et h) développement des contacts. Le dernier groupe vise évidemment tous les autres types des contacts non prévus explicitement.

²⁰ *Op. cit.*, p. 241, al. 2.

²¹ *Op. cit.*, p. 241, al. 5.

²² *Op. cit.*, p. 241, al. 9.

²³ I. Contacts entre les personnes". *Op. cit.*, p. 241.

²⁴ "a) Contacts et rencontres régulières sur la base des liens de famille", *Op. cit.*, p. 242; - "h.) Développement des con- tacts", *Op. cit.*, p. 245; - "Contacts et coopération", *Op. cit.*, p. 253.

Sans entrer dans les détails notons que les Etats entendent favoriser le développement des contacts et des échanges entre jeunes."²⁵ Ils encourageront des échanges et des "contacts de brève ou de longue durée parai les jeunes" travailleurs.²⁶ Ils encourageront également, nlà où il est possible, des échanges, des contacts et de la coopération... entre les organisations représentatives de larges groupes" de jeunes travailleurs.²⁷

Les Etats expriment leur intention de contribuer "au développement des *contacts* et de la coopération...en particulier entre créateurs et animateurs".²⁸ Enfin, il faut noter leur intention d'encourager "les *contacts* entre créateurs, interprètes et groupes artistiques".²⁹

V USAGE DU TERME:"CONTACT(S)"

La signification du terme-même nous sembla précise: le *contact* signifie le premier acte ou geste de l'établissement des rapports quelconques. Mais, comme il est dit, ce n'est pas toujours dans l'Acte final. Cela prouve l'utilisation assez fréquente des *unités coordonnées* et des *syntagmes* (mots composés).

1. Les unités coordonnées avec le mot "contact" montrent que les contacts ne sont pour les rédacteurs de l'Acte final qu'un des instruments des relations internationales. Ce terme est utilisé très souvent avec bien d'autres n'appartenant pas ! de même catégorie. A savoir, le contact est le premier geste de l'établissement des relations entre quiconque. Tous les autres ne sont possibles qu'après les contacts. Tel est la cas, par exemple, des communications et da l'éckange, termes que rencon trons dans le texte de l'Acte final dans les mêmes phrases que les contacts. Le mot "contact" (ou "contacts") est rarement utilisé seul. Dans la plupart des cas les rédacteurs de l'Acte final ont crée des unités coordonnées. Citons quelques exemples:

²⁵ *Op. cit.*, p. 244, al. 5.

²⁶ *Op. cit.*, p. 244, al. 6.

²⁷ *Op. cit.*, p. 244, al. 10.

²⁸ *Op. cit.*, p. 253, al. 3

²⁹ *Op. cit.*, p. 253, al. 5.

Nous pouvons comprendre le; besoin de parler des "contacts et comuncations"³⁰ ou des "contacts, communications et l'échange"³¹ mais il nous semble un peu plus difficile quand il est question des "comuncations et contacts"³² car l'ordre logique des événements (faits) est au profit de la première construction. D' ailleurs, dans d'autres cas les contacts précèdent, par exemple, "les (des) contacts et les (des) échanges",³³ malheureusement suivis de l'ordre inverses "l'accroissement des échanges et des contacts"³⁴ et des "échanges, des contactas et de la coopération!"³⁵ Quelle combinaison des termes ayant différentes fonc tions, signification et la durée!

L'ordre logique est dans lee unités: "les contacts et le dialogue"³⁶ et "contacts et rencontres".³⁷ Pour les faisons indiquées plus haut nous devons exprimer notre étonnement da voir que les Etats encourageront "les rencontres et les contacts."³⁸

Il nous raste à marquer les unités composées des notions touà-fait différentes. Les Etats participants à la Conférence sur la sécurité et la coopération en Europe reconnaissent que l'échange d'observateurs à des manoeuvres militaires aidera a favoriser "les contacts et la corapréiension mutuelle".³⁹ Cela vaut également pour leur intention de développer "les *contacts* et la coopération".⁴⁰ Espérons que leurs experts et diplomates savent quel est le lien entre un geste, donc un fait, et un objectif à atteindre. Supposons que les négociations difficiles lors de la rédaction du texte de l'Acte final et les compromis nécessaires avaient pour résultat ces imperfections linguistiques et sémantiques.

Pour cette raison osons-nous de poser la question les rapports entre les contacts et les échanges? Dans la plupart des cas ces mots sont utilisés ensemble comme nous avons; indique. Mais, dans l'exemple cité plus haut

³⁰ *Op.cit.*, p. 229, al. 5; p. 251, al. 9; p. 256, al. 2.

³¹ *Op. cit.*, p. 257, al. 11.

³² *Op. cit.*, p. 250, al. 1; p. 257, al. 7.

³³ *Op. cit.*, p. 244, al. 5; p. 245, al. 1.

³⁴ *Op. cit.*, p. 244, al. 6.

³⁵ *Op. cit.*, p. 244, al. 10.

³⁶ *Op. cit.*, p. 240, al. 4.

³⁷ Sous-titre, *Op. cit.*, p. 242

³⁸ *Op. cit.*, p. 247, al. 6.

³⁹ *Op. cit.*, p. 213, al. 6.

⁴⁰ *Op. cit.*, p. 240, al. 3; p. 249, al. 4, point d) ; sous-titre, p. 253; p. 253, al. 3; p. 259, al. 9.

l'échange (d'observateurs) apparaît comme un instrument au service des contacts tandis que le simple logique impliquera l'échange comme la conséquence des contacts. (L'échange des lettres peut, à vrai dire, précéder les contacts personnels, mais il semble dans un contexte autre que celui de l'Acte final d'Helsinki). En général, il est évident que l'ordre de mention des instruments de coopération n'est pas toujours le même et dépend de l'appréciation de l'importance de chaque terme dans le cas concret.

2. Les *ayntagmes* sont plus logiques (à la différence des malheureuses unités qui ne sont pas toujours bien "coordonnées") et correspondent aux besoins politiques des États signataires de l'Acte final. Et il n'est pas surprenant qu'en premier lieu nous rencontrons les "contacts politiques" entre eux.⁴¹

Mais, la préoccupation des rédacteurs de l'Acte final était d'assurer les différents types de contacts. Nous avons déjà mentionné les "*contacts d'affaires*"⁴² auxquels s'ajoutent les "*contacts commerciaux*".⁴³ L'histoire des négociations ainsi que le texte définitif de l'Acte final montrent que le principal souci était de prévoir les contacts les plus diversifiés. Bien entendu que tels contacts doivent être les "*contacts plus réguliers*"⁴⁴ ou "son tact s. plus libres."⁴⁵ Il s'agit aussi des "*contacts directs*",⁴⁶ des "contacts directs et individuels"⁴⁷ et des "*contacts sur la base des liens de famille*".⁴⁸ Il ne faut pas dire que tous ces *contacts* sont les "contacts internationaux".⁴⁹

VI - CONCLUSIONS

La brève analyse de l'Acte final de la Conférence sur la sécurité et la coopération en Europe montre que le terme: *contact(s)* a sa propre signification malgré son utilisation dans les cas concrets. Indépendamment du contexte dans lequel il peut se trouver, il signifie souvent mais pas

⁴¹ *Op. cit.*, p. 211.

⁴² Sous-titre, *Op. cit.*, p. 219; p. 219, al. 5; p. 223, al. 1; p. 223, al. 2.

⁴³ *Op. cit.*, p. 220, al. 10.

⁴⁴ *Op. cit.*, p. 252, al. 4.

⁴⁵ *Op. cit.*, p. 241, al. 9.

⁴⁶ *Op. cit.*, p. 250, al. 1; p. 256, al. 2; p. 257, al. 7.

⁴⁷ *Op. cit.*, p. 226, al. 6.

⁴⁸ Sous-titre, *Op. cit.*, p. 242; p. 242, al. 1, 3, 9.

⁴⁹ *Op. cit.*, p. 251, al. 9.

uniquement le premier acte dans l'établissement des rapports. En tout cas il apparaît comme un instrument indispensable des relations internationales. S'il est utilisé avec certains buts ou valeurs universels peut être l'objet de critiques du point de vue sémantique et autre comme nous venons de le faire. Mais, d'autre part, cela découvre le désir des rédacteurs de l'Acte final de souligner les liaisons existant entre les faits et les buts. Vus sous cet angle les contacts deviennent plus importants qu'il nous semble d'après leur usage quotidien. Une analyse conceptuelle de ce terme permettra sans doute de mieux éclairer son rôle dans le processus de la coopération européenne entamé par l'Acte final d'Helsinki, ce qui dépasse les cadres de ces lignes, nous serons contents d'avoir provoqué une telle réflexion, les participants aux négociations peuvent sûrement apporter des explications comment certains termes sont nés et dont la signification nous devons deviner aujourd'hui. Pour la pratique c'est beaucoup plus important que les essais de découvrir les conceptions philosophiques, linguistiques et autres.

Momir MILOJEVIĆ*

REZIME

EVROPSKI SUSRETI

Saradnja, jedna od dve glavne reči u službenom nazivu Konferencije o bezbednosti i saradnji u Evropi i njenom Završnom aktu (1975), se ostvaruje različitim instrumentima među kojima se često pominju "susreti". Taj pojam je samo na prvi pogled jasan ali se njegov stvarni značaj može otkriti tek ako se utvrdie, s jedne strane, značenje same reči "susret" i, s druge, važnost koja mu se pridaje u sklopu odredaba Završnog akta iz Helsinkija. Prvo zahteva suštinsku jezičku analizu tog pojma, a za drugo treba da se vidi kako se i koliko ta reč upotrebljava. Zato je sve drugo ostavljeno po strani, posebno mogući sinonimi koji imaju isto značenje.

* Profesor Pravnog fakulteta u Beogradu.

Obično se smatra i govori da se susreti vezuju za odnose između pojedinaca, privatnih lica pa se, u sklopu Završnog akta, traže i nalaze u famoznoj "trećoj korpi". Iako takvo shvatanje ima svoje opravdanje ne samo u Završnom aktu nego i u praksi ne manje je istina da Završni akt govori o susretima u najširem smislu, uključujući susrete država. Zbog toga je reč "susreti" upotrebijena u svim delovima Završnog akta Konferencije o bezbednosti i saradnji u Evropi.

U tekstu Završnog akta se mogu razaznati tri vrste susreta: između država, poslovni susreti i susreti između privatnih lica. Susreti između država (ili predstavnika država) su predviđeni u odeljcima o političkim i vojnim pitanjima i o bezbednosti i saradnji u Sredozemlju. Poslovni susreti su predviđeni u oblastima privrede, tehnike, informacija, obrazovanja, nauke i kulture. Reč je više o vezama između nadležnih ustanova iako se one ostvaruju susretima između pojedinaca koji rade u zainteresovanim ustanovama. To isto važi i za veze između verskih i drugih ustanova ili organizacija. Susreti između privatnih lica su predviđeni u odeljku posvećenom saradnji u "humanitarnim i drugim oblastima". Pod naslovom: "Susreti između ljudi" (*personnes*) su obuhvaćeni redovni susreti na osnovu porodičnih veza, spajanje porodica, brakovi između građana različitih država, kretanje iz ličnih ili profesionalnih razloga, poboljšanje uslova za turizam na ličnoj ili kolektivnoj osnovi, susreti mladih, sportski susreti i "širenje susreta" (*developpement des contacts*). Poslednja grupa se očigledno odnosi na sve druge moguće susrete koji nisu izričito predviđeni.

Značenje reči "susret" izgleda se čini jasno. Susret predstavlja prvi čin ili gest uspostavljanja bilo kog odnosa. Međutim, to nije uvek tako u Završnom aktu što pokazuje česta upotreba složenica i sintagmi u kojima redosled reči nije uvek isti već zavisi od ocene značaja svake reči u pojedinom slučaju. Zato se ponekad čini da on ne odgovara logičnom redosledu radnji (na pr. "razmena, susreti i saradnja") mada bi reč "susret" morala uvek da bude upotrebijena na prvom mestu jer gest mora da prethodi ostvarenju cilja.

Završni akt Konferencije o bezbednosti i saradnji u Evropi pokazuje da reč "susret" ima daleko šire značenje nego što se obično misli. Nezavisno od sklopa u kome se nalazi susret se javlja kao neophodan instrument međunarodne saradnje i međunarodnih odnosa uopšte. Tvorci Završnog akta su pokušali da ukažu na vezu između činjenica i ciljeva. To je za praksu mnogo važnije od traganja za filozofskim, jezičkim (lingvističkim) i drugim shvatanjima.

Borisav KNEŽEVIĆ*

UDK: 327(4-672EU)

str. 79-
Stručni rad

OBJEDINJENI ISTRAŽIVAČKI CENTAR EVROPSKE UNIJE¹

Abstract

The Joint Research Centre is a source of independent scientific and technical reference for European policy-makers, serving the European Commission, the European Parliament, the Council and the EU member states. The aim of the JRC is to help create a safer, cleaner, healthier and more competitive Europe and its mission is to provide customer-driven scientific and technical support for the conception, development, implementation and monitoring of EU policies. As a service of the European Commission, the JRC functions as a reference centre of science and technology for the Union. Close to the policy-making process, it serves the common interest of the member states, while being independent of commercial or national interest. It consists of seven scientific institutes which carry out research of direct concern to EU citizens, working with industry, universities, and other research Institutes and Member States.

* Koordinator za odnose sa inostranstvom u Upravi za javne nabavke Vlade Republike Srbije.

¹ www.jrc.cec.eu.int

Officially, the JRC is a Directorate General (DG) of the European Commission, so that its Brussels-based Directorate for Science Strategy acts as a link between institutes and policy-makers.

Key words: *Joint Research Centre, EU policies, research and development, specialized institutes, scientific and technical support, European Research Area (ERA)*

Objedinjeni istraživački centar EU² je generalni direktorat Evropske komisije, koji pruža usluge Evropskoj uniji kao celini. Ima ulogu da podržava politike EU obezbeđujući nezavisnu naučnu i tehničku podršku Evropskoj komisiji, Evropskom parlamentu, Savetu EU i državama članicama, sa finalnim ciljem da se kreira sigurnija, čistija, zdravija i konkurentnija Evropa.

OIC ima godišnji budžet od oko 300 miliona evra, koji se obezbeđuje delom od budžeta Evropske komisije predviđenog za istraživanja, a delom od prihoda ostvarenog učešćem u zajedničkim projektima i radu po ugovoru za treću stranu-uključujući industriju i regionalne vlasti.

Ovaj generalni direktorat na čijem čelu je predstavnik Slovenije g. Janez Potočnik, saraduje sa oko hiljadu javnih i privatnih organizacija, kao što su istraživački centri, univerziteti, regulatorna tela, lokalne vlasti, udruženja industrijalaca, preduzeća unutar 60 „mreža“ koje podržavaju njegove institucionalne aktivnosti (rad ovih mreža finansira se direktno iz budžeta Komisije). Ove mreže uključuju i mnoge organizacije iz „novih“ država članica, kao i iz zemalja kandidata za ulazak u Evropsku uniju. Štaviše, OIC održava partnerske odnose sa 1500 istraživačkih timova u okviru 250 projektnih konzorcijuma, čiji se prihvaćeni projekti finansiraju iz tzv. Okvirnog istraživačkog projekta EU (tzv. indirektno aktivnosti).

Osnovni zadatak OIC-a prilikom uspostavljanja Evropske istraživačke oblasti jeste razvoj jedne jedinstvene baze na nivou cele EU za usaglašavanje sistema merenja, kao i koordinacija evropskih i globalnih istraživačkih mreža. Takođe, OIC blisko saraduje sa zemljama-kandidatima pomažući im da razviju bolje razumevanje nekih delova evropskog zakonodavstva.

Aktivnosti OIC-a se kreću od poboljšanja otpornosti građevina na zemljotrese i ispitivanja genetski modifikovanih organizama do procenjivanja kvaliteta i

² Autor teksta je u 2006. čestvovao na dva seminara koje je organizovao OIC EU: „Jesenja škola metodologija procene znanja“ <http://alba.jrc.it/kfs/main.html> i „Analiza senzitivnosti: alati i praksa“ <http://sensitivity-analysis.jrc.cec.eu.int>

održivosti rečnih i morskih voda i korišćenja satelitskih sistema za praćenje korišćenja zemljišta i šuma. Treba naglasiti da je OIC, u stvari kompleks, koji čini ukupno sedam instituta, koji su locirani u nekoliko zemalja EU. To su sledeći instituti:

INSTITUT ZA REFERENTNE MATERIJALE I MERENJA³

Osnovan je 1957. Rimskim ugovorom i postao operativan 1960. godine pod nazivom Centralni biro za nuklearna merenja under (CBNM). Od 1993. godine dobija novi naziv, koji odslikava novu misiju instituta, koja pokriva probleme merenja u veoma širokom rasponu, od ispravnosti hrane do ekološkog zagađivanja.

Danas je ovaj institut jedan od vodećih svetskih proizvođača referentnih materijala, pruža ekspertske usluge u oblasti kvaliteta i bezbednosti hrane i oblasti bioanalize, a takođe se bavi pružanjem informacija o referentnim merenjima.

Sedište Instituta je u Gilu (Geel), Belgija

Najvažnije nadležnosti:

- Kvalitet i bezbednost hrane
- Hemijska referentna merenja
- Referentni materijali
- Neutronska fizika
- Metrologija radionukleida

INSTITUT ZA TRANSURANIJUMSKE ELEMENTE⁴

Misija instituta je da zaštiti građane Evrope od rizika povezanih sa rukovanjem i skladištenjem visoko radioaktivnih elemenata. Njegov prvenstveni zadatak je da bude referentni centar za osnovna istraživanja aktinida (14 hemijskih elemenata počevši od aktinijuma zaključno sa nobelijumom na Mendeljejevoj skali), da doprinese jednom efektivnom sigurnosnom i bez-

³ <http://irmm.jrc.ec.europa.eu>

⁴ <http://itu.jrc.ec.europa.eu>

bednosnom sistemu kad je u pitanju ciklus raspada nuklearnog goriva, kao i da proučava tehnološku i medicinsku primenu transuranijskih elemenata.

U institutu rade stručnjaci za nuklearnu hemiju, inženjering, fiziku, nauku o materijalima, matematičko modeliranje, robotiku i zaštitu od radijacije. Institut je sveski priznat kada su u pitanju bazična istraživanja aktinida. Aktinidi su specijalnost instituta i on poseduje veliki broj uređaja koji su dostupni spoljnim korisnicima, kao što su: 24 tzv. 'vruće' ćelije; aktinidska laboratorija – otvorena za korišćenje od strane univerziteta, organa država članica EU, istraživačkih organizacija i industrije za visokospecijalizovana studije; tzv. "mala" aktinidska laboratorija za pripremu objekata namenjenih ozračivanju, a koji sadrže veliku količinu aktinida potrebnih za transmucione eksperimente; i radioskopska laboratorija za medicinske uređaje. Institut obavlja istraživanja u sledećim oblastima:

- Alfa-imunoterapija
- Bazična istraživanja aktinida
- Bezbednost nuklearnog goriva
- Karakterizacija potrošenog nuklearnog goriva
- Transmutacija i izdijeljivanje
- Merenje radioaktivnosti u okruženju
- Zaštita od nuklearnog zračenja

Sedište Instituta je u Karlsruheu, Nemačka.

INSTITUT ZA ENERGIJU⁵

Misija instituta je da obezbedi tehničku i naučnu podršku za kreiranje koncepata, razvitak, implementaciju i nadzor politika Zajednice koje se odnose na energetiku. Naročito naglasak se stavlja na bezbednosti samog procesa snabdevanja energijom, na održivu i bezbednu proizvodnju energije, kao i na ekološko usklađivanje u tom smislu.

Institut takođe upravlja Evropskim reaktorom visoke provodljivosti (HFR-High Flux Reactor), koji se koristi da za unapređenje bezbednosti atomskih postrojenja, za proizvodnju medicinskih radioizotopa za dijagnostiku i le-

⁵ <http://ie.jrc.ec.europa.eu>

čenje kancerogenih bolesti, kao i za razvoj novih vidova terapije. Predstavlja jedinstven naučni centar, dostupan svim zainteresovanim partnerima. Finansiran je kroz zajedničke programe u kojima učestvuju Holandija, Francuska i Nemačka.

Institut obavlja istraživanja u sledećim oblastima:

- Dugoročna istraživanja u oblasti naučnog "umrežavanja"
- Osiguravanje bezbednog korišćenja nuklearne energije
- Razvitak novih sistema nuklearne energetike
- Podrška programima TACIS i PHARE u oblasti nuklearnih aktivnosti
- Dijagnostika i terapijika u oblasti nuklearne medicine
- Podrška istraživanjima i proceni kvaliteta opreme za skladištenje naročito kad je u pitanju skladištenje energije i konverzija energije
- Tehnička podrška termalnoj obradi biomase i drugih energetskih sistema koji se baziraju na preradi otpada

Sedište Instituta je u Petenu, Holandija.

INSTITUT ZA ZAŠTITU I BEZBEDNOST GRAĐANA⁶

Misija ovog institute je da obezbedi na istraživanjima zasnovanu, sistemski orjentisanu podršku politikama EU koje se bave zaštitom građana od ekonomskih i tehnoloških rizika. Institut takođe razvija aktivnosti u informatičkoj, komunikacionoj, svemirskoj i mašinskoj tehnologiji. Značajno prožimanje između aktivnosti koje se bave nuklearnim istraživanjima i onih koja se tiču ne-nuklearnih istraživanja, jača ekspertizu koja je od značaja za korisnike iz oba domena.

Osnovne nadležnosti ovog instituta su:

- Podrška spoljnoj bezbednosti
- Poljoprivreda i ribarstvo
- Procena rizika
- Evropska laboratorija za strukturalno ocenjivanje

⁶ <http://ipsc.jrc.ec.europa.eu>

- Analiza osetljivosti
- Zaštita od atomskog zračenja
- Ekonometrijska i statistička podrška borbi protiv pronevera
- Senzorska i radarska tehnologija

Sedište Intstituta je u Ispri⁷, Italija.

INSTITUT ZA EKOLOGIJU I ODRŽIVOST⁸

Misija ovog instituta je da obezbedi naučnu i tehničku podršku politikama Evropske unije, koje se bave zaštitom životne sredine, doprinoseći tako održivom razvoju u Evropi.

Institut je formiran 2001. godine, spajanjem prethodno postojećeg Instituta za ekologiju sa nekoliko drugih instituta.

U nadležnosti ovog institute su sledeće oblasti:

- Globalne klimatske promene
- Zagađivači, kvalitet vazduha i zaštita zdravlja
- Zemaljski i drugi prirodni resursi
- Voda
- Obnovljivi izvori energije

Sedište Intstituta je u Ispri, Italija.

⁷ Korisno je napomenuti da instituti i prateće službe koji su locirani u italijanskom mestu Ispra, smeštenom na jezeru Mađore, predstavljaju treću po veličini lokaciju na kojoj su smešteni organi Evropske komisije (najveća je Brisel, a zatim Luksemburg). Ova lokacija „pokriva“ oko 160 hektara, obuhvata 36 kilometara puteva i a ograda koja ograničava ovu zonu dugačka je 6 kilometara. Na ovoj lokaciji smešteno je oko 140 zgrada, u kojima radi oko 1500 zaposlenih. U Ispri je smešteno tri od sedam instituta OIC-a.

⁸ <http://ies.jrc.ec.europa.eu>

INSTITUT ZA ZDRAVLJE I ZAŠTITU POTROŠAČA⁹

Aktivnosti ovog instituta odnose se na genetski modifikovane organizme, biotehnologiju, hemijska jedinjenja i procenu rizika, nano-biotehnologiju, izloženost ekološkim zagađivačima, materijale koji dolaze u kontakt sa hranom, potrošna dobra, kao i metode koje predstavljaju alternative vršenju eksperimenata na životinjama.

Posebne oblasti aktivnosti uključuju: bezbednost i kvalitet hrane (uključujući i obeležavanje i pakovanje hrane); farmaceutski, hemijski i toksikološke informacione sisteme; zasivanje naučno-tehničkih nadležnosti kad je u pitanju nuklearna medicina; analizu bio-kompatibilnih materijala i uređaja; i instrumente za zaštitu ekonomskih interesa potrošača, posebno kad je u pitanju elektronska trgovina (trgovina putem Interneta).

Sedište Instituta je u Ispri, Italija.

INSTITUT ZA NAPREDNE TEHNOLOŠKE STUDIJE¹⁰

Misija instituta je da obezbedi naprednu tehnoeкономsku analizu kao podršku procesu kreiranja politika Evropske unije. Osnovni cilj instituta je da nadzire i analizira naučni i tehnološki razvoj, njihove uzajamne međusektorske uticaje, njihovu povezanost sa socioekonomskim kontekstom i njihove posledice za razvoj budućih politika. Ovaj institut upravlja međunarodnim mrežama, podržava obuku visokorangiranih eksperata i prezentira tačne i pravovremene informacije kreatorima politika.

Osnovne nadležnosti

- Analiza uzajamnog međusektorskog uticaja tehnologija sa aspekta predviđanja njihove evolucije
- Predviđanje i evaluacija tržišnih mogućnosti, potencijalnih mogućnosti za prodor na tržište, kao i društveni izazovi koje nameću trendovi i razvoj tehnologije

⁹ <http://ihcp.jrc.ec.europa.eu>

¹⁰ <http://www.jrc.es/home/index.htm>

- Istraživanje i analiza uloge koju nauka, tehnologija i inovacije igraju u unapređenju konkurentnosti, rasta i zapošljavanja u Evropi.

Sedište instituta je u Sevilji, Španija.

ZAKLJUČAK

Kreiranje Evropskog istraživačkog prostora (EIP), kao i povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj do nivoa od 3% BDP-a, a u skladu sa „Ciljevima iz Barcelone“ (Evropski savet, 15-16 Mart 2002), predstavljaju srž Lisabonske strategije usvojene 2000.godine. EIP ima za cilj stvaranje jedinstvenog naučnog i tehnološko okruženja u Evropi kroz poboljšanu koordinaciju naučnih i tehnoloških kapaciteta sadašnjih i budućih država članica EU, a takođe teži unapređivanju kvaliteta naučnih istraživanja, konkurentnosti i inovacija.

Da bi definisali i primenili efektivne politike i akcije, koje bi vodile ka realizaciji EIP-a, kao i ka povećanom ulaganju u istraživanje i razvoj, kreatori politika na nacionalnom, regionalnom i nivou EU moraju imati olakšan pristup adekvatnim i pouzdanim informacijama i analizama, koje se tiču nacionalnih istraživačkih sistema, politika, učesnika i programa. Danas postoji nedostatak takvih informacija i analiza. Kada su informacije i dostupne, one u većini slučajeva nisu uporedive, ne samo kad su u pitanju države-nečlanice, već i među samim članicama EU. Štaviše, informacije su obično prezentirane na nivou koji je suviše agregiran da bi obezbedila kvalitetna analiza.

Objedinjeni istraživački centar doprinosi ostvarivanju ciljeva EIP, iniciranih od strane komesara Filipa Buskina. Ovaj doprinos bazira se na pet osnovnih aktivnosti:

- zajednički sistem naučnih referenci,
- umrežavanje
- obuka i mobilnost
- pristup i korišćenje istraživačkih infrastruktura
- proširenje

Evropa se suočava sa zabrinutošću građana u vezi kompleksnih pitanja, kao što su ozračivanje hrane, genetske modifikacije, bezbednost u rukovanju hemikalijama, globalne klimatske promene, zaštita okoline i zdravlja građana, nuklearna bezbednost. Objedinjeni istraživački centar (OIC) daje podršku kreatorima politika u EU u koncepcijama, razvoju, primeni i kontroli politika kojima se nastoji uticati na rešavanje ovakvih transnacionalnih i globalnih problema.

Božidar Knežević

OBJEDINJENI ISTRAŽIVAČKI CENTAR EVROPSKE UNIJE

Summary

The establishment of the European Research Area (ERA) and the increase of investment in R&D towards the "Barcelona objective" (European Council, 15-16 March 2002) of 3% of GDP are at the heart of the Lisbon strategy agreed in 2000. The ERA aims at creating a more coherent science and technology environment across the Europe through improved coordination of existing and future Member States' scientific and technology capacities. It aims at fostering scientific excellence, competitiveness and innovation.

In order to design and implement effective policies and actions that can lead to the realization of the ERA and to increased investment in R&D, policy makers at the national, regional and EU levels must have easy access to appropriate and reliable information and intelligence (analyses) on national research systems, policies, actors and programmes. Today, there is a lack of such information and analysis. When information is available, it is in most cases not comparable, not only with non-EU countries, but even across European countries themselves. Furthermore, it is usually presented at a level that is too aggregated to provide valuable insight.

The JRC is contributing to the goals of the ERA initiated by Commissioner Philippe Busquin. This contribution is built around five major activities:

- common scientific reference systems,
- networking
- training and mobility
- access and use of research infrastructures
- enlargement

Europe faces public concern about complex issues such as food contamination, genetic modification, chemical hazards, global change, environment and

health, and nuclear safety. The Joint Research Centre (JRC) supports EU policy makers in the conception, development, implementation and monitoring of policies to tackle such trans-national and global problems.

PREVODI

str. 89-125

UREDBA SAVETA BR. 1/2003 (EZ) OD 16. DECEMBRA 2002. GODINE O SPROVOĐENJU PRAVILA KONKURENCIJE SADRŽANIH U ČLANOVIMA 81. I 82. UGOVORA (TEKST OD ZNAČAJA ZA EEP)¹

SAVET EVROPSKE UNIJE,

Imajući u vidu Ugovor o osnivanju Evropske zajednice, i naročito njegov član 83,

Imajući u vidu predlog Komisije,²

Imajući u vidu mišljenje Evropskog parlamenta,³

Imajući u vidu mišljenje Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta,⁴

S obzirom na ove razloge:

(1) Da bi se uspostavio sistem kojim se obezbeđuje da konkurencija na zajedničkom tržištu ne bude narušena, članovi 81. i 82. Ugovora moraju se primenjivati delotvorno i ujednačeno u Zajednici. Uredba Saveta br. 17. od 6.

¹ Prilikom prevoda korišćen je tekst objavljen u okviru projekta "Vladavina prava u Srbiji", štampan u Materijalima za kurs Pravo Evropske unije, koje je priredio Jan Winter.

² Sl. list C 365 E od 19.12.2000., str. 284.

³ Sl. list C 72 E od 21.3.2002., str. 305.

⁴ Sl. list C 155 od 29.5.2001., str. 73.

februara 1962. godine, prva uredba o sprovođenju članova 81. i 82.⁵ Ugovora,⁶ omogućila je da se politika konkurencije razvije, što je pomoglo da se kultura poštovanja pravila konkurencije raširi unutar Zajednice. Ipak, s obzirom na stečeno iskustvo, danas je potrebno zameniti tu Uredbu pravilima koja su prilagođena izazovima koje nosi integrisano tržište i buduće proširenje Zajednice.

(2) Naročito je potrebno preispitati način primene izuzetaka od zabrane restriktivnih sporazuma, sadržane u članu 81(3) Ugovora. Zbog toga bi, u smislu člana 83(2)(b) Ugovora, trebalo voditi računa o neophodnosti da se obezbedi efikasni nadzor, sa jedne strane, i da se što je više moguće pojednostavi administrativna kontrola, sa druge strane.

(3) Centralizovani sistem, uspostavljen uredbom br. 17, ne može više da obezbedi usklađenost između ova dva cilja. Sa jedne strane, on otežava primenu komunitarnih pravila konkurencije od strane sudova i organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama, a sistem prijave, koji on podrazumeva, onemogućava Komisiju da se usredsredi na sprečavanje najgrubljih povreda. Sa druge strane, taj sistem podrazumeva značajne troškove za preduzeća.⁷

(4) Zbog toga bi ovaj sistem trebalo zameniti sistemom direktno primenjivog izuzeća, kojim se sudovima i organima nadležnim za konkurenciju u državama članicama priznaje nadležnost da primenjuju ne samo član 81, stav 1. i član 82. Ugovora, koji su već direktno primenjivi na osnovu sudske prakse Suda pravde Evropskih zajednica, već i član 81, stav 3 Ugovora.

(5) Da bi se osigurala delotvorna primena komunitarnih pravila konkurencije i, istovremeno, poštovanje osnovnog prava na odbranu, ova Uredba treba da uredi teret dokazivanja kada je reč o primeni članova 81. i 82. Ugovora. Na stranci ili organu koji ukazuje na povredu člana 81, stav 1, ili člana 82. je da pruže dokaz koji se traži prema zakonu. Na preduzeću ili udruženju preduzeća koji se koriste nekim sredstvom odbrane protiv navoda o učinjenoj povredi je da

⁵ Naziv Uredbe br. 17 je izmenjen da bi se uskladio sa promenom numeracije članova Ugovora o EZ, u skladu sa članom 12. Ugovora iz Amsterdama; u originalu su pominjani članovi 85. i 86. Ugovora.

⁶ Sl. list 13. od 21.2.1962, str. 204/62. Uredba poslednji put izmenjena Uredbom br. 1216/1999 (EZ) (Sl. list L 148 od 15.6.1999. str. 5).

⁷ U pravu konkurencije EU, pojam preduzeća je ekonomski a ne pravni. Evropski sud pravde je, za potrebe prava konkurencije EU, definisao preduzeće kao «svaki entitet koji obavlja ekonomsku aktivnost, nezavisno od njegovog pravnog statusa i načina finansiranja» (prim. prev.).

podnesu dokaz, koji se traži prema zakonu, da su uslovi za primenu tih sredstava odbrane ispunjeni. Ova Uredba ne utiče na nacionalna pravila o traženom standardu dokaza, kao ni na obavezu sudova i organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama da utvrde činjenice relevantne za slučaj, pod uslovom da su ta pravila i obaveze u skladu sa opštim načelima komunitarnog prava.

(6) Da bi se obezbedila efikasna primena komunitarnih pravila konkurencije, treba sa tim bliže povezati nacionalne organe nadležne za konkurenciju. U tom smislu, ovi organi bi trebalo da budu ovlašćeni da primenjuju komunitarno pravo.

(7) Nacionalni sudovi imaju osnovnu ulogu u primeni komunitarnih pravila konkurencije. Kada odlučuju o sporovima između fizičkih lica, oni štite subjektivna prava predviđena komunitarnim pravom, na primer dosuđujući naknade štete žrtvama povreda. Uloga nacionalnih sudova je, u tom smislu, komplementarna sa ulogom organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama. Zbog toga bi trebalo da budu ovlašćeni da u celini primenjuju članove 81. i 82. Ugovora.

(8) Da bi se garantovala delotvorna primena komunitarnih pravila konkurencije, kao i dobro funkcionisanje mehanizama saradnje predviđenih ovom uredbom, neophodno je obavezati nacionalne sudove i organe nadležne za konkurenciju u državama članicama da primenjuju članove 81. i 82. Ugovora, kada primenjuju nacionalna pravila konkurencije, na sporazume i praksu koji mogu da ugroze trgovinu između država članica. Da bi se u okviru unutrašnjeg tržišta stvorili ujednačeni uslovi konkurencije za sporazume među preduzećima, odluke udruženja preduzeća⁸ i dogovornu praksu, neophodno je definisati, na osnovu člana 83. stav 2. tačka e) Ugovora, odnose između nacionalnih zakonodavstava i komunitarnog prava u oblasti konkurencije. U tom smislu, treba predvideti da primena nacionalnog prava konkurencije na sporazume, odluke i dogovornu praksu u smislu člana 81, stav 1. Ugovora ne dovodi do zabrane tih sporazuma, odluka i dogovorne prakse ukoliko oni nisu ujedno zabranjeni i na osnovu komunitarnog prava konkurencije. Pojmovi sporazuma, odluke i dogovorne prakse su autonomni pojmovi komunitarnog prava konkurencije koji se odnose na koordinaciju ponašanja preduzeća na tržištu u smislu koji su odredili sudovi Zajednice. Države članice ne treba da, na osnovu ove uredbe, budu onemogućene da

⁸ U pravu konkurencije EU, pojam udruženja preduzeća Sirije od pojma grupacije preduzeća (prim. prev.).

usvoje i sprovedu na svojoj teritoriji strože nacionalne zakone u oblasti konkurencije koji zabranjuju ili sankcionišu unilateralna ponašanja preduzeća. Takva stroža nacionalna pravila mogu sadržati odredbe kojima se zabranjuje ili sankcioniše zlonamerno ponašanje prema ekonomski zavisnom preduzeću. Dalje, ova uredba se ne primenjuje na nacionalne zakone koji propisuju krivične sankcije za fizička lica, osim u slučaju da takve sankcije predstavljaju način kojim je osigurana primena pravila konkurencije koja se primenjuju na preduzeća.

(9) Članovi 81. i 82. Ugovora imaju za cilj da očuvaju konkurenciju na tržištu. Ovom uredbom, usvojenom radi primene prethodno navedenih odredaba, ne zabranjuje se državama članicama da sprovode na svojoj teritoriji nacionalno zakonodavstvo koje ima za cilj da štiti druge legitimne interese, pod uslovom da je u skladu sa opštim načelima i drugim odredbama komunitarnog prava. U meri u kojoj pomenute odredbe nacionalnog prava slede neki drugi cilj od očuvanja konkurencije na tržištu, nacionalni sudovi i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama mogu primenjivati takve odredbe na svojoj teritoriji. U skladu sa tim, države članice mogu na osnovu ove uredbe sprovoditi na svojoj teritoriji odredbe nacionalnog prava kojima se zabranjuje ili sankcioniše nelojalno ponašanje u trgovini, bez obzira da li je ono jednostrano ili ugovorno. Takve odredbe slede specifičan cilj, nezavisno od stvarnih ili pretpostavljenih efekata takvog ponašanja po konkurenciju na tržištu. To je naročito slučaj kod propisa kojima se preduzećima zabranjuje da svojim trgovinskim partnerima nametnu, od njih steknu ili pokušaju da steknu uslove trgovine koji su neopravdani, nesrazmerni ili besteretni.

(10) Uredbe Saveta kao što su uredbe br. 19/65/EEZ9, br. (EEZ) 2821/7110, br. (EEZ) 3976/8711, br. (EEZ) 1534/9112 ili br. (EEZ) 479/9213 daju Komisiji

⁹ Uredba br. 19/65/EEZ Saveta od 2. marta 1965. godine o primeni člana 81, stava 3. Ugovora (*) na kategorije sporazuma i dogovorne prakse (Sl. list 36 od 6.3.1965., str. 533/65). Uredba poslednji put izmenjena uredbom br. 1215/1999 (EZ) (Sl. list L 148 od 15.6.1999., str. 1). {(*) Naslov uredaba je promenjen kako bi se uvažile izmene u numeraciji članova Ugovora o EZ, u skladu sa članom 12. Ugovora iz Amsterdama; u originalu je sadržavala pominjanje člana 85. stav 3. Ugovora.}

¹⁰ Uredba br. (EEZ) 2821/71 Saveta od 20. decembra 1971. godine koja se odnosi na primenu člana 81, stav 3 Ugovora (*) na kategorije sporazuma, odluka i dogovorne prakse (Sl. list L 285 od 29.12.1971., str. 46). Uredba je poslednji put izmenjena Aktom o pristupanju 1994. godine. {(*) Naslov uredaba je promenjen kako bi se uvažile izmene u numeraciji članova Ugovora o EZ, u skladu sa članom 12 Ugovora iz Amsterdama; u originalu je sadržavala pominjanje člana 85. stav 3. Ugovora.}

nadležnost da primenjuje odredbe člana 81. stav 3. Ugovora putem uredbe na određene kategorije sporazuma, odluka udruženja preduzeća i dogovorne prakse. U oblastima definisanim ovim uredbama, Komisija je usvojila i može nastaviti da usvaja uredbe o izuzeću po kategorijama, kojima ona proglašava član 81. stav 1. Ugovora neprimenjivim na određene kategorije sporazuma, odluka i dogovorne prakse. Kada sporazumi, odluke i dogovorna praksa na koje se primenjuju ovakve uredbe imaju dejstva koja nisu u skladu sa članom 81. stav 3. Ugovora, Komisija i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama moraju imati ovlašćenje da povuku, u tačno određenim slučajevima, izuzeće stečeno na osnovu uredbe o izuzeću po kategorijama.

(11) Da bi se obezbedila primena odredaba Ugovora, Komisija mora biti ovlašćena da preduzećima ili udruženjima preduzeća uputi svoje odluke kojima im naređuje prestanak povrede članova 81. i 82. Ugovora. Pod uslovom da za to ima legitimni interes, Komisija mora biti ovlašćena da usvaja odluke kojima se konstatuje da je povreda ranije učinjena, čak i bez izricanja novčane kazne. Ova uredba treba izričito da navede da je Komisija ovlašćena, što je priznato od strane Suda pravde, da usvaja odluke kojima se izriču privremene mere.

(12) Ovom uredbom se mora izričito predvideti da je Komisija ovlašćena da nametne mere koje su strukturnog karaktera ili se odnose na promene u ponašanju, koje su neophodne kako bi povreda prestala, vodeći računa o načelu proporcionalnosti. Mera strukturnog karaktera treba da bude određena samo u slučaju da ne postoji mera koja se odnosi na promene u

¹¹ Uredba br. (EEZ) 3976/87 Saveta od 14. decembra 1987. godine o primeni člana 81. stava 3. Ugovora (*) na kategorije sporazuma, odluka i dogovorne prakse u oblasti vazdušnog saobraćaja (Sl. list L 374 od 31.12.1987., str. 9). Uredba poslednji put izmenjena Aktom o pristupanju 1994. godine. {(*) Naslov uredaba je promenjen kako bi se uvažile izmene u numeraciji članova Ugovora o EZ, u skladu sa članom 12. Ugovora iz Amsterdama; u originalu je sadržavala pominjanje člana 85. stav 3. Ugovora.}

¹² Uredba br. (EEZ) 1534/91 Saveta od 31. maja 1991. godine o primeni člana 81. stava 3. Ugovora (*) na kategorije sporazuma, odluka i dogovorne prakse u oblasti osiguranja (Sl. list L 143 od 7.6.1991., str. 1). {(*) Naslov uredaba je promenjen kako bi se uvažile izmene u numeraciji članova Ugovora o EZ, u skladu sa članom 12 Ugovora iz Amsterdama; u originalu je sadržavala pominjanje člana 85. stav 3. Ugovora.}

¹³ Uredba br. (EEZ) 479/92 Saveta od 25. februara 1992. godine o primeni člana 81. stav 3. Ugovora (*) na sporazume, odluke i dogovornu praksu između pomorskih linijskih kompanija («consortia») (Sl. list L 55 od 29.2.1992., str. 3). Uredba izmenjena Aktom o pristupanju 1994. godine. {(*) Naslov uredaba je promenjen kako bi se uvažile izmene u numeraciji članova Ugovora o EZ, u skladu sa članom 12 Ugovora iz Amsterdama; u originalu je sadržavala pominjanje člana 85. stav 3. Ugovora.}

ponašanju koja bi bila podjednako efikasna, ili, u slučaju da je kod jednake efikasnosti, mera koja se odnosi na promene u ponašanju teža za preduzeće u pitanju od mere strukturnog karaktera. Promene u strukturi preduzeća koju je ono imalo pre nego što je povreda učinjena bile bi srazmerne samo u slučaju da postoji rizik od trajne ili ponavljane povrede koji proističe iz same strukture preduzeća.

(13) Kada, u toku postupka koji može dovesti do zabrane nekog sporazuma ili prakse, preduzeća izraze Komisiji spremnost da uvažavaju njene zahteve, Komisija mora biti ovlašćena da usvoji odluke kojima bi se to učinilo obavezujućim za preduzeća u pitanju. Odlukama kojima se preuzimaju takve obaveze mora se konstatovati da više ne postoji osnov za preduzimanje radnji od strane Komisije, pritom ne zaključujući da li je ili nije bilo ili još uvek ima povreda. Takve odluke ne predstavljaju prepreku za nacionalne sudove i organe nadležne za konkurenciju u državama članicama da utvrde takvu povredu i donesu svoju odluku. Odluke o preuzimanju obaveza nisu prikladne u slučaju kad Komisija namerava da izrekne novčanu kaznu.

(14) Moguće je takođe da, u izuzetnim slučajevima i kada javni interes Zajednice to nalaže, Komisija usvoji odluku deklarativne prirode kojom se konstatuje da se zabrana predviđena članovima 81. ili 82. Ugovora ne može primeniti, i to u cilju pojašnjenja prava i njegove ujednačene primene unutar Zajednice, naročito u slučaju javljanja novih vrsta sporazuma ili ponašanja koji još uvek nisu bili predmet sudske ili administrativne prakse.

(15) Komisija i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama treba da uspostave mrežu organa javne vlasti koji primenjuju komunitarna pravila konkurencije u tesnoj saradnji. U tom cilju, neophodno je uspostaviti mehanizme informisanja i konsultovanja. Komisija utvrđuje i menja, uz tesnu saradnju sa državama članicama, detaljne modalitete saradnje unutar mreže.

(16) Čak i ako postoje suprotne odredbe nacionalnog prava, između članova mreže mora biti dozvoljena razmena informacija, čak i poverljivih, kao i korišćenje tih informacija kao dokaznog materijala. Te informacije mogu biti korišćene u cilju primene članova 81. i 82. Ugovora, kao i u slučaju paralelne primene nacionalnog prava konkurencije, pod uslovom da se primena oba prava odnosi na isti slučaj i ne dovodi do različitog rezultata. Kada član mreže koristi razmenjene informacije kao osnov za izricanje sankcije preduzeću, jedino ograničenje sastojalo bi se u obavezi korišćenja tih informacija u cilju su one prikupljene, pošto su sankcije koje se mogu izreći preduzećima iste u svim sistemima. Prava na odbranu priznata preduzećima u različitim sistemima mogu se smatrati ekvivalentnim u dovoljnoj meri. Sa druge strane, sankcije koje se mogu izreći fizičkim licima u raznim sistemima mogu se veoma razlikovati. U tom smislu, potrebno je postarati se da se takve informacije koriste samo u

slučaju da su prikupljene na način koji fizičkim licima garantuje isti nivo prava na odbranu koji je priznat nacionalnim pravilima organa kome su informacije namenjene.

(17) Da bi se obezbedila ujednačena primena pravila konkurencije, i da bi se omogućilo optimalno korišćenje mreže, neophodno je zadržati pravilo po kome organima nadležnim za konkurenciju u državama članicama automatski prestaje nadležnost u slučaju da Komisija pokrene postupak. Kada nacionalni organ nadležan za konkurenciju već radi na nekom predmetu, a Komisija namerava da pokrene postupak, mora ga pokrenuti u najkraćem roku. Pre pokretanja postupka, Komisija treba da konsultuje nacionalni organ nadležan za konkurenciju.

(18) Da bi se obezbedila optimalna raspodela predmeta unutar mreže, potrebno je predvideti jednu opštu odredbu kojom se dozvoljava organu nadležnom za konkurenciju da obustavi ili zaključi postupak u slučaju da drugi organ nadležan za konkurenciju vodi ili je vodio postupak u istom predmetu, sve u cilju da jedan predmet obradi samo jedan organ nadležan za konkurenciju. Ovo pravilo ne sprečava Komisiju da odbaci zahtev zbog toga što slučaj nije od komunitarnog značaja, što je mogućnost koju joj je priznao Sud pravde, čak i kada nijedan drugi organ nadležan za konkurenciju nije pokazao nameru da postupa u tom predmetu.

(19) Funkcionisanje Savetodavnog komiteta za karte i dominantni položaj, uspostavljenog uredbom br. 17, pokazalo se vrlo dobrim. Taj komitet će se dobro uklopiti i u novi sistem decentralizovane primene. Trebalo bi uzeti kao osnov pravila sadržana u uredbi br. 17, ali i poboljšati efikasnost novom organizacijom rada. U tom smislu, trebalo bi dozvoliti da mišljenja budu data po obavljenom pisanom postupku. Savetodavni komitet bi trebalo da služi kao forum za diskusiju o predmetima koje obrađuju organi nadležni za konkurenciju u državama članicama, kako bi se doprinelo održavanju ujednačene primene komunitarnih pravila konkurencije.

(20) Savetodavni komitet bi trebalo da bude sačinjen od predstavnika organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama. Na sastancima na kojima se raspravlja o opštim pitanjima, države članice mogu postaviti dodatnog predstavnika. To ne predstavlja prepreku da članovima komiteta pomažu drugi eksperti iz država članica.

(21) Da bi se obezbedila ujednačena primena pravila konkurencije potrebno je uspostaviti saradnju između sudskih vlasti država članica i Komisije. To važi za sve sudove država članica koji primenjuju članove 81. i 82. Ugovora, bez obzira da li to čine kod sporova između pojedinaca, kao organi vlasti koji deluju u javnom interesu ili kada postupaju po pravnom leku. Nacionalni sudovi moraju imati mogućnost obraćanja Komisiji kako bi dobili informacije

ili mišljenje o primeni komunitarnog prava konkurencije. Sa druge strane, neophodno je omogućiti Komisiji i organima nadležnim za konkurenciju u državama članicama da pisanim putem ili usmeno iznesu svoja zapažanja pred sudovima, kada je reč o primeni članova 81. ili 82. Ugovora. Ta zapažanja bi trebalo da budu izneta u skladu sa pravilima postupka i uobičajenom nacionalnom praksom, uključujući ona pravila čija svrha je zaštita prava strana u sporu. U tom smislu, Komisija i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama bi trebalo da raspolažu potrebnim informacijama o postupcima koji se odvijaju pred nacionalnim sudovima.

(22) Da bi se garantovalo poštovanje načela pravne sigurnosti i ujednačene primene komunitarnih pravila konkurencije u sistemu paralelnih nadležnosti, trebalo bi izbeći sukob odluka. Stoga bi, u skladu sa praksom Suda pravde, trebalo precizirati dejstva koja odluke i postupci Komisije imaju na sudove i organe nadležne za konkurenciju u državama članicama. Odluke o preuzimanju obaveza, koje usvaja Komisija, ne utiču na ovlašćenja sudova i organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama da primenjuju članove 81 i 82 Ugovora.

(23) Komisija mora u čitavoj Zajednici imati pravo da traži da joj se pruže informacije koje su joj neophodne radi otkrivanja sporazuma, odluka i dogovorne prakse zabranjenih članom 81. Ugovora, kao i zloupotrebe dominantnog položaja zabranjene članom 82. Ugovora. Kada se povinuju odluci Komisije, preduzeća ne mogu biti obavezana da priznaju da su učinila povredu, ali su u svakom slučaju obavezna da daju odgovore na činjenična pitanja i pruže dokumenta, čak i ukoliko te informacije mogu poslužiti za utvrđivanje postojanja povrede počinjene od strane tog ili nekog drugog preduzeća.

(24) Komisija mora biti ovlašćena da preduzme inspekcije neophodne radi otkrivanja sporazuma, odluka i dogovorne prakse zabranjenih članom 81. Ugovora, kao i zloupotrebe dominantnog položaja zabranjene članom 82. Ugovora. Organi nadležni za konkurenciju u državama članicama moraju joj u vršenju tog prava pružiti aktivnu podršku.

(25) Pošto otkrivanje povreda pravila konkurencije postaje sve teže, neophodno je, da bi se efikasno zaštitila konkurencija, upotpuniti istražna ovlašćenja Komisije. Komisija naročito mora imati pravo da ispita svaku osobu koja bi mogla imati korisna saznanja, kao i pravo da snimi date iskaze. Lica ovlašćena od strane Komisije mogu sprovesti pečačenje tokom trajanja inspekcije. Pečati ne bi trebalo da stoje duže od 72 sata. Lica ovlašćena od strane Komisije moraju imati pravo da traže sve informacije koje su u vezi sa predmetom i ciljem inspekcije.

(26) Prema dosadašnjem iskustvu primećeno je da poslovni dokumenti mogu biti čuvani u stanovima zaposlenih i članova uprave preduzeća. Kako bi se očuvala efikasnost inspekcija, treba dozvoliti službenicima i drugim licima ovlašćenim od strane Komisije da pristupe svim prostorijama u kojima poslovni dokumenti mogu biti čuvani, uključujući i privatne stanove. Vršenje ovog poslednjeg ovlašćenja mora biti uslovljeno sudskim odobrenjem.

(27) Ne dovodeći u pitanje praksu Suda pravde, korisno je definisati domašaj kontrole koju može vršiti nacionalni sud u situaciji kada odobrava, na osnovu nacionalnog prava, uključujući i preventivno, pomoć snaga javnog reda radi prevazilaženja mogućeg otpora od strane preduzeća ili kada odobrava izvršavanje odluke o sprovođenju istražnih radnji izvan poslovnih prostorija. Iz sudske prakse proizilazi da nacionalni sud može tražiti od Komisije dodatne informacije koje su mu neophodne da bi obavio svoju kontrolu, u čijem nedostatku može odbiti da izda odobrenje. Sudska praksa ujedno potvrđuje nadležnost nacionalnih sudova da kontrolišu primenu nacionalnih pravila koja se odnose na vršenje prinudnih mera.

(28) Kako bi se pomoglo organima nadležnim za konkurenciju u državama članicama da efikasno primenjuju članove 81. i 82. Ugovora, korisno je dozvoliti im da jedni drugima pružaju pomoć prilikom istraga i drugih mera za otkrivanje činjenica.

(29) Poštovanje članova 81. i 82. Ugovora i izvršavanje obaveza koje su, primenom ove uredbe, nametnute preduzećima i udruženjima preduzeća mora biti osigurano mogućnošću izricanja novčanih kazni i penala. U tom smislu, treba takođe predvideti prikladne novčane kazne za slučaj povrede pravila postupka.

(30) Kako bi se osigurala naplata novčane kazne izrečene udruženju preduzeća zbog učinjene povrede, neophodno je utvrditi uslove pod kojima Komisija može naplatiti kaznu od preduzeća člana udruženja, kada je samo udruženje nesolventno. Pritom, Komisija bi trebalo da vodi računa o veličini preduzeća, kao i o položaju malih i srednjih preduzeća. Plaćanje novčane kazne od strane jednog ili više članova udruženja preduzeća ne dovodi u pitanje odredbe nacionalnog prava koje predviđaju naplatu tog iznosa od ostalih članova udruženja.

(31) Pravila o zastarelosti izricanja novčanih kazni i penala utvrđena su uredbom br. (EEZ) 2988/74 Saveta, koja se ujedno odnosi i na sankcije koje se izriču u oblasti saobraćaja. U sistemu paralelnih nadležnosti, aktima podobnim da dovedu do prekida zastarelosti neophodno je dodati procesne radnje preduzete nezavisno od strane organa nadležnog za konkurenciju u nekoj državi članici. Da bi se pojasnio zakonodavni okvir, uredba br. (EEZ) 2988/74 treba da bude izmenjena tako da se isključi njena primena u odnosu na

oblasti pokrivena ovom uredbom, kao i da se u ovu uredbu uključe odredbe o zastarelosti¹⁴.

(32) Treba utvrditi pravo preduzeća da budu saslušana pred Komisijom, pravo trećih lica čiji interesi mogu biti pogođeni odlukom da iznesu svoj stav, kao i osigurati široku dostupnost javnosti usvojenih odluka. Neophodno je zaštititi poslovne tajne, pritom poštujući pravo na odbranu datog preduzeća, a naročito pravo uvida u spise predmeta. Istovremeno, poverljivost informacija razmenjenih unutar mreže mora biti obezbeđena.

(33) Pošto su sve odluke koje Komisija donese primenjujući ovu uredbu podložne kontroli Suda pravde pod uslovima koje predviđa Ugovor, Sudu pravde treba u skladu sa članom 229. priznati punu nadležnost u odnosu na odluke kojima Komisija izriče novčane kazne i penale.

(34) Načela sadržana u članovima 81. i 82. Ugovora, i primenjena kroz uredbu br. 17, organima Zajednice dodeljuju centralnu ulogu. Tu ulogu bi trebalo zadržati, pritom uključujući države članice u primenu komunitarnih pravila konkurencije. U skladu sa načelima supsidijarnosti i proporcionalnosti sadržanim u članu 5 Ugovora, ova uredba ne prevazilazi ono stoje neophodno da bi se postigao njen cilj, a to je omogućavanje efikasne primene komunitarnih pravila konkurencije.

(35) Kako bi se osigurala adekvatna primena prava Zajednice u oblasti konkurencije, države članice treba da odrede organe ovlašćene da obezbede primenu članova 81. i 82. Ugovora u javnom interesu. One treba da odrede administrativne i sudske organe koji će biti nadležni za izvršavanje različitih ovlašćenja koja su dodeljena organima nadležnim za konkurenciju u smislu ove uredbe. Ovom uredbom priznaje se da postoje velike razlike među državama članicama u načinima sprovođenja pravila u javnom interesu. Dejstvo člana 11, stav 6 ove uredbe treba da se primenjuju na sve organe nadležne za konkurenciju. Kao izuzetak od ovog opšteg pravila, kada organ koji je pokrenuo postupak iznese slučaj pred odvojenu sudsku instancu, član 11, stav 6 treba da se primenjuje na organ koji je pokrenuo postupak, pod uslovima navedenim u članu 35. stav 4. ove uredbe. Kada pomenuti uslovi nisu ispunjeni, primenjuje se opšte pravilo. U svakom slučaju, član 11. stav 6. ne primenjuje se na sudove kada oni postupaju po pravnom leku.

¹⁴ Uredba br. (EEZ) 2988/74 Saveta od 26. novembra 1974. godine o zastarelosti postupka i izvršenja sankcija u oblasti saobraćaja i prava konkurencije Evropske ekonomske zajednice (Sl. list L 319 od 29.11.1974., str. 1).

(36) Pošto je sudska praksa razjasnila da se pravila konkurencije primenjuju i na oblast saobraćaja, ova oblast mora biti podvrgnuta pravilima postupka predviđenim ovom uredbom. Zbog toga treba ukinuti uredbu br. 141. Saveta od 26. novembra 1962. godine o neprimenjivanju uredbe br. 17 na oblast saobraćaja¹⁵ i izmeniti uredbu br. (EEZ) 1017/68,¹⁶ br. (EEZ) 4056/86¹⁷ i br. (EEZ) 3975/87¹⁸ kako bi se ukinula specifična procesna pravila koja one sadrže.

(37) Ova uredba poštuje osnovna prava i načela priznata naročito Poveljom o osnovnim pravima Evropske unije. U skladu s tim, ona mora biti tumačena i primenjivana poštujući ta prava i načela.

(38) Pravna sigurnost preduzeća čija aktivnost je podvrgnuta komunitarnim pravilima konkurencije doprinosi promovisanju inovacija i investiranja. Kada se prilikom primene ovih pravila jave nova i još nerešavana pitanja, preduzeća bi mogla želiti da se obrate Komisiji kako bi im ona pružila neformalne smernice. Ova uredba ne dovodi u pitanje mogućnost da Komisija daje takve smernice.

¹⁵ Sl. list 124 od 28.1.1962., str. 2751/62. Uredba izmenjena uredbom br. 1002/67/EEZ (Sl. list 306 od 16.12.1967., str. 1).

¹⁶ Uredba br. (EEZ) 1017/68 Saveta od 19. jula 1968. godine o primeni pravila konkurencije na oblast prevoza železnicom, drumom i unutrašnjim vodenim putevima (Sl. list L 175 od 23.7.1968., str. 1). Uredba poslednji put izmenjena aktom o pristupanju 1994. godine.

¹⁷ Uredba br. (EEZ) 4056/86 Saveta od 22. decembra 1986. godine kojom se određuje način primene članova 81 i 82 Ugovora (*) na pomorski saobraćaj (Sl. list L 378 od 31.12.1986., str. 4). Uredba poslednji put izmenjena Aktom o pristupanju 1994. godine. {(*) Naslov uredbi je promenjen kako bi se uvažile izmene u numeraciji članova Ugovora o EZ, u skladu sa članom 12 Ugovora iz Amsterdama; u originalu je sadržavala pominjanje člana 85, stav 3 Ugovora.}

¹⁸ Uredba br. (EEZ) 3975/87 Saveta od 14. decembra 1987. godine kojom se određuje način primene pravila konkurencije na preduzeća vazdušnog saobraćaja (Sl. list L 374 od 31.12.1987., str. 1). Uredba poslednji put izmenjena uredbom br. (EEZ) 2410/92 (Sl. list L 240 od 24.8.1992., str. 18).

USVOJIO JE OVU UREDBU:

POGLAVLJE I NAČELA

Član 1.**Primena članova 81. i 82. Ugovora**

1. Sporazumi, odluke i dogovorna praksa predviđeni članom 81. stav 1. Ugovora koji ne ispunjavaju uslove navedene u članu 81. stav 3. Ugovora zabranjeni su, pri čemu za to nije potrebno prethodno doneti posebnu odluku.
2. Sporazumi, odluke i dogovorna praksa predviđeni članom 81. stav 1. Ugovora koji ispunjavaju uslove navedene u članu 81. stav 3. Ugovora nisu zabranjeni, pri čemu za to nije potrebno prethodno doneti posebnu odluku.
3. Zloupotreba u korišćenju dominantnog položaja predviđena članom 82. Ugovora zabranjena je, pri čemu za to nije potrebno prethodno doneti posebnu odluku.

Član 2.**Teret dokazivanja**

U svim nacionalnim ili komunitarnim postupcima u kojima se primenjuju članovi 81. i 82. Ugovora, teret dokazivanja povrede člana 81, stav 1 ili člana 82 Ugovora pada na stranku ili organ koji tvrdi daje do povrede došlo. Preduzeća ili udruženja preduzeća koja se pozivaju na odredbe člana 81, stav 3 Ugovora treba da dokažu da ispunjavaju uslove navedene u tom stavu.

Član 3.**Odnos između članova 81. i 82.
Ugovora i nacionalnih prava konkurencije**

1. Kada nacionalni sudovi ili organi nadležni za konkurenciju u državama članicama primenjuju nacionalno pravo konkurencije na sporazume, odluke udruženja preduzeća ili dogovorne prakse u smislu člana 81, stav 1 Ugovora, podobne da naruše trgovinu između država članica u smislu ove odredbe, oni ujedno primenjuju član 81 Ugovora na te sporazume, odluke ili dogovorne prakse. Kada nacionalni sudovi ili organi nadležni za konkurenciju u državama članicama primenjuju nacionalno pravo

konkurencije na neku od zloupotreba zabranjenu članom 82 Ugovora, oni ujedno primenjuju član 82 Ugovora.

2. Primena nacionalnog prava konkurencije ne sme voditi do zabrane sporazuma, odluka udruženja preduzeća ili dogovornih praksi koji mogu narušiti trgovinu između država članica, ali koji ne ograničavaju konkurenciju u smislu člana 81, stav 1 Ugovora, ili koji ispunjavaju uslove navedene u članu 81, stav 3 Ugovora, ili koji su pokriveni uredbom o primeni člana 81, stav 3 Ugovora. Ova uredba ne sprečava države članice da usvoje i sprovede na svojoj teritoriji strože nacionalne zakone kojima se zabranjuju ili sankcionišu jednostrana ponašanja preduzeća.

3. Ne dovodeći u pitanje opšta načela i druge odredbe komunitarnog prava, stavovi 1 i 2 se ne primenjuju kada nacionalni sudovi i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama primenjuju nacionalna pravila o kontroli koncentracija, niti isključuju primenu odredaba nacionalnog prava koje prevashodno slede neki cilj koji je različit od onog kojeg slede članovi 81 i 82 Ugovora.

POGLAVLJE II NADLEŽNOSTI

Član 4. Nadležnosti Komisije

U svrhu primene članova 81. i 82. Ugovora, Komisija raspolaze nadležnostima koje predviđa ova uredba.

Član 5. Nadležnost organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama

Organi nadležni za konkurenciju u državama članicama imaju pravo da primenjuju članove 81 i 82 Ugovora na individualne slučajeve. U tom smislu, oni mogu, postupajući po sopstvenoj inicijativi ili po zahtevu, usvojiti sledeće odluke:

- narediti prekid povrede,
- odrediti privremene mere,
- prihvatiti izjave o preuzimanju obaveza,

- izreći novčane kazne, penale ili svaku drugu sankciju koju predviđa nacionalno pravo.

Kada na osnovu informacija kojima raspolažu utvrde da uslovi za izricanje zabrane nisu ispunjeni, oni mogu odlučiti da nema osnova za njihovo postupanje.

Član 6. Nadležnost nacionalnih sudova

Nacionalni sudovi su nadležni da primenjuju članove 81 i 82 Ugovora.

POGLAVLJE III ODLUKE KOMISIJE

Član 7. Utvrđivanje i prekid povrede

1. Ukoliko Komisija, postupajući po sopstvenoj inicijativi ili po zahtevu, utvrdi postojanje povrede članova 81. ili 82. Ugovora, ona može svojom odlukom obavezati preduzeća i udruženja preduzeća da prekinu sa konstatovanom povredom. U tom cilju, Komisija im može nametnuti mere strukturnog karaktera ili mere koje se odnose na promene u ponašanju, koje su x proporcionalne učinjenoj povredi i neophodne da bi se sa povredom prekinulo. Mera strukturnog karaktera može biti određena samo u slučaju da ne postoji mera koja se odnosi na promene u ponašanju koja bi bila podjednako efikasna, ili u slučaju daje, kod jednake efikasnosti, mera koja se odnosi na promene u ponašanju teža za preduzeće u pitanju od mere strukturnog karaktera. Komisija može utvrditi daje neka povreda učinjena u prošlosti, kada za to ima legitimni interes.

2. Fizička i pravna lica koja istaknu svoj legitimni interes i države članice imaju pravo da podnesu zahtev u smislu stava I.

Član 8. Privremene mere

1. U hitnim slučajevima opravdanim činjenicom da konkurenciji može biti pričinjena ozbiljna i nepopravljiva šteta, Komisija, postupajući po sopstvenoj inicijativi, može, putem odluke i na osnovu *prima facie* konstatacije povrede, odrediti privremene mere.

2. Odluka usvojena primenom stava 1 primenjuje se u ograničenom vremenskom periodu i može biti obnovljena u meri u kojoj je to neophodno i svrsishodno.

Član 9. Obaveze

1. Kada Komisija namerava da usvoji odluku kojom se naređuje prekid povrede i kada pogođena preduzeća izraze spremnost da uvažavaju zahteve o kojima ih je Komisija obavestila tokom svoje prethodne ocene, Komisija može usvojiti odluke kojima bi se ti zahtevi učinili obavezujućim za preduzeća. Odluka može biti usvojena na određeno vreme i njome će se zaključiti da više nema osnova za preduzimanje radnji od strane Komisije.

2. Komisija može ponovo otvoriti postupak, na zahtev ili po sopstvenoj inicijativi:

- a) ako neka od činjenica na kojima se zasniva odluka pretrpi značajne promene;
- b) ako data preduzeća postupaju suprotno preuzetim obavezama, ili
- c) ako se odluka zasniva na informacijama, koje su dostavile stranke, koje su nepotpune, netačne ili mogu dovesti u zabludu.

Član 10. Utvrđivanje neprimenljivosti

Kada javni interes Zajednice u vezi sa primenom članova 81. i 82. Ugovora to zahteva, Komisija, postupajući po sopstvenoj inicijativi, može svojom odlukom utvrditi daje član 81. Ugovora neprimenjiv na neki sporazum, odluku udruženja preduzeća ili dogovornu praksu, bilo zbog toga što uslovi navedeni u članu 81. stav 1. Ugovora nisu ispunjeni bilo zbog toga što su uslovi navedeni u članu 81. stav 3. Ugovora ispunjeni.

Komisija takođe može utvrditi takvu neprimenljivost i u vezi sa članom 82. Ugovora.

POGLAVLJE IV SARADNJA

Član 11.

Saradnja između Komisije i organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama

1. Komisija i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama primenjuju komunitarna pravila konkurencije u tesnoj saradnji.
2. Komisija upućuje organima nadležnim za konkurenciju u državama članicama kopiju najvažnijih dokumenata koje je prikupila primenjujući članove 7, 8, 9 i 10. i član 29. stav 1. Ukoliko organ nadležan za konkurenciju u državi članici to traži, Komisija mu upućuje kopiju drugih postojećih dokumenata koji su neophodni za ocenu predmeta.
3. Kada deluju na osnovu članova 81. ili 82. Ugovora, organi nadležni za konkurenciju u državama članicama obaveštavaju Komisiju pismenim putem unapred ili odmah pošto su preduzeli prvu formalnu istražnu radnju. Ova informacija može takođe biti učinjena dostupnom i organima drugih država članica nadležnim za konkurenciju.
4. Najkasnije trideset dana pre usvajanja odluke kojom se naređuje prekid povrede, preuzimaju obaveze ili povlači izuzeće stečeno na osnovu uredbe o izuzeću po kategorijama, organi nadležni za konkurenciju u državama članicama obaveštavaju Komisiju. U tom smislu, oni upućuju Komisiji rezime predmeta, odluku koju nameravaju doneti, ili, u njenom odsustvu, svaki drugi dokument u kome se navode radnje koje se nameravaju preduzeti. Te informacije takođe mogu biti učinjene dostupnim i organima drugih država članica nadležnim za konkurenciju. Na zahtev Komisije, organ nadležan za konkurenciju koji postupa u konkretnom slučaju čini dostupnim Komisiji i druga dokumenta kojima raspolaže, a koja su neophodna za ocenu predmeta. Informacije tako dostavljene Komisiji mogu biti učinjene dostupnim i organima drugih država članica nadležnim za konkurenciju. Organi nadležni za konkurenciju u državama članicama mogu, ujedno, međusobno razmeniti informacije neophodne za ocenu predmeta u kojem postupaju na osnovu člana 81. ili člana 82. Ugovora.
5. Organi nadležni za konkurenciju u državama članicama mogu konsultovati Komisiju u svim predmetima koji uključuju primenu komunitarnog prava.
6. Kada Komisija pokrene postupak koji može dovesti do usvajanja odluke primenom poglavlja III, organima nadležnim za konkurenciju u državama

članicama automatski prestaje nadležnost za primenu članova 81. i 82. Ugovora. Ukoliko nacionalni organ nadležan za konkurenciju već postupa u tom slučaju, Komisija će pokrenuti svoj postupak tek pošto konsultuje taj organ.

Član 12. Razmena informacija

1. U cilju primene članova 81. i 82. Ugovora, Komisija i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama ovlašćeni su da jedni drugima upućuju i koriste kao dokaz sve činjenice ili pravna pitanja, uključujući i poverljive informacije.

2. Razmenjene informacije mogu biti korišćene kao dokaz samo u cilju primene članova 81. ili 82. Ugovora i za potrebe za koje su prikupljene od strane organa koji upućuje informaciju. Međutim, kada se nacionalno pravo konkurencije primenjuje na isti slučaj i paralelno sa komunitarnim pravom konkurencije, i kada dovodi do istog rezultata, informacije razmenjene na osnovu ovog člana mogu takođe biti korišćene u svrhu primene nacionalnog prava konkurencije.

3. Informacije razmenjene na osnovu stava 1 mogu biti korišćene kao dokaz za određivanje sankcija fizičkom licu samo kada :

- pravo organa koji je uputio informaciju predviđa slične sankcije u slučaju povrede člana 81. ili 82. Ugovora ili, ukoliko to nije slučaj, kada
- su informacije prikupljene na način koji garantuje nivo zaštite prava na odbranu fizičkih lica koji je jednak nivou koji je priznat nacionalnim pravom organa kome je informacija upućena. U tom slučaju, organ kome je informacija upućena ne sme koristiti razmenjene informacije kako bi izrekao kazne zatvora.

Član 13. Obustava ili zaključenje postupka

1. Kada organi više država članica postupaju po zahtevu ili po sopstvenoj inicijativi na osnovu članova 81. ili 82. Ugovora protiv istog sporazuma, iste odluke udruženja preduzeća ili iste dogovorne prakse, sama činjenica da jedan organ nadležan za konkurenciju postupa u predmetu, dovoljan je razlog da ostali organi prekinu postupak koji se pred njima vodi ili da odbace zahtev. Komisija takođe može odbaciti zahtev iz razloga što u tom predmetu već postupa neki od nacionalnih organa nadležnih za konkurenciju.

2. Kada se zahtev za pokretanje postupka upućen organu nadležnom za konkurenciju u državi članici ili Komisiji odnosi na sporazum, odluku udruženja preduzeća ili dogovornu praksu o kojima je već odlučivao drugi organ nadležan za konkurenciju, oni ga mogu odbaciti.

Član 14. **Savetodavni komitet**

1. Pre donošenja odluke na osnovu članova 7, 8, 9, 10 i 23, člana 24. stav 2. i člana 29. stav 1. Komisija konsultuje Savetodavni komitet za kartele i dominantni položaj.

2. Kada se ispituju pojedinačni slučajevi, Savetodavni komitet je sačinjen od predstavnika organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama. Na sastancima na kojima se raspravlja o drugim temama a ne o pojedinačnim slučajevima, može biti izabran dodatni predstavnik svake države članice, koji je kompetentan za konkurenciju. Izabrani predstavnici mogu, u slučaju sprečenosti, biti zamenjeni drugim predstavnicima.

3. Do konsultacija može doći tokom sastanka koji saziva i kome predsedava Komisija, a koji se održava najranije četrnaest dana po upućivanju poziva, zajedno sa rezimeom slučaja, spiskom najvažnijih dokumenata i nacrtom odluke. Kada je reč o odlukama u vezi sa članom 8. sastanak se može održati sedam dana po objavljivanju dispozitiva iz nacrta odluke. Kada Komisija uputi poziv u roku kraćem od prethodno navedenih rokova, sastanak se ipak može održati predloženog datuma ukoliko nijedna od država članica ne izrazi svoje protivljenje. Savetodavni komitet daje mišljenje o nacrtu odluke Komisije u pisanoj formi. Može dati mišljenje i u slučaju da svi članovi nisu prisutni ili nisu predstavljani. Na zahtev jednog ili više članova, zauzeti stavovi će biti obrazloženi.

4. Konsultacije se mogu obaviti i pismenim putem. Međutim, ukoliko to zahteva neka od država članica, Komisija će sazvati sastanak. U slučaju pismenog postupka, Komisija će državama članicama odrediti rok od najmanje četrnaest dana u kome one treba da formulišu svoje primedbe i upute ih drugim državama članicama. Kada odluke koje treba usvojiti potpadaju pod član 8. rok nije četrnaest već sedam dana. Ukoliko Komisija u slučaju pismenog postupka odredi rok koji je kraći od prethodno navedenih rokova, on će se primenjivati ukoliko nijedna država članica ne izrazi svoje protivljenje.

5. Komisija pridaje najveći značaj mišljenju Savetodavnog komiteta. Ona ga informiše o načinu na koji je uzela u obzir njegovo mišljenje.

6. Ako Savetodavni komitet usvoji mišljenje u pismenom obliku, ono se priključuje predlogu odluke. Ukoliko Savetodavni komitet predlaže objavljivanje mišljenja, Komisija ga objavljuje vodeći računa o legitimnom interesu preduzeća da njihove poslovne tajne ne budu otkrivene.

7. Na zahtev nacionalnog organa nadležnog za konkurenciju, Komisija će uneti u dnevni red Savetodavnog komiteta predmete u kojima na osnovu članova 81. ili 82. Ugovora postupa organ nadležan za konkurenciju u nekoj državi članici. Komisija to može učiniti i samoinicijativno. U oba slučaja, Komisija će obavestiti organ u pitanju.

Nacionalni organ nadležan za konkurenciju može naročito podneti takav zahtev u vezi sa predmetom u kome Komisija namerava da pokrene postupak koji bi imao dejstva navedena u članu 11. stav 6.

Savetodavni komitet ne daje mišljenja o predmetima koje vode organi nadležni za konkurenciju u državama članicama. Savetodavni komitet može raspravljati o opštim pitanjima koja se tiču komunitarnog prava konkurencije.

Član 15.

Saradnja sa nacionalnim sudovima

1. U postupcima primene članova 81. ili 82. Ugovora, sudovi država članica mogu od Komisije tražiti da im dostavi informacije kojima raspolaže ili dostavi svoje mišljenje o pitanjima koja se tiču primene komunitarnih pravila konkurencije.

2. Države članice dostavljaju Komisiji kopiju svake pismene presude koju su doneli nacionalni sudovi odlučujući o primeni članova 81. ili 82. Ugovora. Kopija se upućuje čim je kompletna presuda dostavljena strankama u postupku.

3. Organi nadležni za konkurenciju u državama članicama mogu, postupajući po sopstvenoj inicijativi, pismenim putem uputiti sudovima u svojoj zemlji svoje primedbe u vezi sa primenom članova 81. ili 82. Ugovora. Po odobrenju nadležnog suda, svoje primedbe mogu izneti usmeno. Kada to zahteva ujednačena primena članova 81. ili 82. Ugovora, Komisija, postupajući po sopstvenoj inicijativi, može pismenim putem uputiti sudovima u državama članicama svoje primedbe. Po odobrenju nadležnog suda, svoje primedbe može izneti usmeno.

Organi nadležni za konkurenciju u državama članicama i Komisija mogu, isključivo radi pripreme svojih primedaba, tražiti od nadležnog nacionalnog suda da im dostavi ili obezbedi da im bude dostavljen svaki dokument neophodan za ocenu predmeta.

4. Ovaj član ne dovodi u pitanje šira ovlašćenja koja nacionalna prava dodeljuju organima nadležnim za konkurenciju u državama članicama da iznesu svoje primedbe pred sudovima.

Član 16.

Ujednačena primena komunitarnog prava konkurencije

1. Kada nacionalni sudovi odlučuju o sporazumima, odlukama i dogovornoj praksi koji potpadaju pod član 81. ili 82. Ugovora, a koji su već bili predmet neke odluke Komisije, oni ne mogu doneti odluke koje bi bile suprotne odluci koju je donela Komisija. Oni takođe treba da izbegnu da donesu odluke koje bi bile suprotne odluci koju Komisija namerava da donese u postupku koji je pokrenula. U tom smislu, nacionalni sud ocenjuje da li je neophodno da obustavi svoj postupak. Ova obaveza ne dovodi u pitanje prava i obaveze na osnovu člana 234. Ugovora.

2. Kada organi nadležni za konkurenciju u državama članicama odlučuju o sporazumima, odlukama ili dogovornoj praksi koji potpadaju pod član 81 ili 82 Ugovora, a koji su već bili predmet neke odluke Komisije, oni ne mogu doneti odluke koje bi bile suprotne odluci koju je donela Komisija.

POGLAVLJE V ISTRAŽNA OVLAŠĆENJA¹

Član 17.

Istrage po privrednim sektorima ili po vrsti ugovora

1. Kada razvoj trgovine između država članica, stroga politika cena ili druge okolnosti ukazuju da konkurencija može biti ograničena ili poremećena unutar zajedničkog tržišta, Komisija može sprovesti istragu unutar određenog sektora privrede ili u odnosu na određenu vrstu ugovora koja se javlja u različitim sektorima. U okviru te istrage, Komisija može od preduzeća ili udruženja preduzeća u pitanju tražiti obaveštenja neophodna za primenu članova 81. ili 82. Ugovora i u tu svrhu obaviti neophodne inspekcije.

Komisija naročito može tražiti daje preduzeća ili udruženja preduzeća u pitanju obaveste o svim sporazumima, odlukama i dogovornoj praksi.

Komisija može objaviti izveštaj o rezultatima svoje istrage unutar određenog sektora privrede ili u odnosu na određenu vrstu ugovora koja se javlja u različitim sektorima i pozvati zainteresovane strane da iznesu svoje primedbe.

2. Članovi 14, 18, 19, 20, 22, 23. i 24. se primenjuju *mutadis mutandis*.

Član 18. **Zahtev za dostavljanje informacija**

1. Za izvršavanje zadataka koji su joj povereni ovom uredbom, Komisija može, putem običnog zahteva ili putem odluke, tražiti od preduzeća i udruženja preduzeća da joj dostave sva neophodna obaveštenja.

2. Kada preduzeću ili udruženju preduzeća uputi običan zahtev za informacijama, Komisija navodi pravni osnov i svrhu zahteva, precizira koja su joj obaveštenja potrebna i određuje rok u kome ona moraju biti dostavljena. Ona ujedno navodi i sankcije predviđene članom 23. za slučaj davanja obaveštenja koja su netačna ili mogu dovesti u zabludu.

3. Kada od preduzeća ili udruženja preduzeća svojom odlukom zahteva dostavljanje informacija, Komisija navodi pravni osnov i svrhu zahteva, precizira koja su joj obaveštenja potrebna i određuje rok u kome ona moraju biti dostavljena. Ona ujedno navodi sankcije predviđene članom 23. i navodi ili određuje sankcije predviđene članom 24. Ona još ukazuje na postojanje prava na žalbu protiv odluke pred Sudom pravde.

4. U ime preduzeća ili udruženja preduzeća, dužni su da dostave tražena obaveštenja vlasnici preduzeća ili njihovi predstavnici i, u slučaju pravnih lica, preduzeća i udruženja koja nemaju pravni subjektivitet, osobe ovlašćene da ih predstavljaju prema zakonu ili statutu. Advokati ovlašćeni na propisan način mogu dostavljati tražene informacije u ime svojih klijenata. Klijenti snose punu odgovornost da dostavljeno obaveštenje bude potpuno, tačno i da ne dovodi u zabludu.

5. Komisija će bez odlaganja uputiti kopiju običnog zahteva ili odluke organu nadležnom za konkurenciju u državi članici na čijoj teritoriji se nalazi sedište preduzeća ili udruženja preduzeća, kao i organu nadležnom za konkurenciju u državi članici čija teritorija je pogođena.

6. Na zahtev Komisije, vlade država članica i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama dostavljaju joj sva obaveštenja neophodna za ispunjavanje zadataka koji su joj povereni ovom uredbom.

Član 19. Pravo na uzimanje izjava

1. Za izvršavanje dužnosti koje su joj poverene ovom uredbom, Komisija može ispitivati svako fizičko ili pravno lice koje prihvati da bude ispitivano radi prikupljanja informacija u vezi sa predmetom istrage.
2. Kada se ispitivanje predviđeno u stavu 1 odvija u prostorijama preduzeća, Komisija o tome obaveštava organ nadležan za konkurenciju u državi članici u kojoj se ispitivanje obavlja. Službenici organa nadležnog za konkurenciju države članice u pitanju mogu, na zahtev tog organa, pružiti pomoć u ispitivanju službenicima i drugim licima koja ih prate a koja su ovlašćena od strane Komisije.

Član 20. Pravo Komisije da sprovodi inspekciju

1. Za izvršavanje zadataka koji su joj povereni ovom uredbom, Komisija može sprovesti sve neophodne inspekcije preduzeća i udruženja preduzeća.
2. Službenici i druge osobe koje ih prate a koje su ovlašćene od strane Komisije da bi sprovele inspekciju imaju sledeća ovlašćenja:
 - a) da pristupe svim prostorijama, zemljištu i sredstvima prevoza preduzeća i udruženja preduzeća;
 - b) da kontrolišu knjige kao i sva druga poslovna dokumenta, bez obzira na medijum na kom su sačuvani;
 - c) da uzmu ili dobiju, bilo u kojoj formi, kopiju ili izvod iz tih knjiga ili dokumenata;
 - d) da zapečate sve trgovačke prostorije i knjige ili dokumente tokom trajanja inspekcije u meri u kojoj je to potrebno za njeno sprovođenje;
 - e) da traže od svakog predstavnika ili člana osoblja preduzeća i udruženja preduzeća objašnjenja o činjenicama ili dokumentima u vezi sa predmetom i svrhom inspekcije i da snime njihove odgovore.
3. Službenici i druga lica koja ih prate a koja su ovlašćena od strane Komisije da bi preduzeli inspekciju vrše svoja ovlašćenja pošto daju na uvid pismeno odobrenje u kome su navedeni predmet i cilj inspekcije, kao i sankcija predviđena članom 23., za slučaj da su predate knjige i druga tražena poslovna dokumenta nepotpuni ili su odgovori na zahteve upućene na osnovu stava 2 ovog člana netačni ili mogu dovesti u zabludu. Komisija, u

razumnom roku pre sprovođenja inspekcije, obaveštava organ nadležan za konkurenciju u državi članici na čijoj teritoriji inspekcija treba da se sprovede.

4. Preduzeća i udruženja preduzeća dužna su da se podvrgnu inspekciji koju je Komisija naredila svojom odlukom. U odluci su naznačeni predmet i cilj inspekcije, određen njen datum početka i navedene sankcije predviđene članovima 23. i 24, kao i moguća žalba na odluku pred Sudom pravde. Komisija će takvu odluku doneti pošto konsultuje organ nadležan za konkurenciju u državi članici na čijoj teritoriji inspekcija treba da bude sprovedena.

5. Službenici organa nadležnog za konkurenciju u državi članici na čijoj teritoriji inspekcija treba da bude sprovedena, kao i lica koja su oni ovlastili ili izabrali, moraju, na zahtev tog organa ili Komisije, pružiti aktivnu pomoć službenicima Komisije i drugim licima koja ih prate a koja je ovlastila Komisija. U tu svrhu oni raspoložu ovlašćenjima navedenim u stavu 2.

6. Kada službenici ili druga lica koja ih prate a koja je ovlastila Komisija konstatuju da se neko preduzeće protivi inspekciji naređenoj na osnovu ovog člana, zainteresovana država članica im pruža neophodnu pomoć, tražeći po potrebi pomoć policije ili drugog organa koji raspoložu jednakim ovlašćenjima prinude, kako bi im omogućila da sprovedu svoju inspekciju.

7. Kada je, prema nacionalnom pravu, za pružanje pomoći predviđene stavom 6 neophodno odobrenje sudske vlasti, to odobrenje mora biti zatraženo. Odobrenje takođe može biti traženo i kao mera predostrožnosti.

8. Kada je odobrenje navedeno u stavu 7. zatraženo, nacionalni sud kontroliše da li je odluka Komisije verodostojna i da li su predviđene prinudne mere arbitrarne ili preterane u odnosu na predmet inspekcije. Kada kontroliše proporcionalnost prinudnih mera, nacionalni sud može od Komisije zahtevati, direktno ili preko organa nadležnog za konkurenciju u državi članici, detaljna objašnjenja, naročito o motivima koji su naveli Komisiju da posumnja u povredu članova 81. i 82. Ugovora, kao i o ozbiljnosti povrede na koju se sumnja i o prirodi uključenosti datog preduzeća u povredu. Međutim, nacionalni organ nadležan za konkurenciju ne može dovoditi u pitanje neophodnost inspekcije niti zahtevati da mu se dostave podaci sadržani u predmetu Komisije. Ispitivanje zakonitosti odluke Komisije povereno je isključivo Sudu pravde.

Član 21. Inspekcija ostalih prostorija

1. Ukoliko postoji opravdana sumnja da se knjige i drugi poslovni dokumenti u vezi sa predmetom istrage koji mogu biti od značaja za dokazivanje ozbiljne

povrede člana 81. ili 82. Ugovora čuvaju u drugim prostorijama, zemljištu ili sredstvima prevoza, uključujući u stanovima direktora, članova uprave i drugih zaposlenih u preduzećima i udruženjima preduzeća, Komisija može svojom odlukom narediti da se pristupi inspekciji u tim drugim prostorijama, zemljištu i sredstvima prevoza.

2. U odluci su navedem predmet i svrha inspekcije, određen datum kada ona počinje i ukazano da se odluka može osporavati pred Sudom pravde. Naročito su navedeni razlozi koji su naveli Komisiju da zaključi da postoji sumnja u smislu stava 1. Komisija donosi odluke po konsultovanju organa nadležnog za konkurenciju u državi članici na čijoj teritoriji treba da bude sprovedena istraga.

3. Odluka doneta u skladu sa stavom 1 ne može biti izvršena bez prethodnog odobrenja nacionalnog suda date države članice. Nacionalni sud proverava da li je odluka Komisije verodostojna i da li su predviđene prinudne mere arbitrerne i preterane naročito u odnosu na ozbiljnost povrede na koju se sumnja, značaj traženih dokaza, učesće preduzeća u pitanju i razumne verovatnoće da se poslovne knjige i dokumenti u vezi sa predmetom inspekcije čuvaju na mestima za koje je inspekcija zahtevana. Nacionalni sud može, direktno ili posredstvom organa nadležnog za konkurenciju u državi članici, tražiti od Komisije detaljna objašnjenja o elementima koji su joj neophodni da izvrši kontrolu srazmernosti predviđenih prinudnih mera.

Međutim, nacionalni sud ne može dovoditi u pitanje neophodnost inspekcije niti tražiti da mu se dostave informacije iz dosijea Komisije. Ispitivanje zakonitosti odluke Komisije je povereno isključivo Sudu pravde.

4. Službenici i druga lica koja ih prate a koja je ovlastila Komisija da bi preduzeli inspekciju naređenu u skladu sa stavom 1 raspolazu ovlašćenjima određenim u članu 20. stav 2. tačke a), b) i c). Član 20. stavovi 5. i 6. se primenjuju *mutatis mutandis*.

Član 22.

Istrage koje preduzimaju organi nadležni za konkurenciju u državama članicama

1. Organ nadležan za konkurenciju u jednoj državi članici može sprovoditi na svojoj teritoriji svaku inspekciju i drugu istražnu meru primenjujući svoje nacionalno pravo u ime i za račun organa nadležnog za konkurenciju u drugoj državi članici kako bi utvrdio povredu člana 81. ili 82. Ugovora. Svaka razmena i upotreba prikupljenih informacija obaviće se u skladu sa članom 12.

2. Na zahtev Komisije, organi nadležni za konkurenciju u državama članicama sprovede inspekcije koje Komisija smatra neophodnim po članu 20. stav 1 ili koje je naredila svojom odlukom donetom u skladu sa članom 20. stav 4. Službenici organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama zaduženi da sprovedu inspekcije, kao i službenici koje su oni ovlastili ili izabrali, vrše svoja ovlašćenja u skladu sa svojim nacionalnim pravom.

Službenici i druga lica koja ih prate a koja je ovlastila Komisija, po svom zahtevu ili po zahtevu organa nadležnog za konkurenciju u državi članici na čijoj teritoriji inspekcija treba da bude sprovedena, mogu pružiti pomoć službenicima datog organa.

POGLAVLJE VI SANKCIJE

Član 23. Novčane kazne

1. Komisija može svojom odlukom odrediti preduzećima i udruženjima preduzeća novčane kazne do iznosa od 1 % ukupnog prometa ostvarenog tokom prethodne poslovne godine kada, s namerom ili iz nehata:

- a) pruže, kao odgovor na zahtev postavljen u skladu sa članom 17. ili članom 18. stav 2. informaciju koja je netačna ili može dovesti u zabludu;
- b) kao odgovor na zahtev postavljen u formi odluke donete u skladu sa članom 17. ili članom 18. stav 3. pruže informaciju koja je netačna, nepotpuna ili može dovesti u zabludu ili ne pruže informaciju u propisanom roku;
- c) tokom inspekcija obavljenih na osnovu člana 20. prilože nepotpune poslovne knjige i dokumenta ili se ne podvrgnu inspekcijama koje su naložene odlukom donetom na osnovu člana 20. stav 4;
- d) u odgovoru na pitanje postavljeno u skladu sa članom 20. stav 2. tačka e).
 - daju odgovor koji je netačan ili može dovesti u zabludu, ili
 - ne isprave u roku koji je odredila Komisija odgovor koji je netačan, nepotpun ili može dovesti u zabludu a koji je dao neki od zaposlenih, ili
 - ne isprave ili odbiju da daju potpuni odgovor o činjenicama koje su u vezi sa predmetom i ciljem inspekcije određene odlukom donetom u skladu sa članom 20. stav 4;

- e) su pečati koje su službenici ili druga lica koja ih prate a koja je ovlastila Komisija nakon postavljanja u skladu sa članom 20. stav 2. tačka d). uklonjeni.
2. Komisija može svojom odlukom izreći novčane kazne preduzećima i udruženjima preduzeća kada, s namerom ili iz nehata:
- a) učine povredu članova 81. ili 82. Ugovora, ili
 - b) postupaju suprotno odluci kojom su određene privremene mere, donetoj na osnovu člana 8, ili
 - c) ne poštuju obavezu koja ih vezuje na osnovu odluke donete na osnovu člana 9.

Za svako preduzeće i udruženje preduzeća koje učestvuje u povredi, novčana kazna ne prelazi 10 % ukupnog prometa ostvarenog tokom prethodne poslovne godine.

Kada se povreda koju je počinilo udruženje odnosi na aktivnosti njegovih članova, novčana kazna ne prelazi 10 % ukupnog prometa koji je na tržištu pogođenom povredom ostvario svaki aktivni član udruženja.

3. Kada se određuje iznos novčane kazne, potrebno je, pored ozbiljnosti povrede, uzeti u obzir i njeno trajanje.

4. Kada je novčana kazna izrečena udruženju preduzeća prema prometu članova udruženja, a udruženje nije solventno, ono je dužno da od svojih članova traži priloge kako bi platilo iznos kazne.

Ukoliko prilozima nisu uplaćeni udruženju u roku koji je odredila Komisija, ona može tražiti naplatu neposredno od svakog preduzeća čiji su predstavnici bili članovi odgovarajućih organa upravljanja udruženja.

Postoje zatražila isplatu u smislu druge alineje, a kada je to neophodno da bi se garantovala naplata kazne u celini, Komisija može tražiti naplatu razlike od svakog člana udruženja koji je bio aktivan na tržištu na kome je povreda učinjena.

Međutim, Komisija neće tražiti naplatu navedenu u drugoj i trećoj alineji od preduzeća koja pokažu da nisu primenjivala spornu odluku udruženja i da nisu znala za njeno postojanje ili su se aktivno distancirala od nje još pre nego stoje Komisija počela da ispituje slučaj.

Finansijska odgovornost svakog preduzeća za plaćanje novčane kazne ne srne preći 10% njenog ukupnog prometa ostvarenog tokom prethodne poslovne godine.

5. Odluke donete na osnovu stavova 1. i 2. nisu krivičnopravne prirode.

Član 24. Penali

1. Komisija može svojom odlukom izreći preduzećima i udruženjima preduzeća penale do iznosa od 5 % prosečnog dnevnog prometa ostvarenog tokom prethodne poslovne godine za svaki dan kašnjenja počevši od dana određenog odlukom, kako bi ih primorala da:

- a) prekinu povredu člana 81 ili 82 Ugovora u skladu sa odlukom donetom na osnovu člana 7;
- b) poštuju odluku kojom su određene privremene mere, donetu na osnovu člana 8;
- c) poštuju obavezu koja ih vezuje na osnovu odluke donete na osnovu člana 9;
- d) pruže potpune i tačne informacije koje je Komisija zahtevala svojom odlukom donetom na osnovu člana 17 ili člana 18, stav 3;
- e) se podvrgnu inspekciji koja je naložena odlukom donetom na osnovu člana 20, stav 4.

2. Kada su preduzeća ili udruženja preduzeća ispunila obavezu radi čijeg izvršenja su penali bili određeni, Komisija može odrediti konačni iznos penala na iznos niži od iznosa koji proizilazi iz prvobitne odluke. Odredbe člana 23, stava 4 primenjuju se *mutadis mutandis*.

POGLAVLJE VII ZASTARELOST

Član 25. Zastarelost izricanja sankcija

1. Ovlašćenja koja Komisija uživa na osnovu članova 23. i 24. podležu sledećim rokovima zastarelosti:

- a) tri godine za povrede odredaba koje se odnose na zahteve za pružanjem informacija ili na zahteve za sprovođenjem inspekcija;
- b) pet godina za sve druge oblike povreda.

2. Rokovi zastarelosti počinju da teku od dana na koji je povreda učinjena. Kod trajnih ili ponavljanih povreda, rok zastarelosti počinje da teče od dana na koji je povreda prestala.

3. Rok zastarelosti za izricanje novčanih kazni i penala prekida svaka radnja Komisije ili organa nadležnog za konkurenciju u nekoj državi članici koja ima za cilj ispitivanje povrede ili postupanje u predmetu. Rok zastarelosti će biti prekinut na dan kada je o radnji obavješteno barem jedno preduzeće ili udruženje preduzeća koji su učestvovali u povredi. Sledeće radnje naročito predstavljaju radnje kojima se prekida rok zastarelosti:

- a) zahtevi Komisije ili organa nadležnog za konkurenciju u nekoj državi članici za pružanjem pisanih informacija;
- b) pismena odobrenja za vršenje inspekcija koje Komisija ili organ nadležan za konkurenciju u nekoj državi članici izdaje svojim službenicima;
- c) pokretanje postupka od strane Komisije ili organa nadležnog za konkurenciju u nekoj državi članici;
- d) obavještenje o prigovorima Komisije ili organa nadležnog za konkurenciju u nekoj državi članici.

4. Prekid roka zastarelosti deluje ka svim preduzećima i udruženjima preduzeća koja su učestvovala u povredi.

5. Rok zastarelosti počinje da teče iznova od svakog prekida. Međutim, zastarelost će nastupiti najkasnije na dan kada istekne rok koji je jednak dvostrukom roku zastarelosti a da pritom Komisija nije izrekla novčanu kaznu ili penale. Taj rok se produžava za vreme tokom kog je rok zastarelosti bio prekinut u skladu sa stavom 6.

6. Rok zastarelosti izricanja novčanih kazni ili penala prekida se sve dok je odluka Komisije predmet postupka pred Sudom pravde.

Član 26. Zastarelost izvršavanja sankcija

1. Pravo Komisije da izvršava odluke donete na osnovu članova 23. i 24. podleže roku zastarelosti od pet godina.

2. Rok zastarelosti počinje da teče od dana na koji je odluka postala pravnosnažna.

3. Rok zastarelosti za izvršavanje sankcija se prekida:

- a) obavještenjem o odluci kojom se menja početni iznos novčane kazne ili penala ili odbija zahtev kojim se takva izmena želela postići;

- b) svakom radnjom koju preduzima Komisija ili država članica, kada postupa po zahtevu Komisije, kojom se prinudno naplaćuju novčana kazna ili penali.
4. Rok zastarelosti počinje da teče iznova od svakog prekida.
5. Rok zastarelosti izvršavanja sankcija miruje:
- a) sve dok traje rok određen za plaćanje;
- b) sve dok je prinudna naplata odložena na osnovu odluke Suda pravde.

POGLAVLJE VIII SASLUŠANJA I POSLOVNE TAJNE

Član 27. Saslušanja stranaka, žalilaca i drugih lica

1. Pre donošenja odluka predviđenih članovima 7, 8. i 23. i članom 24. stav 2. Komisija daje preduzećima i udruženjima preduzeća na koje se postupak odnosi priliku da se izjasne o primedbama koje je sama iznela. Komisija zasniva svoju odluku samo na primedbama o kojima su zainteresovane strane imale priliku da se izjasne. Žalioci su tesno povezani sa postupkom.
2. Pravo na odbranu stranaka u postupku je u punoj meri osigurano tokom odvijanja postupka. Zainteresovane strane imaju pravo uvida u spise Komisije uz poštovanje legitimnog interesa preduzeća da njihove poslovne tajne ne budu otkrivene. Pravo uvida u spise ne odnosi se na poverljive informacije i interna dokumenta Komisije ili organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama. Pravo uvida u spise se naročito ne odnosi na prepisku između Komisije i organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama ili između samih organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama, uključujući dokumenta sačinjena na osnovu članova 11. i 14. Nijedna odredba ovog stava ne sprečava Komisiju da otkrije i koristi neophodne informacije radi dobijanja dokaza povrede.
3. Ukoliko to Komisija smatra neophodnim, ona može saslušati i draga fizička ili pravna lica. Ukoliko fizička ili pravna lica koja dokažu dovoljni interes i traže da budu saslušana, mora se udovoljiti njihovom zahtevu. Organi nadležni za konkurenciju u državama članicama mogu takođe tražiti od Komisije da draga fizička ili pravna lica budu saslušana.
4. Kada Komisija namerava da usvoji odluku na osnovu člana 9 ili 10, ona će objaviti rezime predmeta i suštinu obaveza ili smernica koje će predložiti.

Treća zainteresovana lica mogu izneti svoje primedbe u roku koji je Komisija odredila u svojoj publikaciji, koji ne može biti kraći od mesec dana. Objavljivanjem se neće povređivati legitimni interes preduzeća da zaštite svoje poslovne tajne.

Član 28. Poslovna tajna

1. Ne dovodeći u pitanje članove 12. i 15. informacije prikupljene tokom primene članova 17 -22. mogu se koristiti samo u svrhe za koje su prikupljeni.
2. Ne dovodeći u pitanje razmenu i korišćenje informacija predviđene članovima 11, 12, 14, 15. i 27. Komisija i organi nadležni za konkurenciju u državama članicama, njihovi zvaničnici, službenici i druga lica koja rade pod nadzorom tih organa, kao i službenici i zvaničnici drugih organa država članica dužni su da čuvaju tajnost informacija koje su prikupljene ili razmenjene tokom primene ove uredbe i koje, po svojoj prirodi, predstavljaju poslovnu tajnu. Ova obaveza važi i za sve predstavnike i eksperte država članica koji prisustvuju sastancima Savetodavnog komiteta na osnovu člana 14.

POGLAVLJE IX PRAVILA O IZUZEĆU

Član 29. Povlačenje izuzeća u pojedinačnim slučajevima

1. Ukoliko je Komisija, na osnovu ovlašćenja koje joj dodeljuje uredba Saveta, kao stoje uredba br. 19/65/EEZ, br. (EEZ) 2821/71, br. (EEZ) 3976/87, br. (EEZ) 1534/91 ili br. (EEZ) 479/92, da primenjuje putem uredba član 81, stav 3 Ugovora, proglasila član 81, stav 1 Ugovora neprimenljivim na određene kategorije sporazuma, odluka udruženja preduzeća ili dogovorne prakse, ona može po sopstvenoj inicijativi ili po zahtevu povući izuzeće dato tom uredbom o izuzeću kada u određenom slučaju oceni da sporazum, odluka ili dogovorna praksa na koju se uredba o izuzeću odnosi imaju dejstva koja nisu u skladu sa članom 81. stav 3. Ugovora.
2. Kada, u određenom slučaju, sporazumi, odluke udruženja preduzeća i dogovorna praksa na koje se primenjuje uredba Komisije pomenuta u prvom stavu imaju dejstva koja nisu u skladu sa članom 81. stav 3. Ugovora na

teritoriji jedne države članice ili na delu njene teritorije koji ima sve odlike zasebnog geografskog tržišta, organ nadležan za konkurenciju u toj državi članici može povući izuzeće iz primene uredbe o izuzeću po kategoriji u odnosu na tu teritoriju.

POGLAVLJE X OPŠTE ODREDBE

Član 30. Objavljivanje odluka

1. Komisija objavljuje odluke koje donosi na osnovu članova 7-10. i članova 23. i 24.
2. Prilikom objavljivanja, navode se imena zainteresovanih strana i suština odluke, uključujući izrečene sankcije. Mora se voditi računa o legitimnom interesu preduzeća da njihove poslovne tajne ne budu otkrivene.

Član 31. Kontrola Suda pravde

Sud pravde odlučuje sa punom nadležnošću o žalbama na odluke kojima je Komisija izrekla novčanu kaznu ili penale. Sud može ukinuti, smanjiti ili povećati iznos izrečene novčane kazne ili penala.

Član 32. Izuzeci iz polja primene

Ova uredba se ne primenjuje:

- a) na međunarodni vanlinijski pomorski saobraćaj u smislu člana 1. stav 3. tačka a) Uredbe br. (EEZ) 4056/86;
- b) na usluge pomorskog saobraćaja koji se obavlja isključivo između luka unutar iste države članice, kao što je predviđeno u članu 1., stav 2. Uredbe br. (EEZ) 4056/86;
- c) na vazdušni saobraćaj između aerodroma Zajednice i trećih država.

Član 33. Odredbe o primeni

1. Komisija je ovlašćena da preduzme sve mere potrebne radi primene ove uredbe. Te mere se naročito mogu odnositi na:

- a) formu, sadržinu i druge pojedinosti zahteva podne tog u skladu sa članom 7, kao i postupak koji se primenjuje na odbijanje zahteva;
- b) način razmene informacija i konsultacije predviđene članom 11;
- c) način saslušanja predviđen članom 27.

2. Pre nego što preduzme mere koje predviđa stav 1. Komisija objavljuje nacrt odluke i poziva sva zainteresovana lica da iznesu svoje primedbe u okviru roka kojeg određuje, a koji ne može biti kraći od mesec dana. Pre nego što objavi nacrt mere i usvoji ga, Komisija konsultuje Savetodavni komitet o kartelima i dominantnom položaju.

POGLAVLJE XI PRELAZNE ODREDBE, IZMENE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 34. Prelazne odredbe

1. Zahtevi podneti Komisiji na osnovu člana 2. uredbe br. 17. i prijave izvršene na osnovu članova 4. i 5. te uredbe, kao i odgovarajući zahtevi i prijave izvršeni na osnovu uredaba br. (EEZ) 1017/68, br. (EEZ) 4056/68 i br. (EEZ) 3975/87, prestaju da važe počev od dana primene ove Uredbe.

2. Radnje preduzete u postupku koji se odvija na osnovu uredbe br. 17. i uredaba br. (EEZ) 1017/68, br. (EEZ) 4056/68 i br. (EEZ) 3975/87 nastavljaju da proizvode dejstva za potrebe ove Uredbe.

Član 35. Izbor organa nadležnih za konkurenciju u državama članicama

1. Države članice biraju organ ili organe nadležne da primenjuju članove 81. i 82. Ugovora na način koji obezbeđuje da odredbe ove uredbe budu poštovane. Mere neophodne da prenesu nadležnost za primenu pomenutih članova na odgovarajuće organe biće usvojene pre 1. maja 2004. godine. Među izabranim organima mogu se javiti i sudovi.

2. Kada je primena komunitarnog prava konkurencije poverena nacionalnim administrativnim i sudskim organima, države članice mogu dodeliti različita ovlašćenja i uloge različitim nacionalnim organima, bez obzira da li su oni administrativni ili sudski.

3. Dejstva člana 11, stav 6. primenjuju se na organe koje je izabrala država članica, uključujući sudove koji vrše ovlašćenja u vezi sa pripremom i usvajanjem različitih vrsta odluka predviđenih u članu 5. Dejstva člana 11, stav 6 ne primenjuju se na sudove kada oni odlučuju po žalbi uloženoj protiv različitih vrsta odluka navedenih u članu 5.

4.1 pored iznetog u stavu 3. u državama članicama u kojima se, radi usvajanja određenih vrsta odluka navedenih u članu 5. jedan organ obraća sudskom organu različitom od organa koji vodi postupak, i ukoliko su uslovi navedeni u ovom stavu ispunjeni, dejstva člana 11, stav 6. biće ograničena na organ koji vodi postupak u pitanju, koji mora povući svoj zahtev upućen sudu kada Komisija otvori postupak, čime se nacionalni postupak okončava.

Član 36. **Izmena uredbe br. (EEZ) 1017/68**

Uredba br. (EEZ) 1017/68 izmenjena je na sledeći način:

- 1) Član 2. se ukida.
- 2) U članu 3. stav 1. reči "Zabrana navedena u članu 2." zamenjene su rečima «Sporazumi, odluke i dogovorna praksa predviđeni članom 81. stav 1. Ugovora».
- 3) Član 4. je izmenjen na sledeći način:
 - a) u stavu 1. reči "Sporazumi, odluke i dogovorna praksa navedeni u stavu 2." zamenjene su rečima «Sporazumi, odluke i dogovorna praksa predviđeni članom 81. stav 1 Ugovora»;
 - b) stav 2. je zamenjen sledećim tekstom: «2. Ukoliko sprovođenje sporazuma, odluka i dogovorne prakse navedenih u stavu 1 dovede do dejstava koja nisu u skladu sa uslovima predviđenim članom 81. stav 3. Ugovora, preduzeća i udruženja preduzeća mogu biti obavezana da ta dejstva prekinu.»
- 4) Članovi 5-29 su ukinuti, sa izuzetkom člana 13. stav 3. koji nastavlja da se primenjuje na odluke donete pre početka primene ove Uredbe na osnovu člana 5. uredbe br. (EZ) 1017/68, do isteka važnosti tih odluka.
- 5) Član 30. stavovi 2, 3. i 4. se brišu.

Član 37.
Izmena uredbe br. (EEZ) 2988/74

Sledeći član se ubacuje u uredbu br. (EEZ) 2988/74:

"Član 7. bis

Isključenje polja primene

Ova uredba se ne primenjuje na mere usvojene na osnovu uredbe Saveta br. (EZ) 1/2003 od 16. decembra 2002. godine o sprovođenju pravila konkurencije predviđenih članovima 81. i 82. Ugovora.

Član 38.
Izmena uredbe br. (EEZ) 4056/86

Uredba br. (EEZ) 4056/86 izmenjena je na sledeći način: 1) Član 7. je izmenjen na sledeći način: a) stav 1. je zamenjen sledećim tekstem: «1. **Povreda obaveze**

Kada zainteresovane strane povrede obavezu koja je, prema članu 5. priključena izuzetku odobrenom na osnovu člana. Komisija može, kako bi prekinula tu povredu i pod uslovima predviđenim uredbom Saveta br. (EZ) 1/2003 od 16. decembra 2002. godine o sprovođenju pravila konkurencije predviđenih članovima 81. i 82. Ugovora (*), usvojiti odluku kojoj im se ili zabranjuje ili naređuje da preduzimaju određene radnje, ili povlači izuzeće po kategoriji koje su uživali.

stav 2. je izmenjen na sledeći način:

i) u tački a) reći "pod uslovima predviđenim u odeljku II" zamenjuju se rečima "pod uslovima predviđenim uredbom br. (EZ) 1/2003";

ii) u tački c) i), druga alineja, druga rečenica je zamenjena sledećim tekstem:

"Istovremeno će odlučiti da li prihvata izjave o preuzimanju obaveza koje su dala data preduzeća, radi, između ostalog, dobijanja pristupa tržištu za kompanije koje nisu članice konferencije, pod uslovima iz člana 9. uredbe br. (EZ) 1/2003."

2) Član 8. je izmenjen na sledeći način:

a) stav 1. se briše;

b) u stavu 2. reći "na osnovu člana 10." zamenjene su rečima «na osnovu uredbe br. (EZ) 1/2003»;

c) stav 3. se briše.

3) Član 9 je izmenjen na sledeći način:

a) u stavu 1. reci "Savetodavni komitet predviđen članom 15." zamenjene su rečima "Savetodavni komitet predviđen članom 14 uredbe br. (EZ) 1/2003";

b) u stavu 2. reci "Savetodavni komitet predviđen članom 15" zamenjene su rečima "Savetodavni komitet predviđen članom 14 uredbe br. (EZ) 1/2003".

4) Članovi 10-25. se ukidaju, osim člana 13. stav 3. koji nastavlja da se primenjuje na odluke donete pre stupanja na snagu ove Uredbe na osnovu člana 81. stav 3. Ugovora, do isteka važnosti tih odluka.

5) U članu 26. reci "forma, sadržina i druge pojedinosti tužbi predviđenih u članu 10. zahteva predviđenih članom 12. kao i saslušanja predviđena članom 23. stavovi 1. i 2." brišu se.

Član 39.

1/inču a uredbe br. (EEZ) 3975/87

Članovi 3-19. uredbe br. (EEZ) 3975/87 ukinuti su, osim člana 6. stav 3. koji nastavlja da se primenjuje na odluke donete pre stupanja na snagu ove Uredbe na osnovu člana 81. stav 3. Ugovora, do isteka važnosti tih odluka.

Član 40.

Izmena uredaba br. 19/65/EEZ, br. (EEZ) 2821/71 i br. (EEZ) 1534/91

Član 7 uredbe br. 19/65/EEZ, član 7. uredbe br. (EEZ) 2821/71 i član 7. uredbe br. (EEZ) 1534/91 ukidaju se.

Član 41.

Izmena uredbe br. (EEZ) 3976/87

Uredba br. (EEZ) 3976/87 izmenjena je na sledeći način: 1) Član 6. se zamenjuje sledećim tekstem: «*Član 6*

Pre nego što objavi predlog uredbe i usvoji ga, Komisija konsultuje Savetodavni komitet predviđen članom 14. uredbe Saveta br. (EZ) 1/2003 od 16. decembra 2002. godine o sprovođenju pravila konkurencije predviđenih članovima 81. i 82. Ugovora.

2) Član 7. se ukida.

Član 42.
Izmena uredbe br. (EEZ) 479/92

Uredba br. (EEZ) 479/92 izmenjena je na sledeći način: 1) Član 5 se zamenjuje sledećim tekstem: «*Član 5.*

Pre nego što objavi predlog uredbe i usvoji ga, Komisija konsultuje Savetodavni komitet predviđen članom 14. uredbe Saveta br. (EZ) 1/2003 od 16. decembra 2002. godine o sprovođenju pravila konkurencije predviđenih članovima 81. i 82. Ugovora.

Član 43.
Ukidanje uredaba br. 17. i br. 141.

1. Uredba br. 17. se ukida, osim člana 8. stav 3. koji nastavlja da se primenjuje na odluke donete pre stupanja na snagu ove Uredbe na osnovu člana 81. stav 3. do isteka važnosti tih odluka.

2) Uredba br. 141. se ukida.

3) Pozivanje na ukinute uredbe ima se smatrati pozivanjem na ovu Uredbu.

Član 44.
Izveštaj o primeni ove Uredbe

Pet godina od početka primene ove uredbe, Komisija će izvestiti Evropski parlament i Savet o funkcionisanju ove uredbe, naročito o primeni njenog člana 11. stav 6. i njenog člana 17.

Na osnovu tog izveštaja, Komisija procenjuje da li je svrsishodno predložiti Savetu izmenu ove uredbe.,

Član 45.
Stupanje na snagu

Ova uredba stupa na snagu dvadesetog dana od njenog objavljivanja u Službenom listu Evropskih zajednica.

Primenjuje se počev od 1. maja 2004. godine.

Ova uredba je obavezna u svim svojim delovima i direktno primenljiva u svim državama članicama.

Sačinjeno u Briselu 16. decembra 2002. godine.

Za Savet

Predsednik

g. FISCHER BOEL

UREDBA SAVETA (EZ) BR. 139/2004 OD 20. JANUARA 2004.
GODINE O KONTROLI KONCENTRACIJA PRIVREDNIH
DRUŠTAVA (UREDBA EZ O SPAJANJU)

(TEKST OD ZNAČAJA ZA EEP), (SLUŽBENI LIST 2004, L 24/1)

Uredba Saveta (EZ) br. 139/2004 od 20. januara 2004. godine o kontroli koncentracija privrednih društava (Uredba EZ o spajanju) (tekst od značaja za EEP) (Službeni list 2004, L24/1)

SAVET EVROPSKE UNIJE,

Imajući u vidu Ugovor o osnivanju Evropske zajednice, a naročito njegove članove 38. i 308.

Imajući u vidu predlog Komisije(1),

Imajući u vidu mišljenje Evropskog parlamenta (2).

NOVOSTI IZ EVROPSKE UNIJE

str. 127-131

EVROPA 2010: PARTNERSTVO ZA EVROPSKU OBNOVU - NAPREDAK, SOLIDARNOST I BEZBEDNOST

Predsednik Evropske komisije, Žoze Manuel Baroso, predstavio je 26.01. 2005. dokument pod nazivom Evropa 2010: Partnerstvo za evropsku obnovu - Napredak, solidarnost i bezbednost.¹

U ovom dokumentu se prvo podseća na efikasan put kojim se Evropska unija razvijala:

- ostvareno je uspešno proširenje ikada zamišljeno, stvarajući oblast slobode i zaštite prava čoveka
- uvođenje zajedničke valute, Evra konsolidovalo je ekonomiju i stvorilo zonu finansijske stabilnosti
- potpisivanje Ustava, modernizovalo je i unapredilo osnove na kojima počiva ovako proširena Unija i prevazilaženje jaza koji se stvara kada se (samo od nacionalnih zakonodavstava) zahteva istovremena jednoobraznost u postupanju sa građanima EU.
- progres ka stvaranju zajedničke oblasti bezbednosti i pravde u Evropi
- izgradnja zajedničke Evropske odbrambene politike.

¹ Europe 2010: A Partnership for European Renewal - Prosperity, Solidarity and Security, na internet adresi:
http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/en/com/2005/com2005_0012en01.pdf,
26.10.2006.

U političkom smislu, Evropa jeste pokazala da zna i može da ide napred.

Ipak, u ovom dokumentu se konstatuje da Evropa sada jeste, ne prvi put u svojoj istoriji, na raskršću. Sa jedne strane, širenje Unije je na pravi način i na zdravim ekonomskim i političkim osnovama, uvećalo potencijal i bogatstvo raznolikosti, što predstavlja sada predstavlja izvor snage, a ne slabosti. Međutim, značajan deo evropske javnosti nije ubeđen da je Evropa na pravom putu - upravo to je ključno polazište za pravljenje nove strategije i novog pristupa. Unija mora pokazati svojim građanima da razume izazove i da stvara kredibilne strategije za nalaženje odgovora na njih. Mora se ponovo preispitati i pronaći nove načine da zadrži viziju zajedničke budućnosti.

Vođena ovim zadatkom, Evropska komisija definiše četiri osnovna cilja Unije u narednom periodu: ekonomski napredak, solidarnost, bezbednost i sloboda, te postavljanje Unija kao svetskog partnera i aktera u međunarodnim i bezbednosnim, a ne samo ekonomskim odnosima.

Prvi od ovih ciljeva, *ekonomski napredak napredak*, namerno je hijerarhijski na prvom mestu liste ciljeva - zadatak je vratiti Evropu na put dugoročnog napretka. U ovom domenu su najvažnija pitanja ekonomskog rasta i obezbeđivanja radnih mesta, odnosno obnova održivog dinamičnog razvoja u Evropi u skladu sa Lisabonskom strategijom. Međutim, ovo ne znači smanjenje značaja drugih ciljeva - naprotiv, unapređenje konkurentnosti i obnova rasta su instrumenti za ostvarenje opšteg cilja, a ne cilj sam po sebi, jer se samo njihovim ostvarenjem ne mogu obezbediti socijalna solidarnost ili održivost. Upravo zbog toga solidarnost i bezbednost moraju ostati centralni ciljevi pored razvoja. Veoma važan zadatak u ostvarivanju ovog cilja je nastojanje da evropska ekonomija postane najatraktivnija za ulaganje, proizvodnju i rad. To zahteva novi impuls za reforme koji vodi u značajno unapređenje poslovnog okruženja, pospešivanje istraživanja i inovacije u ključnim sektorima i modernizaciju evropskog tržišta rada i sistema socijalne zaštite.

Drugi cilj Unije treba da predstavlja jačanje usmerenosti EU ka *solidarnosti i socijalnoj pravdi* da bi se pojačala kohezija uvećane Unije kako novi ekonomski dinamizam dobija na zamahu, da bi se smanjile ekonomske neuravnoteženosti i da bi se otvorile nove ekonomske mogućnosti. Solidarnost od EU zahteva konkretne poteze, kako u sadašnjosti, tako i u budućnosti, pre svega kroz ekonomsku i socijalnu koheziju koja treba da pomogne manje razvijenim oblastima i grupama u Uniji da umanje disparitete kroz njen ojačani rast i konkurentnost.

Solidarnost porazumeva i održivo upravljanje i zaštitu životne sredine, prirodnih izvora i obezbeđivanje dugoročnog snabdevanja energijom. Neophodno je pored ovoga i, obezbediti adekvatna reforma i upravljanje sistemima socijalne zaštite, kako bi se obezbedila održivost u dužem periodu i očuvanje

i jačanje zajedničkih evropskih vrednosti. Očuvanje i jačanje zajedničkih vrednosti je osnov oko koga se mogu dalje graditi svi ostali aspekti zajedništva.

Nove mere jačanja *bezbednosti* treba, kao treći strateški cilj Unije, da donesu praktične koristi kvalitetu života evropskih građana. One, prema oceni Komisije, mogu biti postignute samo kroz zajedničke aktivnosti svih nivoa Evropske unije. Na prvom mestu reč je o ličnoj sigurnosti građana EU u odnosu na kriminal i terorizam.

Da bi se ovako visoki viljevi ispunili potrebno je implepentirati tzv. Haški Program koji je dogovoren 2004. godine a koji se odnosi na pravilan odgovor na rizike kojima su suočeni sami građani Evrope. Program sadrži čitav spektar mera koje stoje na raspolaganju. Prevencija i pripremne mere su zaista dodatak naporima zemalja-članica u borbi protiv terorizma, uz jačanje pravosudnih, obaveštajnih i carinskih vlasti, kao i uključivanje Europolu u sve procese. Finansiranje terorističkih organizacija i njihovih radnji se mora najefikasnije sprečavati. Sloboda u Evropi bez granica za Uniju znači posebne odgovornosti, što se posebno odnosi na graničnu kontrolu, azil i imigraciju, kao i trgovinu ljudima, narkoticima i tzv. cyber kriminala.

Unija deli zajedničku odgovornost za granicu koja ima preko 11.000 km kopna i 68.000km vodenih granica sa velikim rizicima od ilegalne migracije i trgovine ljudima.

Poslednji, četvrti strateški cilj Unije odnosi se na spoljne odnose - on se ogleda u davanju *jačeg glasa Unije u svetu svetu*, a glavni instrument za to treba da bude institucija ministra spoljnih poslova i Evropske službe za spoljne aktivnosti, koji predstavljaju spoljnu politiku Unije i donose veću koherentnost ovih aktivnosti EU. U sklopu ovog cilja nalazi se i potreba aktivne pripreme budućih proširenja i dovođenje drugih država Zapadnog Balkana bliže ka članstvu Unije, kao i uspostavljanje efikasnih partnerstava sa krugom susednih zemalja kao garantom proširene zone stabilnosti i demokratije. Drugim rečimma politički aspekt Unije mora bolje odgovarati ekonomskoj snazi Unije, što zahteva veću političku koherentnost u spoljnim aktivnostima ali i koherentnost između unutrašnjih politika i spoljne aktivnosti Unije i njenih država članica.

Evropska unija je naime, postigla najveće jedinstvo u ekonomskim odnosima. Ali sa napredovanjem globalizacije potrebno je da se sada Evropa izbori i za svoj glas u ostalim sferama na primer u sve prisutnijim bezbednosnim problemima koje se na žalost prenose svuda.

Kako bi građani Evrope imali poverenja da će ova vizija biti i ostvarena, Unija mora da saraduje sa njima. Zasad Komisija predlaže novi koncept saradnje koji se naziva Partnerstvo za evropsku obnovu. Ovo partnerstvo podrazumeva zajednički rad čitavog evropskog društva, što uključuje organe Unije, njihove mreže, građane i države članice. Svi ovi akteri moraju raditi zajedno i u saradnji sa nacionalnim parlamentima, vladama, socijalnim partnerima i građanskim društvom na svim nivoima. Poseban značaj ima činjenica da Komisija insistira da građani moraju biti uključeni u ovo Partnerstvo - kroz precizno određenje šta Evropa nastoji da postigne i uključivanje u zajedničke napore. Sa partnerstvom za građane dolaze i odgovornosti: svaki Evropljanin ima svoj udeo u radu Unije i odgovornost u ostvarivanju utvrđenih ciljeva.

Sa svoje strane, Unija mora stvoriti uslove za uspešno ostvarivanje Partnerstva za evropsku obnovu. Kao ključne instrumente u ostvarivanju ovog zadatka, Komisija predlaže da mora postojati kontinuitet između usvajanja politika i njihovog sprovođenja, uz pomoć moderne i efikasne administracije na svim nivoima. Brzo i odgovarajuće transponovanje odluka Unije i kontrola njihovog ostvarivanja su ključni za postizanje kredibiliteta evropskog zakonodavstva i efikasnosti politika. Svi organi Unije moraju se prilagoditi činjenici da su oni servis građana, koji će biti otvoren za konsultacije i učešće; takođe, organi moraju biti otvoreni za javnu kontrolu i odgovornost za svoj rad.

KLIMATSKE PROMENE

Evropski Savet je i ove godine na spisak prioriteta stavio klimatske promene. Ove promene negativno utiču i na socijalne i na ekonomske pokazatelje. Utvrđeno je da globalno zagrevanje ne sme biti veće od 2°C, što se poklapa sa analizama Ujedinjenih Nacija. U cilju smanjenja temperature površine Zemlje Evropski Savet je, zajedno sa Komisijom, usvojio dokument «Borba protiv globalnih klimatskih promena» i tome je nastavljena analiza troškova i dobiti («cost-benefit») smanjivanja ugljen dioksida u vazduhu.²

Evropski Savet je sa ponosom objavio da, pošto je u i Ruska Federacija ratifikovala ovaj Ugovor, Kjoto protokol je stupio na snagu.

Evropski Savet je povukao odlučnost EU da osnaži međunarodne pregovore oko ispitivanja mogućnosti za period posle 2012 u kontekstu procesa UN o

² "Winning the battle against global climate change".

klimatskim promenama koji podrazumeva najširu moguću saradnju svih zemalja i njihovo učestvovanje u efikasnom i adekvatnom međunarodnom odgovoru na zagađenje životne sredine.

Razvoj kratkoročne i dugoročne strategije za smanjivanje globalnog zagrevanja.

Evropska unija želi da stvori što bolji okvir saradnje kako bi se uspostavilo preko potrebno smanjenje štetnih gasova i drugih načina kako bi se postigli ciljevi predviđeni Kjoto Protokolom.